

ESCRITS ANÀRQUICS

Joan Noves

NOTA DE L'AUTOR

Aquests escrits, alguns brevíssims i a la ratlla de l'aforisme, a vegades més llargs, a vegades excessivament llargs, sense cap homogeneïtat, tractant temàtiques completament diferents, alguns relacionats amb l'art, amb la religió o amb la filosofia, altres amb la ciència o la tècnica, articles, pensaments... sense seguir cap criteri d'estructura literària i sense voler mantenir cap relació entre ells mateixos que no fos alguna inevitable obsessió recurrent, són alguns dels que van aparèixer a la pàgina Blog de Notes del meu web de manera molt espaiada entre els anys 2014 i 2023, ara recollits en llibre. Com es pot veure estan molt distanciat desigualmente en el temps i bàsicament desenvolupats a partir d'intuïcions espontànies en algun moment determinat (a vegades després d'una simple conversa amb un amic), sense cap més pretensió en el fet d'escriure-ls que el de desenvolupar-los, formalitzar-los i aclarir-los en el meu interior ja que en aquell moment tenien algun interès per a mi, pensant que també podrien tenir interès per a algú altre. Si és així, magnífic, i si no ho és ja han acomplert les meves pròpies expectatives.

Abril de 2024

RESPIRACIÓ

Al matí, admira la bellesa de l'alba, escolta els batecs del teu cor i la teva respiració com si fos un miracle infinit, que ho és; respira profundament com un iogui. Respira l'*Amor*.

10/08/2014

EL MAL

Els de la generació europea del 1968 i posteriors no tenim consciència del mal, de l'enorme força del mal. La consciència de l'absurd, de la tragèdia de la vida. Hem viscut en cotó fluix. La generació anterior va viure la tragèdia dels totalitarismes i els camps d'extermini. Però ara mateix han degollat un periodista i ja fa dies que hi ha crucifixions a Síria. Això et fa venir la mala memòria. Et fa recordar tot el mal i tota la maldat possible. I saps que encara n'hi ha més. Saps que encara hi ha més mal i que el mal moltes vegades acaba triomfant. Per això tenen tant de valor la bondat i el bé, tot allò que preserva la vida i la felicitat. Com si fos per jugar, qualsevol accident pot fer desaparèixer, en un moment, a un home i a una dona feliços i a la seva família feliç. Com si fos una broma de mal gust, qualsevol ésser pot patir un sofriment insuportable que li farà demanar la mort, perquè ja només la veu com una salvació definitiva del dolor físic o psicològic. En aquest món, en qualsevol moment poden passar coses terribles, que a vegades no passen... *As flies to wanton boys, are we to the gods; they kill us for their sport.**

* *"Com mosques per als nois trapelles, som nosaltres per als déus; ens maten per deport."* Shakespeare (*King Lear*). Traducció pròpia.

20/08/2014

LA SAVIESA DELS POETES

Hi ha gent que s'acosta als poetes pensant que els poden ensenyar alguna cosa, però en la majoria de casos els poetes saben el mateix que tothom ja sap de manera més o menys conscient, només que els poetes, al moment d'escriure els seus poemes, han tingut per un instant, com un llampec, la clara consciència de saber-ho. En canvi els poetes acostumen a no saber moltes coses senzilles i necessàries que saben la majoria dels altres.

05/09/2014

AUGUSTE COMTE

¿Com pot ser que les religions i creences, que han estat presents en la vida pròpiament humana des dels seus inicis, posem uns cent mil anys per tirar molt curt (fa com a mínim uns tres-cents mil anys que ja enterraven els morts), s'hagin menyspreat sistemàticament, moltes vegades sense la més mínima consideració antropològica, per la majoria d'intel·lectuals a partir de la il·lustració? Auguste Comte, que és considerat per molts el fundador del positivisme i per alguns altres el pare de la sociologia, es va adonar clarament de la importància que tenien algunes creences que, a la primera meitat del segle XIX, la seva mateixa filosofia estava desballestant completament; va intentar establir una religió nova: *la religió de la humanitat*, que fos compatible amb el pensament positivista que estava naixent. No cal dir que no va reeixir en la seva empresa, que va ser una excentricitat i un desastre tant des del punt de vista filosòfic com de l'èxit social, però es va mostrar lúcid en el sentit de no menystenir completament allò que havia tingut tanta importància i durant tants segles per a la humanitat i que, per tant, delatava una profunda necessitat; ell mateix, veient que ho estava destruint, va tenir el coratge de cercar-ne una solució impossible. En canvi, la posició de la majoria de racionalistes no ha estat aquesta sinó que ha estat la del pretès progrés lineal i irreversible de la raó i de la ciència, donant ja per liquidada qualsevol cultura que es considerés superada o anterior, és a dir, tècnicament *inferior*. L'angoixa filosòfica del segle XX n'és una conseqüència associada.

24/09/2014

AMB DITS DE MARINER

El nus travat de les creences s'ha provat de desfer o de tallar a partir del racionalisme i no s'ha pogut. Només hi ha la possibilitat de tractar d'afluixar-lo, amb paciència però afluixar-lo. Per exemple, els qui diuen que només creuen en

el coneixement científic (que és una creença basada en la probabilitat), en què pensen quan es casen?

13/10/2014

XANTIPA

L'*Economia* de Xenofont és un diàleg socràtic dispers que ajuda a entendre la concepció de la vida a l'Atenes clàssica sobre temes tan diversos però entrelaçats com eren l'economia domèstica, l'agricultura, les relacions socials entre homes i dones, l'esclavatge, l'educació... Allí és on es troba, per boca d'Isòmac que instrueix Sòcrates sobre l'Agricultura, la coneguda frase "l'ull de l'amo engreixa el cavall". També hi ha aquella altra famosa frase, aquesta de Sòcrates, que diu "si tu pots ensenyar un home a manar és molt important perquè el pots ensenyar a ser amo i, si el pots ensenyar a ser amo, el pots ensenyar a ser rei". I també Sòcrates, en una expressió sorneguera que ens fa somriure però que ens revela també la seva manera d'afrontar la realitat, diu que va prendre per dona Xantipa perquè ella tenia un caràcter tan difícil que, si era capaç d'avesar-s'hi, totes les altres relacions que establiria a la vida li serien molt fàcils.

10/11/2014

IMPOSSIBLE DIAGRAMA DE VALOR

En totes les èpoques hi ha hagut autors (obres) mediocres o dolents amb èxit, autors bons amb èxit, autors bons sense èxit i autors mediocres o dolents sense èxit. Seria interessant establir un diagrama bivariant del valor intrínsec de l'obra en front de l'èxit comercial o popular durant la vida de l'autor, en música, en literatura i en art, per tal de veure el volum de cada una d'aquestes quatre categories en diverses èpoques. El segon paràmetre (l'èxit) es relativament fàcil de determinar però el primer (el valor absolut) seria més complicat; per determinar-lo s'haurien d'establir variables numèriques adequades, s'hauria de deixar passar molt de temps a partir de la vida de l'autor i, a més, s'hauria de tenir en compte que aquest paràmetre, el valor, sempre estaria influït en la posteritat per l'èxit immediat obtingut per les obres a la seva època; en aquest sentit, molts dels autors sense èxit en vida ja no ens haurien arribat a nosaltres, sobretot els mediocres o dolents, però el seu volum potser es podria estimar aproximadament a partir d'altres dades; de fet els mediocres o dolents sense èxit tampoc no aportarien gran cosa al diagrama, encara que ens indicarien el percentatge d'individus poc dotats que es dediquen a una activitat sense retorn, cosa que només es plausible a partir de l'excés de riquesa o de desesperació. El gràfic, on

es veuria un núvol de concentració de punts i les seves tendències, es podria acumular o segmentar per èpoques i activitats. Potser una manera relativament fàcil de fer aquest diagrama sense utilitzar dades complexes, seria fer una estimació del valor actual, consensuada per part dels experts. Per exemple Van Gogh, amb alt valor consensuat actual i sense èxit en vida, podria ser a un angle del quadrat i els pintors *pompiers* potser serien cap a l'angle oposat, encara que potser hauríem de deixar passar un parell de segles per veure-ho millor, perquè el valor de Van Gogh podria baixar o el valor simplement documental dels *pompiers*, per exemple, podria créixer. Tal com ens anéssim aproximant a l'època de l'autor aniria augmentant la subjectivitat i la incertesa. Tot i això, per més que ens allunyéssim i guanyéssim en objectivitat, el valor sempre estaria molt influït per l'axiologia estètica de l'època futura en la qual es fes la valoració. Per tant, el diagrama, si es fes, aniria evolucionant i canviant, posem cada cent anys, per exemple. Aquest diagrama segurament que no el farà mai ningú, gairebé penso que és completament segur que no el farà mai ningú. Però encara que no el faci mai ningú, el podem imaginar. Llàstima que ara no es pugui veure gens bé, per proximitat, el final del segle XX i el començament del XXI, que tinc el convenciment que donaria valors molt diferents de les altres èpoques passades, en el sentit de l'augment proporcional del núvol de punts en la zona d'autors mediocres o dolents amb èxit. Això sí.

15/11/2014

EVOLUCIÓ DE LA PINTURA

És impossible entendre l'evolució de les arts plàstiques del segle XX i la seva valoració per part de la crítica especialitzada, sobretot de la pintura, sense tenir en compte que es tracta d'objectes, peces úniques, icones que poden ser comprades per particulars i venudes més cares. Això no passa en cap més art: la literatura, el teatre, el cinema, la música...

22/11/2014

EL LÍMIT DEL QUATRE

Els estudis històrics dels matemàtics sobre la gènesi dels números en l'evolució humana expliquen el que s'anomena *límit del quatre*. Consisteix en el fet que al voltant del número quatre endavant hi ha dificultat en reconèixer la quantitat sense haver de comptar i només a partir de la contemplació immediata de la imatge. Hi havia pobles primitius que tenien, com a llenguatge numèric, un, dos i

molts. Les poblacions primitives, que encara no sabien comptar i, per exemple, volien saber quants animals hi havia en un ramat, havien de cercar una solució per no perdre animals sense saber-ho. Aquesta solució era la de l'emparellament dels animals amb petites pedres que dipositaven en un recipient a l'efecte. Per exemple, si al matí, per cada ovella que tenien davant seu dipositaven una pedreta, al vespre o l'endemà, el conjunt de les pedretes i les ovelles, una a una, s'havien de correspondre exactament. Ja posteriorment, per tal d'evitar frau en les transaccions, feien marques transversals en bastonets divisibles longitudinalment, i cada part contractual es quedava amb una de les dues meitats que en qualsevol moment es podien tornar a comparar, tornant-les ajuntar i comprovant que les marques eren coincidents. Cadascú sostenia a les seves mans la meitat del bastonet amb l'inventari (*stock*) pactat (vuit ovelles, per exemple) i d'aquesta pràctica evolucionada amb el temps ve l'expressió *stockholder* (accionista). Per tant vàrem aprendre abans a comparar quantitats que a comptar-les. Aquells homes no sabien comptar ni anotar la xifra, però sabien comparar, un element a un, diversos conjunts (qui sap si era la primera aproximació a la teoria de conjunts de les matemàtiques modernes). Però tornant al límit del quatre, Gilbert White, un important naturalista ornitòleg del segle XVIII, va fer experiències amb alguns ocells on demostrava que els ocells no s'adonaven que algú els prenia un ou del niu si n'hi havia més de quatre i, en canvi, se n'adonaven si n'hi havia menys. Ara bé, els ocells sembla que no saben comptar. Nosaltres podem comprovar que, encara que sabem comptar, aquestes mateixes capacitats i dificultats també les tenim. Per exemple, els números romans a partir del quatre ja es representen de diferent manera (I, II, III, IV) per visualitzar-los millor i no haver de comptar els pals, o bé si anotem en una pissarra les votacions a mà alçada en una reunió de veïns, a partir de la quarta ratlla vertical i per representar la cinquena, no fem un altre pal sinó que creuem amb una ratlla inclinada les anteriors. Per exposar un altre cas, imagineu que esteu asseguts a la grada, a punt de començar a veure un partit de bàsquet i que han sortit alguns jugadors a escalfar; si només n'han sortit tres i, mentre llegiu el diari, pregunteu distretament al vostre veí: quants jugadors estan escalfant? Us dirà immediatament: tres. Si n'han sortit vuit o deu i, mentre estan evolucionant i fent cistelles, li feu mateixa pregunta, possiblement us dirà: *un moment...* i els haurà de comptar abans de dir-vos: *n'hi ha nou*. En aquest darrer cas, si no sabés comptar no us podria respondre amb exactitud, com els passava als homes primitius, i us hauria de dir alguna cosa semblant a *uns quants, bastants o molts*. La dificultat biològica de reconèixer el número sense haver de comptar, només a través de la contemplació immediata de la imatge (per *subitació*), sembla que s'acaba al voltant del quatre. N'hi ha, però, que semblen mantenir la mateixa dificultat que els animals, tot i saber comptar: són els policies i els polítics quan fan estimacions del número de manifestants.

29/11/2014

NOTA DE NADAL

Més enllà de la necessitat d'afirmació individual dels éssers humans, més enllà de la necessitat d'afirmació del grup, més enllà de la capacitat inventiva que genera aquesta necessitat, més enllà de la manipulació que d'aquesta necessitat n'han fet les religions i el poderosos de totes les èpoques, més enllà de la necessitat d'evitar l'angoixa que produeix la manca racional de sentit de la vida humana, més enllà de la necessitat de construir un relat racionalment coherent i compartit amb altres persones, més enllà de la necessitat de portar els pensaments cap a una realitat feliç, més enllà de la necessitat de salvació... Al món, més enllà del dolor i de totes les desgràcies, més enllà de l'absurd i de la mort, més enllà de tot el mal, en la vida hi ha alguna realitat meravellosa i oculta que no podem comprendre. Quan llegim poesia que ho és de veritat, endevinem aquesta realitat més enllà de les paraules. Però al provar de referir-nos a ella d'una manera més lògica ens apareixen uns problemes insolubles de llenguatge que ja els advertia Sòcrates: "... ells, la font d'aquestes revelacions, l'anomenen veus, símbols, profetes, i jo en dic la divinitat". Jo no sóc ateu, ni agnòstic, ni creient; o bé, sóc relativament ateu, relativament agnòstic i relativament creient en allò que simbolitzen els milers de déus i divinitats que s'ha anat inventant (aquesta és la paraula clau: inventant) la humanitat al llarg de la seva història i sobretot, per educació i cultura del meu entorn, en alguns dels valors que simbolitza el cristianisme. Però més enllà de les religions, al món hi ha alguna realitat meravellosa que no podem comprendre. No cal que sigui absoluta, que no ho és, ni cal que sigui més poderosa que el mal. No cal que ens salvi de res, ja ens salva pel fet de ser-hi. S'assembla a la bellesa. El llenguatge que ens hi acostava és el llenguatge de l'amor, el llenguatge poètic. És una flama que ens escalfa en la nit, una flama d'alegria i de bondat. És la flama que, a vegades, sembla que fa pampallugues per Nadal.

11/12/2014

QUANTS DÉUS HI HA YAJNAVALKYA?*

-El que s'esmenten en la invocació de l'himne als déus de l'univers; és a dir, que són tres i tres-cents, tres i tres mil.

-Sí, Yajnavalkya, però quants déus hi ha realment?

-Trenta-tres.

-Sí, Yajnavalkya, però quants déus hi ha realment?

-Sis.

-Sí, Yajnavalkya, però quants déus hi ha realment?

-Dos.

-Sí, Yajnavalkya, però quants déus hi ha realment?

-Un i mig.

-Sí, Yajnavalkya, però quants déus hi ha realment?

-Un.

**Una deliciosa successió numèrica de déus en un fragment del Brihad Aranyaka Upanishad, que planteja l'eterna qüestió filosòfica entre l'un i els molts, apart que aquí siguin déus. Les preguntes sempre són en forma d'afirmació de la resposta i de la necessitat d'anar més enllà: "Sí...però...?" A mi em faltaria, al final, tornar a repetir la mateixa pregunta, que ara es quedaria sense resposta o bé tornaria en cercle a la primera.*

21/12/2014

EL FILÒSOF

Després de passar-se tota la vida provant de comprendre la vida, finalment va comprendre que la vida era com un enemic, que bàsicament no s'havia de comprendre sinó que s'havia de resistir. Aleshores va comprendre allò que havien comprès de seguida, sense saber-ho, tots aquells que no comprendrien mai la vida.

13/01/2015

DEFENSA DE LA TÈCNICA

Els qui tenim estudis científics-tècnics som més propensos a detectar que, en les converses habituals, quan es parla de tècnica sembla que es baixi un graó respecte a la ciència. Potser en el subconscient, la tècnica ja es considera més simple i primitiva, potser amb raó, perquè és prèvia a la ciència en l'evolució. Aquí no hi ha la qüestió de si és primer l'ou o la gallina. Seria una mica agosarat dir que són científiques les abelles que brunzeixen al rusc o que són científics els oriols que construeixen el seus magnífics nius penjats. En canvi, per naturalesa, tenen una tècnica que nosaltres no tenim. Els humans podem parlar, i per tant raonar lògicament i fer estudis científics, gràcies a la tècnica que primer ens va permetre posar-nos drets i poder desenvolupar adequadament alguns òrgans de la fonació, que d'altra manera no s'haurien pogut desenvolupar. I la ciència, sense la tècnica actual, no tindria el valor que té per a la humanitat, la mateixa ciència tampoc no podria progressar, tampoc no podria millorar materialment les nostres vides, i aleshores potser sí que seria només una altra interpretació del món, millor, igual o pitjor que la de Plató. En canvi, gràcies a la tècnica i a tota la tecnologia associada, la ciència no és només una altra interpretació del món (la interpretació actual, com a vegades sentim dir) sinó que ha pres unes dimensions espectaculars en el sentit més important de la vida, en el sentit de possibilitats de millorar el benestar humà o, com a mínim, d'impedir determinats sofriments.

També té la possibilitat d'influir positivament en l'evolució de la nostra espècie. D'aquestes millores se n'aprofiten sempre, moltes vegades sense adonar-se'n, tots aquells ciutadans il·lustrats que es miren la tècnica com si no anés gaire amb ells, com si fos una cosa d'éssers més primitius. A la tècnica i a la tecnologia, però, encara els falta superar una gran prova: ser utilitzades de manera universal per erradicar la misèria material, cosa que, amb elles ara seria possible. No amb l'art, ni amb la literatura.

19/01/2015

RESPONSABILITAT

Si tens un fill que surt molt a les nits, que canvia sovint de noies, que es va fent gran, que passen els anys i que continua igual, que només treballa per tenir quatre quartos i que no es preocupa del seu futur, segur que tu et preocuparàs una mica, li faràs un sermó moral i li diràs que no té prou responsabilitat ni consciència de la realitat. Però si tens un fill que, de manera molt responsable i conscient de la realitat, et diu que està preocupat perquè aquesta societat és miserable, que hi ha molts llocs al món on la gent es mor de gana i en altres llocs està amenaçada per unes persones que, de fet, disposen de les seves vides, que tot això s'ha de canviar, que tothom ha de fer alguna cosa i que ha decidit que ell se'n va de voluntari a un país en guerra de l'Orient Mitjà, segur que aleshores seràs tu qui et preocuparàs moltíssim més i li faràs un sermó immoral perquè abandoni la seva idea.

01/02/2015

BEATRICE

A la seva *Vita Nuova*, Dante refereix sis trobades amb Beatriu, sense parlar mai amb ella. No se sap amb certesa la veracitat històrica d'aquestes trobades però a mi em sembla difícil que no siguin reals, encara que Dante mateix parli de "*...la gloriosa donna de la mia mente*". Dante és un any més gran que Beatriu. A la primera trobada ella té vuit anys, a punt de complir-ne nou. A la segona trobada, que no es produeix fins nou anys després, Beatriu té divuit anys, va acompanyada de dues dones de més edat i, segons Dante, el saluda girant-se per mirar-lo dolçament. A partir d'aquesta trobada el poeta comença la redacció dels versos de la *Vita Nuova*, dedicats a Beatriu. En la tercera trobada, hi ha la presència d'una altra dona, de gran bellesa, entre la línia de visió de tots dos, que es creu observada per Dante; ell després es cobrirà literàriament amb aquesta dona, fent versos que la gent pensa dedicats a ella i no a Beatriu, fins que la dona abandona Florència i Dante escriu uns versos de dolor per consumir encara més

la incertesa pública; s'ha de tenir en compte que Beatriu s'havia casat al voltant dels vint anys. En la quarta trobada, Beatriu no saluda el poeta en creuar-se en el camí, possiblement enutjada pels murmuris sobre l'altra dona; Dante pateix una crisi però ho sublima interpretant que l'enuig és perquè Beatriu creu que ell ha estat ofensiu amb la dama; després li escriu una preciosa balada: "*Ballata, i'voi che tu ritrovi Amore...*". La cinquena és una trobada inesperada en una reunió festiva on el poeta és convidat per un amic; només en veure Beatriu quan no s'ho esperava, ell sofreix una forta impressió que l'afecta físicament de manera immediata i, fins i tot, algunes amigues d'ella comenten el lamentable estat en el qual sembla que es troba Dante. En la sisena trobada, la darrera que apareix a la *Vita Nuova*, Beatriu passa pel costat de Dante amb l'antiga enamorada d'un amic del poeta i sembla més una visió que una trobada. És pràcticament impossible que, de tant en tant, en la relativament petita Florència de l'època, no hi hagués altres trobades encara que fossin a una certa distància, però Dante, a la *Vita Nuova* que està dedicada totalment a Beatriu, en descriu tan sols sis, encara que també diu que sempre esperava, en qualsevol lloc, només que ella el saludés per sentir-se reconfortat. Beatriu mor als vint-i-quatre anys i en els poemes recollits a la *Vita Nuova*, Dante encara no ha mencionat el nom d'ella. Aleshores sí. Es descobreix i fa una promesa final: "... *io spero di dicer di lei quello che mai non fue detto d'alcuna*". I la va complir amb escriure, catorze mil dos-cents trenta-tres versos: *La Divina Commedia*.

14/02/2015

UN SOMNI

Dos adolescents enamorats, agafats de la mà i veient una pel·lícula. És molt llarga, comença al matí i acaba al vespre, té una duració de deu hores. Ells continuen tota l'estona com al començament, frescos, atents, només intercanvien alguna mirada il·luminats per la claror de la pantalla. La pel·lícula és la història de la civilització. És la història dels darrers sis mil anys de la humanitat, des de finals del neolític fins al segle XXI. Cada minut són deu anys. Per la pantalla passen il·lusions, guerres, imperis, guerres, obres d'art, guerres, descobriments científics, guerres, religions, guerres, avenços de la tècnica, guerres, cançons, guerres, llibres, guerres, ciutats, guerres, amors, guerres... Quan s'encenen els llums, ells, encara radiants com al començament, es miren als ulls i diuen tots dos alhora, fent un llarg bisbe: *Per què ho han fet, tot això? És impossible que sigui tan difícil de ser feliç!*

16/02/2015

ÈDIP

Alguns intel·lectuals del segle XX es van creure de veritat allò de matar el pare. Ho van fer. I es van quedar amb la culpa i sense pare.

22/02/2015

TOT, TOT, TOT...

Quan Ramon Llull escriu en català el llibre de poesia probablement més important de la nostra literatura, el *Llibre d'Amic e Amat*, no és conscient d'escriure poesia, sinó meditacions per als ermitans; per a ell la poesia de l'època s'escrivia en provençal. Aquest fet em fa pensar que la poesia és gairebé sempre en un altre lloc que no sabem, en un lloc que no és pròpiament a la nostra consciència. Reprodueixo aquí, de les tres-centes seixanta-cinc meditacions del llibre, la meravellosa meditació del dia d'avui, vuit de març.

Deia l'amic a son amat:

- *Tu est tot, e per tot, e en tot, e ab tot. Tu vull tot, per ço que haja e sia tot mi.*

Respòs l'amat:

- *No em pots haver tot sens que tu no sies de mi.*

E dix l'amic:

- *Hages-me tot, e jo tu tot.*

Respòs l'amat:

- *Què haurà ton fill, ton frare e ton pare?*

Dix l'amic:

- *Tu est tal tot, que pots abundar a ésser tot de cascú qui es dóna a tu tot.*

08/03/2015

SUBMONS

L'art, la música i la literatura i totes les arts són una forma de comprendre, d'explicar i de canviar la concepció de la *realitat*. La virtualitat de l'autor interpretada pels altres passa a ser també la *suggestió* dels altres i per tant canvia la interpretació de la *realitat* dels altres. Si no és així, no m'interessen especialment, ni com a entreteniment, ja que en tinc de molt millors, ni com a virtuosisme, ja que a la vida hi ha moltes altres dificultats a superar que atrauen més la meva atenció. Seguint aquest interès, sempre he fugit sense cap esforç de dos extrems divergents que van prendre molta força a partir de la segona meitat del segle XX: el predomini lúdic (la massificació banal) i la intel·lectualitat exagerada (l'art endogàmic o *artistitzat*). El primer extrem, la massificació, va en

augment; està profundament relacionat amb l'accés de les masses al consum i del seu impacte econòmic; és equivalent a la tele-brossa. El segon també és una banalització però és pretesament elitista; apart de la publicitat necessària per a la comercialització de productes difícils d'interpretar, està relacionat amb fet de haver-se cregut que l'art, la música i la literatura, podien competir amb la tècnica i amb la ciència, amb uns valors molt diferents però seguint el seu mateix procés d'innovació lineal i continuada (amb una pretesa superació de les obres anteriors encara que aquesta afirmació fos negada repetidament), per tal de no quedar-se a fora de la centralitat, al marge del progrés. Són dos extrems que depenen de molts factors i tots dos són alimentats per l'economia i per una certa crítica. En el cas de la massificació, simplement perquè allò que es massifica dóna diners i allò que dóna diners, té interès evident per a la societat; per exemple, sempre es poden trobar intel·ligents pàgines escrites sobre una variant completament estúpida en el nou disc d'un cantant anodí però que ven milions de còpies. Allò que val diners passa a ser art i d'alguna manera ho és; com a mínim és l'art de guanyar diners. I aquest fet també ens ajuda a comprendre el món, però ara d'una altra manera. Un exemple contundent es troba en els milions de dòlars anuals que guanyen alguns discjòqueis. A l'altre extrem, l'economia i la crítica també són components fonamentals de l'excessiva intel·lectualització, perquè a través del valor suplementari atorgat a determinades obres per una immerescuda però brillant interpretació crítica, es converteixen en icones, en interessants i complexos objectes d'estudi teòric i també en una font econòmica. És particularment aplicable a una bona part de les infinites tendències de la pintura del segle XX. En canvi, l'arquitectura, per exemple, pel fet d'haver de ser necessàriament funcional, útil i mínimament contrastable en la pràctica, encara que també les ha sofert, s'ha salvat una mica d'aquestes dues grans decadències.

16/03/2015

SENSATION

En quatre versos del poema *Sensation* de Rimbaud,

*“Je ne parlerai pas, je ne penserai rien :
Mais l'amour infini me montera dans l'âme,
Et j'irai loin, bien loin, comme un bohémien,
Par la Nature, -heureux comme avec une femme.”*

hi ha budisme, cristianisme i erotisme, és litúrgic. Com una pregària per ser repetida. Per viure i per morir.

22/03/2015

EL SENTIT

Estigues tranquil, aquest món no té cap sentit racionalment justificable, ets tu que l'hi dones amb una interpretació poètica. Tu, les persones i les coses que estimes. Només així pot tenir sentit. Llavors és com si en tingués, llavors en té. És senzill.

18/04/2015

ESCRITORS PROFESSIONALS

Sempre em vaig mirar de reüll aquells que després de la dictadura espanyola de Franco parlaven de la necessària professionalització dels escriptors catalans. La difusió de la nostra llengua i el retorn econòmic, no tenen comparació amb la de l'anglès o el castellà. No sé si comptaven amb càrrecs de designació política, amb alguns premis que van ser cobrats abans d'adjudicar-los o amb algunes de les moltes subvencions que hi ha hagut al nostre país a finals del segle XX. (Aquesta actitud em ve d'una reunió d'escriptors catalans a la qual vaig assistir fa més de trenta anys i on aquest era un dels temes centrals). Primer s'hauria d'aclarir què vol dir la paraula escriptor i la paraula *professional* referida a un escriptor. Hi ha molts tipus d'escriptors, gairebé hi ha tants tipus d'escriptors com escriptors i, en abstracte, es poden classificar o agrupar de moltes maneres diferents. Per exemple una manera seria classificar-los per la forma d'obtenir els seus ingressos. En qualsevol tipus de classificació les fronteres són difuses i permeables; un escriptor podria pertànyer al mateix temps a més d'una de les classes. La meua pregunta per a classificar-los seria: De què viuen? Aquesta pregunta pren tot el seu sentit si es pensa que hi ha premis Nobel de literatura que no poden viure de la literatura. Hi hauria una classe clarament diferenciada perquè és molt nombrosa i perquè respon plenament al concepte de professionalitat i que, per alguna raó elitista, a vegades no són considerats pròpiament *escriptors*; són els periodistes, els seus gèneres més propis són el reportatge, l'article de diari, la crònica, el periodisme d'investigació... sempre en contacte amb la realitat immediata i d'una gran diversitat, tant en les seves activitats com en la seva reputació i remuneració. A l'altre extrem hi podríem posar una altra classe molt diferent, també completament professionalitzada, encara que no tan directament relacionada amb l'escriptura necessària i que en molts casos tampoc no es consideren pròpiament *escriptors*; són els professors universitaris de literatura, amb una remuneració similar entre ells, una certa igualtat d'estatus professional, una gran endogàmia endèmica i un cert rigor necessari; el seu gènere més propi és els dels articles per a publicacions especialitzades, textos de crítica, investigació literària, història de la literatura... obligats, si més no, pel currículum. En aquesta darrera classe ampliada també hi podrien entrar, cada vegada més amb calçador, altres professors universitaris,

sobretot els considerats de *lletres*. Encara que dominen el seu ofici, acostumen a tenir una qualitat literària molt inferior a la dels periodistes, que estan més en contacte amb la realitat i depenen del públic. Els periodistes escriuen bàsicament sobre la realitat immediata i els professors universitaris de literatura escriuen sobre l'escriptura dels altres, els primers fan servir una lupa i els segons un mirall de la realitat. És evident que tant els uns com els altres no són pròpiament escriptors de ficció i encara que poden escriure una novel·la, una obra de teatre o un poema, no és la seva feina remunerada estricta. Als professors de literatura els costa molt escriure literatura, perquè els obliga a baixar de la seva seguretat asèptica i els instal·la en la mateixa inseguretat dels altres mortals que escriuen. De tots els altres escriptors en podríem fer molts més grups i classificacions diverses, però després d'aquests dos grups anteriors que són molt característics per la seva professionalització literària explícita, tots els altres escriptors potser els podríem subdividir en dues grans classes, els *rics* i els *pobres*, en una mena de curiosa simplificació. Els *rics* poden, si volen, dedicar una gran part del seu temps vital a escriure i els *pobres* no tant. És igual la procedència de la riquesa, una fortuna familiar, uns llibres que, independentment del seu valor literari, tenen èxit econòmic suficient per permetre abandonar una altra feina... Escrivint en català, amb un mercat lingüístic tan reduït, tot i comptant amb les traduccions, aquest darrer cas és gairebé impossible, per no dir completament impossible. Que no s'entengui malament el nivell de riquesa al qual em refereixo, és simplement aquell permet deixar de treballar en qualsevol circumstància, per exemple un jubilat actual, en aquest sentit, seria relativament *ric*; també és evident que per altres raons hi ha *pobres* molt pobres i *rics* no tan rics. Entre els *rics* també hi ha escriptors que volen treballar en una altra feina que els agrada i ho fan; entre els *pobres*, els quals han de treballar necessàriament, n'hi ha que tenen feines properes al llibre, a l'edició, a la crítica o a la divulgació literària i altres que tenen feines completament diferents, per exemple enginyer de camins, diplomàtic, taxista o professor de batxillerat, i alguns d'ells, com jo mateix, tampoc no deixarien aquestes feines per escriure encara que poguessin, sinó que s'ho fan venir bé per fer dues activitats que semblen molt diferenciades. I cada cas és un cas. Escriure no és com tocar el violí en una orquestra o jugar a tennis professionalment, que en la pràctica impliquen tot el temps disponible. Quan ningú ja no recordi molts milers de llibres escrits per autors completament professionalitzats i bastants premis Nobel, es seguirà llegint el breu llibre escrit per un aviador francès desaparegut al cel de Marsella, *El petit príncep*. L'estil, al segle XXI, és insignificant i cada vegada serà més insignificant. Tampoc és encertada la visió d'una mena de prostitució de l'artista que ha de treballar per viure. Cadascú viu com pot, tothom té els seus problemes per viure o bé tothom està prostituït. A més, per exemple, ser *poeta professional* és un oxímoron, com a mínim a partir del romanticisme. Convé recordar que la majoria dels escriptors catalans, per no dir tots, entre els quals hi ha hagut grans escriptors i poetes, o bé han viscut de la renda familiar (uns pocs) a vegades molt migrada, o han viscut d'un treball, literari o no, sempre a part de la seva obra literària valuosa. Algun podria tenir la dimensió de premi Nobel. I no eren *escriptors aficionats*. A més de sobreviure a les guerres i dictadures dels segles XIX i XX, han escrit

meravellosament en una llengua petita, prohibida i atacada. Són les dues, tres o quatre generacions anteriors a la meua que no podien ni pensar en la seva possible professionalització. Gràcies a ells podem escriure nosaltres. Des d'aquí els faig el meu petit homenatge.

02/05/2015

ELS POLÍTICS DE LA GENERACIÓ DEL 1968

L'any 1918, ben aviat, hi haurà alguns polítics de la generació del maig del 1968 que, a la Unió Europea, podran celebrar els cinquanta anys que hauran viscut només de dir ximpleries. *Sous les pavés la plage...* Era poesia. Confosa amb política. També admiraven figures que els semblaven ètiques com el sanguinari *Che* (completament abduïts per l'estètica d'un sol pòster), el criminal Mao i la criminal Guàrdia Roja. Tot passat per un *turmix* amb música dels Beatles i els Rollings. Sempre pendents d'un pas en fals dels USA que els havien ajudat a sortir de les dues guerres mundials provocades per Europa. Perquè no era el mateix protestar per la guerra del Vietnam a Califòrnia, des de dins, que fer-ho a França. Sempre és molt fàcil protestar per una cosa que passa lluny i que, a més, no té cap relació immediata amb tu mateix. No hi havia cap pensament per als 10.000 soldats nord-americans enterrats a Normandia, a no gaires kilòmetres de París, feia poc més de vint anys i que ara els permetien manifestar-se. La desproporció és tan gran que sembla impossible, però encara sembla més impossible que als diaris actuals es puguin llegir articles que segueixen la mateixa retòrica i que la gent s'ho empassi. Alguns d'aquells manifestants es van entaforar en les llistes tancades de certs partits d'esquerra que els donaven un punt de distinció i d'utopia necessària. La majoria no haurien resistit mai una elecció uninominal. També van ser la gran nova generació de funcionaris d'Europa. Molts van fer servir la utopia, no per avançar en aquest sentit, sinó per fer veure que sempre miraven més enllà, evitant de mirar les coses que són a prop, útils i possibles. Però això és massa difícil, sembla poc revolucionari i és poc popular. Eren de l'esquerra que ara ha acabat de fracassar. Jo també ho era. Sóc de la seva generació, érem joves i jo també m'equivocava com ells i amb ells, però molts dels qui es varen dedicar després a la política, no varen rectificar mai, varen persistir fins al desastre actual de l'esquerra. Molt millor aquests, però, que els de l'altre extrem del zoològic.

17/05/2015

COMERÇ

Els predicadors fan sempre compravenda de felicitat, compren la seva a canvi de la teva.

25/05/2015

ESCOLTANT

Molt més que allò que diuen els filòsofs m'interessa allò que diuen els científics, els tècnics i els poetes, però sobretot els poetes que no escriuen poesia.

21/06/2015

HUMANITATS

Fa anys que els estudis universitaris de filosofia, d'art i de literatura en abstracte, com a tals, se n'estan anant a fer punyetes. També sofreix la història i tots els estudis *humanístics* (faig servir aquest nom per entendre'ns) en general. Sobreviuen millor les seves restes més aplicades, els estudis de filologia transformats en escoles d'idiomes, els estudis d'art en especialitats orientades a la gestió del patrimoni, etc. Això ja fa bastants anys que va començar. El segle XX, amb l'accés progressiu de les classes mitjanes a les universitats, va ser central en la divulgació d'uns estudis que ara estan en franca regressió al davant dels progressos i de la rendibilitat dels estudis tècnics i científics. No hi ha marxa enrere, el món ha canviat i aviat no serà rendible estudiar el Cubisme per tal d'explicar-lo massivament i de forma endogàmica a la generació posterior que fa estudis superiors d'*humanitats*. Tot això s'ha de fer, de manera més general, a l'ensenyament mitjà. Ara bé, l'ensenyament mitjà es produeix en unes edats en les qual el desenvolupament de la reflexió sobre aspectes essencials de la vida és incipient i està marcat per l'adolescència, sense la capacitat necessària ni la lliure disposició intel·lectual de l'edat adulta. Sobretot els alumnes que han fet els estudis d'ensenyament mitjà *de ciències* queden llastats en la part *humanística* a no ser que, pel seu compte, vulguin emprendre després una aventura que possiblement les necessitats competitives en el seu treball futur no els permetrà. Si no volem tenir una societat de tècnics molt especialitzats i totalment incapaços de transcendir el pensament lògic, és imprescindible que ens tots els cicles de superiors dels ensenyaments tècnics i científics s'incloguin crèdits obligatoris de lliure tria, entre un ampli ventall d'assignatures *humanístiques* atractives, amb prestigi i en quantitat suficient. Hi ha noves tecnologies que poden permetre acostar directament l'alumne a les obres dels autors clàssics més importants,

només amb unes senzilles introduccions teòriques. És evident que el mateix raonament es podria fer a la inversa amb assignatures del tipus *Física per a lingüistes* i també ho proposo aquí, però no hi insisteixo perquè la problemàtica, per raons de volum, és i serà cada vegada més a l'altre extrem. No és un problema de temps de dedicació, en aquestes etapes formatives hi ha d'haver temps per a tot, fins i tot temps per a no estudiar res més i dedicar-se a un projecte nou, únic i diferent. Fa molts anys, quan semblava que les facultats d'*humanitats* anaven relativament bé, al segle passat, jo pensava i deia això mateix. Ningú no em feia cas. Ara ho torno a pensar i tinc l'esperança que, degut al trasbals actual dels professors universitaris d'*humanitats* que veuen que se'ls acaba la feina, n'hi hagi alguns que s'afegeixin a aquesta idea. Però penso que, amb tot i això, no em faran cas, segur.

28/06/2015

EL TAP DE LA PICA

Els éssers humans, acostumats a inventar-se i creure's solucions per a la seva existència en forma de religions i creences, amb el triomf del pensament racional han vist com aquestes van canviant o desapareixent amb lenta però demolidora progressió, bàsicament a partir de renaixement, passant posteriorment per la il·lustració, per Darwin i pel positivisme. És com si en uns pocs segles els haguessin retirat la droga dura que s'havien pres durant molts milers d'anys. Es genera automàticament la síndrome d'abstinència. Els grans manuals d'autoajuda col·lectiva s'han quedat obsolets i no se'n poden escriure de nous. Alguns encara utilitzen els antics manuals sense modificar com si no hagués passat res, uns altres els han modificat profundament i els han provat d'adaptar a les noves necessitats, uns altres només en fan servir algunes pràctiques aïllades i uns altres els han rebutjat completament per inútils. Quan, en aquestes condicions, s'enfronten a la vida i a la mort es troben en la situació mental d'una pica d'aigua a la qual se li ha tret el tap del fons. L'eclosió final d'aquesta situació del pensament, d'anar girant sobre si mateix fins a sortir pel desaigua, és dona especialment en l'existencialisme angoixat del segle XX i les seves derivacions. És el pensament racional que gira sobre l'existència sense trobar cap *solució* mínimament satisfactòria perquè no hi pot haver *solució* racional. Només hi pot haver resposta, una resposta en forma d'afirmació relativament irracional, en forma de creença o d'acció per tal d'enfrontar-se a la realitat. Encara que aquesta creença només sigui la creença en els límits del pensament racional o que aquesta acció sigui la decisió de no actuar. Posar un tap a la pica per mantenir clara i neta la superfície de l'aigua del pensament.

06/07/2015

ELS INFINITS DE CANTOR

El gran matemàtic Georg Cantor va demostrar, cap a finals del segle XIX, que hi ha infinits més grans i infinits més petits, barallant-se amb els matemàtics de l'època. Amb l'embolic que ja teníem amb l'infinít, només ens faltava això. Es va tornar mig boig, pels seus dubtes metafísics i per la lluita amb altres matemàtics que no acceptaven les seves teories. Ell en va dir, en llenguatge matemàtic, infinits de més cardinalitat (més grans) i de menys cardinalitat (més petits). A algú li pot estranyar que un infinit més gran *sembli* que està contingut *a dins* d'un infinit que és més petit. Per exemple, Cantor va demostrar que l'infinít que hi ha entre el número real u: 1,0000.... fins al número real dos: 2,0000..., (mil·límetres, per exemple) amb infinits decimals, és un infinit *incomptable*, que no es pot comptar perquè és més gran que l'infinít dels números naturals: 1, 2, 3... etc. seguint fins a l'infinít matemàtic *de sempre*, l'infinít numèric al qual més habitualment ens referim, on sempre hi ha un número natural més gran que qualsevol. A vegades penso en la vida (o en el bé) com un infinit que està aparentment comprés a dins del gran infinit de la mort (o del mal). Però quin dels dos té una cardinalitat més gran?

15/07/2015

MÈTODES

Un dels mètodes habituals de solució de problemes de ciència i de la tècnica acostuma a ser el *brainstorming* o una alguna cosa semblant, un dels mètodes habituals de solució de problemes de les religions acostuma a ser el *brainwashing* o alguna cosa semblant.

02/08/2015

FE

Amb l'exemple de totes les persones senzilles que diàriament veig somriure i fer front de manera feliç a les més grans dificultats, no puc ser escèptic davant la vida, sinó que sento la necessitat d'afirmar-la des del fons del meu ésser. Aquesta és la meva fe. La fe en la part meravellosa de la vida. La fe dels altres.

08/09/2015

PENSAMENTS D'UN MATÍ DE DIUMENGE

Sembla que és veritat que, d'aquí a milers d'anys, tota la nostra civilització serà només una prima capa de fòssils damunt d'un altra prima capa anterior i a sota d'una altra prima capa posterior, a no ser, és clar, que abans la Terra es volatilitzi. I això darrer no és gens probable. També sembla que de l'ànima, que ja en parlava Sòcrates, ningú no en té evidències d'existència. Científicament no es pot demostrar ni falsar, però si estudies una mica d'antropologia t'adones que els éssers humans s'han inventat moltes coses per sobreviure. Per tant, probablement tot això de l'ànima és un invent com sembla que ho són tots els déus de la història. Ara i aquí, ja podria acabar aquest escrit on crec que hi ha uns pensaments que descriuen bastant bé aquestes coses. Però no és tan senzill. Si et dic que veure l'allau de refugiats que truquen a les portes tancades d'Europa em fa mal a l'ànima, m'entens molt bé. En canvi possiblement no m'entendries tant bé si et digués que em fa mal al cervell, a les neurones o a l'estómac, encara que siguin òrgans perfectament identificables. Si et digués que em fa mal al cor, potser m'entendries una mica millor, però no seria el cor físic, el cor dels metges, també seria un cor inventat. I els invents, un cop inventats, existeixen; tant l'ànima com els automòbils, tant els déus com els ordinadors, que abans no existien i que probablement algun dia deixaran d'existir tal com els coneixem ara. Tampoc no sabem ben bé què són els pensaments. Ho estudia la neurociència. Però sí que sabem que hi ha pensaments recurrents. Què et sembla més interessant, per exemple, per començar el diumenge que passaràs amb el teu fill petit? Pensar que el teu fill serà un fòssil entre els fòssils? O bé començar el dia pensant que té una ànima viva? Pots triar, hi ha moltes més possibilitats, aquest matí és infinit. És millor per a tu mateix que no pensis massa estona en coses desagradables. En lloc de pensar, simplement pots sentir l'alegria de jugar amb el teu fill. També et pots distreure amb el vol d'una papallona.

20/09/2015

EL DO

Fe en la vida. És un do. Un do meravellós, un do de joventut.

24/10/2015

EL MANAGEMENT

Al segle XXI, les empreses, tant les grans com les petites, tenen un paper fonamental en la societat, com mai a la història no havien tingut. Ni a l'antiguitat, ni a l'edat mitjana, ni a la primera revolució industrial, les activitats empresarials privades no havien tingut l'impacte que tenen a les nostres societats. Però des que va començar aquest gran impacte, des del *taylorisme* de finals del segle XIX fins gairebé ara mateix, fins fa poc més de un quart de segle, les hem volgut organitzar internament sense tenir gaire en compte les emocions dels empleats i guiant-nos per criteris estrictament racionals. En canvi, des de fa un quart de segle, tots els *gurus* diuen que l'adequada gestió dels emocions dels empleats és essencial, no solament per al bé dels mateixos empleats, que també, sinó per als bons resultats de les organitzacions. Ara, al *management*, triomfa la intel·ligència emocional, degut sobretot a l'èxit del treball de Daniel Goleman. Amb tot i això, no deixa de ser curiós que als països més desenvolupats, precisament en aquest darrer quart de segle, el final del XIX i el començament del XX, s'hagin distanciat considerablement els sous i s'hagin endurit relativament les relacions entre la majoria de directius de les empreses i els seus empleats. (També comença a triomfar el *mindfulness*, que és una adaptació i un altre nom d'unes senzilles pràctiques que els monjos *zen* practiquen des de fa milers d'anys.) El *management* no està tant lluny com sembla de la filosofia i va incorporant aspectes d'altres disciplines. Però hauria de fer servir la pròpia filosofia i totes les altres tècniques que incorpora, per posar-se al servei de tota la societat i no només al servei dels poderosos, ara globals, tal com ha fet sempre. Dit d'una altra manera, si no volem un món amb les bosses de pobresa actuals i amb unes distàncies cada vegada més grans entre rics i pobres, s'ha de canviar la mentalitat dels directius (què acabo de dir!), s'ha de canviar l'orientació ètica de la majoria de les escoles de negocis (què acabo de dir!), i s'ha de partir de la responsabilitat social per establir l'estratègia de totes les organitzacions tal com si fossin públiques (què acabo de dir!) que, de fet, quant a responsabilitat, ho són. Actualment el *management* és relativament fàcil, els directius apliquen les millors tècniques per ser superiors a la resta de mortals amb el propòsit d'enriquir-se.

31/10/2015

JOC

Si només depengués de tu, ara que ja has viscut, voldries tornar a provar de viure sense saber-ne les condicions d'entrada, acceptant tornar a ser un nen qualsevol, a l'atzar, en un lloc qualsevol del món? Sí o no?

06/11/2015

UNA RELIGIÓ PER A CADA COSA

L'hinduisme és l'òpera del món, el budisme és un mètode d'evasió, el confucianisme és un humanisme pràctic, el taoisme és un caminet entre dos marges, el judaisme és la salvació d'un poble, el cristianisme és una revolta individual i l'islam és una revolta política.

28/11/2015

L'ÀNIMA

Tot allò que té a veure amb l'ànima es revela espontàniament i qualsevol esforç racional no fa més que allunyar-ho.

Jalal al-Din Rumi (Poeta persa, segle XIII)

Oran, 17/12/2015

UNA SOLA MIRADA HO CANVIARIA TOT

Suposant que l'espècie humana no s'extingeixi abans, si fóssim capaços d'entreveure una mica com serà el futur de la humanitat a curt termini (i quan dic *curt* en temps cosmològic vull dir, per exemple, d'aquí a cinc o deu mil anys, i hauria de dir més aviat curtíssim), tant si aquest futur és més bo o més dolent, tant si ja ens hem extingit com si no, tant si és millor o pitjor per a nosaltres, sigui com sigui, tota la literatura i l'art canviarien de cop, una gran part de la literatura i l'art actuals restarien sense sentit. De fet, en un tant per cent molt elevat ja no en tenen de sentit, ja fa més mig segle que es fan passar per art i literatura sublimes tant l'entreteniment com la manipulació intel·lectual. I el pensament, l'economia, la ciència i la tecnologia es posarien més al servei de la felicitat humana.

17/01/2016

L' ISLAM I EL SEU PROBLEMA QUE JA ÉS EL NOSTRE

Els musulmans tenen un problema de violència que és pròpiament seu, que ens afecta a nosaltres i que gairebé ningú no explica a fons perquè no sembla políticament correcte. Lluny de qualsevol islamofòbia, precisament des de l'altre extrem que suposa el respecte, la comprensió i l'entesa, no es pot deixar d'explicar una realitat que els afecta profundament a ells i que també ens afecta a nosaltres. I si no la provem d'explicar lúcidament, aleshores l'explicaran els islamòfobs radicals, amb unes altres intencions i d'una altra manera. No hi ha comparació possible de l'islam amb el cristianisme ni amb cap altra religió. No és que alguns musulmans estiguin en una situació ideològica i referencial de l'edat mitjana, que també podria ser, de musulmans n'hi ha molts i a molts països, però en general viuen en el món actual, en contacte amb les ideologies actuals, amb la tecnologia actual i, per tant, amb els referents del món actual. Tampoc no és cert que els gihadistes i els terroristes suïcides, en realitat, no siguin musulmans sinó simplement feixistes, que és una interpretació que molts musulmans aproven i que té tota la bona fe política d'evitar la islamofòbia. El que passa és una cosa molt diferent. L'islam és una religió difícilment destriable de l'acció social i política perquè la porta al seu ADN i, a més, té una branca extrema minoritària, rebutjada per la majoria de musulmans, que és molt violenta. Si el comparem amb el cristianisme, l'islam no té res a veure amb la declaració "Doneu al Cèsar el que és del Cèsar..." per després morir a la creu amb un petit grup de pescadors al voltant que amb la distància li dona un aire fins i tot bucòlic, sinó que Mahoma assalta amb el seu grup de bandolers les caravanes que van a la Meca, comença a tenir èxit popular a Medina amb les seves prèdiques i el repartiment del botí, recluta un exèrcit de deu mil homes i pren la Meca l'any 630. Quan Mahoma mor es crea un *califat* (successió) el qual, trenta anys després de seva mort, domina un enorme imperi que va des de les fronteres de l'actual Tunísia a les de l'actual Afganistan. Els quatre califes d'aquest primer període des de l'any 632, any de la mort de Mahoma, fins a l'any 661 són considerats els *califes ben guiats*, i d'aquests els tres darrers moren assassinats. L'islam és política militar i gran política des del seu mateix naixement. Des d'aleshores hi ha hagut un distanciament de la política en el seu vessant més místic, l'islam més culte i amable, que és la part relacionada amb la mística sufí, lluny de l'altre extrem, el salafisme més violent, però en una progressió sense solució de continuïtat. I els imams, d'un extrem a l'altre, de menys a més intensitat i entre molts altres ensenyaments de l'islam, van predicant bretolades per aplicar a la realitat immediata, a la realitat familiar, a la realitat social i a la realitat política inspirades en lectures literals de l'Alcorà. A part del gihadisme també hi ha violència en l'islam més moderat, violència menor però violència indiscutible, en aspectes concrets com en el menyspreu de les dones (que són, és clar, la meitat de la població) i en altres comportaments socials. Hi ha imams importants i molt venerats a la Meca que citen textualment l'Alcorà dient que els jueus són descendents "de micos i porcs" (*Alcorà 5:64*).

Actualment, als països musulmans, hi ha milers de madrasses i de mesquites amb imams que expliquen *la pròpia versió literal* de l'Alcorà, com a text revelat, als nens i als adults. Aquestes Bretolades, que per sort molts musulmans no es creuen o es creuen a mitges, van des de la desconsideració i la segregació dels altres comportaments i creences, passant pel maltractament de les dones i acabant, en la branca més extrema, amb l'assassinat dels infidels (tots els que no som musulmans i els musulmans de les altres sectes), fins a la implantació de l'*umma* (la comunitat dels musulmans) i la *xaria* (la llei islàmica) a tot el planeta. Però es veu fàcilment que el problema més gran el tenen els països que són pròpiament islàmics; entre molts altres exemples, els xiïtes i els sunnites es maten entre ells per raons polítiques des de la lluita per la successió de Mahoma al mateix segle VII. El problema que ara tenim nosaltres és un problema que tenen els musulmans, no era nostre però ara ja és nostre, els podem ajudar per ajudar-nos també a nosaltres, però només ells el poden resoldre.

27/02/2016

EL GRUP DE POESIA ZYX

Tres poetes catalans molt originals formen el grup d'avantguarda ZYX, i s'apliquen un adjectiu inventat per ells mateixos, són els *tzulailapura* que significa *sempre més endavant que ningú*, en el seu argot. No signen amb el seu nom, sinó que signen X, Y o Z. El poeta X, fa poemes molt breus amb paraules que només contenen dues o tres lletres i sempre les mateixes en cada poema, per exemple *Za, azà/ azà, zaaaa/ zzzzzz, aaaaa/ za!*, és un poema seu. La seva poesia és relativament independent del significat dels mots i també utilitza grafemes que corresponen a simples sons diversos, labials, fricatiu, guturals, etc. Explora el llenguatge sense significat convencional des del minimalisme. El poeta Y, és bàsicament un programador, es dedica a fer programes d'ordinador per construir poemes de mil versos aleatoris, cada poema té sempre mil versos i l'únic que el defineix és el programa necessari para donar instruccions a la intel·ligència artificial. Cda programa podria continuar però quan arriba als mil versos es para automàticament i s'autodestruïx, de manera que no s'hi pot tornar. *La riba del cel està exaltada i plena de franquícies/ mentre les gallines intel·ligents de la ciutat miren l'eclipsi/...* per exemple, són dos versos d'un programa d'aquest poeta que explora els límits de la poesia cibernètica. Algun crític completament exagerat l'ha comparat amb Dante per l'extensió dels seus poemes, per la creació d'un nou llenguatge i d'una nova atmosfera, com un *lordo stil novo*. El poeta Z, no escriu res de nou sinó que fa recreacions poètiques efímeres. S'ha especialitzat en actuacions arreu del país on hi ha varies persones que puguen amb ell a la cistella d'un globus aerostàtic, s'alcen uns cent metres, es mantenen immòbils amb uns dogals que els ancoren a terra, i des d'allí, amb uns

potents altaveus, reciten poemes dels grans poetes catalans medievals a la gent que se'ls mira des de baix. La seva darrera actuació nocturna al damunt de les fonts de Montjuïc va ser un gran èxit de públic i de comunicació a través de les xarxes socials, de la televisió i de la premsa. Podria semblar que converteix el català medieval en un èxit de masses. Aquests tres poetes tenen una cosa en comú que suposa un gran avantatge, un cop han concebut cada una de les seves aproximacions poètiques no cal que les realitzin ells mateixos sinó que les poden subcontractar a qualsevol petita empresa per una mòdica quantitat de diners. Però aquests tres poetes són un de sol, aquest poeta es diu Joan Noves i mai no farà res de tot això, s'ha despertat després de tenir un malson, s'ha sorprès d'haver somiat totes aquestes animalades i s'ha posat a escriure un poema relativament tradicional que potser mai no llegirà ningú i que no pot escriure ningú més que ell. I tot d'una, ja despert del tot, també s'ha adonat que el grup ZYX és només una imitació, gairebé amb un segle de retard, de les grans avantguardes.

12/03/2016

MANERES DE NO MORIR-SE

Entre altres, hi ha tres maneres més o menys convencionals d'escapolir-se de l'angoixa que provoca el pensament de la mort: 1. no desitjar res, ni la vida, no pensar ni viure, aturar el pensament i el desig amb plena consciència, que és la solució budista Zen, 2. pensar i viure en Déu, que tampoc no és ni pensar ni viure, que és la solució judeo-cristiana-islàmica, i 3. només pensar i viure de cara a fora, alienats a fora de nosaltres, que és la solució laica: diguem-ne, per similitud, *la meravellosa vida dels dofins*. Els budistes, els cristians i els dofins, es moren però no es moren, en el sentit que el seu mètode els allunya de l'angoixa de la mort. Però els humans en els tres casos (no els dofins) paguen un preu molt alt per això. La darrera de les tres respostes a la vida, correspon al *Dasein* (l'ésser-aquí) *en existència impròpia* criticat per Heidegger, l'ésser abocat al món exterior, l'ésser utilitari que decau en les coses, i és la més usual en les societats occidentals, relativament poc sofrents. També correspondria a la *no-mort* dels animals que *sembla que no la pensen*, només la senten al seu moment. En canvi, les dues primeres, són respostes irracionals al *Dasein en existència pròpia* proposat per Heidegger, l'ésser en plena consciència de la seva mateixa existència, i que en el seu plantejament racional en el cas de Heidegger, en no poder tenir aquestes respostes religioses, en no tenir cap solució en forma de tècnica o de creença, com la budista o la cristiana per exemple, es retroba forçosament amb l'angoixa vital. Per tant, Heidegger amb tota la seva filosofia centrada en l'ésser que es mor, ell mateix es pot morir a cada moment i sempre es mor totalment, d'aquí la seva obsessió per l'angoixa inevitable que després continuarà en Sartre. Totes les aproximacions a la solució d'aquest fet són

sempre irracionals. Encara que no en comparteixi cap de manera absoluta, penso que els éssers una mica irracionals tenim un gran avantatge sobre els altres. També hi ha solucions menys convencionals per no morir-se del tot. Per exemple, recordar l'amor, potser el primer. En saps més?

10/04/2016

ESCRITORS

Alguns varen tenir èxit. D'altres varen fracassar. Entre ells n'hi havia que eren grans, molt grans. N'hi havia d'altres que eren petits, molt petits i que no han crescut, són tan petits com eren però alguns han triomfat (de fet a la cuina de casa tots som petits). Henry Miller deia que, alguns d'aquests, a cada llibre que escriuen es fan un centímetre més petits, i els seus lectors que els llegeixen també. Molts altres, grans i petits, varen fracassar estrepitosament. En canvi, l'èxit d'alguns està molt bé. I sempre és un mèrit. Molts d'ells, tant els petits com els grans, simplement es volien guanyar la vida escrivint i es van guanyar la vida escrivint. Potser encara té més mèrit que tenir èxit. Es poden escriure llibres meravellosos que tenen molt èxit i llibres dolentíssims que fracassen. I a la inversa. Però hi ha escriptors que només volen saber què passa, què significa tot això. Comprendre. Només per això escriuen. I sempre fracassen. Encara que a vegades tinguin èxit, encara que sembli que triomfen. Encara que guanyin el Nobel. I el fracàs també sembla que no els importa.

07/05/2016

MERAVELLAR-SE

Tenir la sort, el do, l'amor, la intel·ligència, la bondat, l'energia necessària per meravellar-se de la realitat i de la vida. Meravellar-se. Aquest és un pensament recurrent que tinc, gairebé necessari per a la meua salut mental. Però vaig llegir casualment que, en un context molt diferent, aquest concepte l'utilitza Wittgenstein en l'única conferència que fa sobre metafísica per dir precisament que no es pot parlar de metafísica (en el sentit clàssic de la metafísica, és clar, perquè aleshores no hi havia, per exemple, el sentit que planteja actualment la teoria física de cordes o altres conceptes científics contemporanis). La idea de *meravellar-se del món*, a la qual afegeix la idea de *sentir-se completament segur*, són les seves dues úniques aproximacions a la metafísica en aquella famosa conferència. No va quedar totalment escrita, només en resten apunts. No n'havia parlat mai i no en va parlar mai més, seguint les seves pròpies conviccions. Tot i això, aquesta conferència va fer empenyar molt Bertrand Russell, perquè si dius

que no se'n pot parlar, no facis una conferència per parlar-ne i dir que no se'n pot parlar. Però sembla que en absolut no volia ser exhaustiu, més aviat eren exemples d'aproximació per fugir de seguida de qualsevol interpretació metafísica, per no anar més enllà degut a la impossibilitat lògica. I ens diu que, en el seu pensament lògic, aquestes idees *desapareixen* tan bon punt han estat formulades, perquè no són verificables ni falsables. De sentències com “el món és meravellós” o “em sento completament segur” ens diu que no se'n pot parlar amb més profunditat, perquè els raonaments següents *no es deixen dir*, i aquestes expressions només es poden *mostrar*. De fet, però, jo diria que aquestes expressions no pertanyen en absolut a l'àmbit de la metafísica sinó més aviat a l'àmbit de la mística. La idea concreta de *relació mística amb la realitat*, que ell sí que defensava.

16/05/2016

LES ESTRANYES PARAULES

Ànima és una paraula que no sé exactament què vol dir però estic completament segur que vol dir alguna cosa i que jo encara utilitzo molt sovint per explicar-me. *Déu* és una paraula que tampoc no sé què vol dir exactament i que jo utilitzo poc. En canvi sí que faig servir sovint el seu plural en minúscula, *déus*. Aquestes paraules corresponen a entitats que no es poden comprovar. Són conceptes que han estat inventats pels homes i que, sovint, han embolicat les coses en lloc d'aclarir-les. Si jo les pronuncio alguna vegada, sempre penso si els que m'escolten han entès alguna altra cosa que jo no volia dir. I quan les sento utilitzades per un altre sempre provo d'entendre què vol dir. S'han utilitzat molt sovint per atemorir, per dominar i per oprimir els més febles de la societat. També han servit per socialitzar, per unir i per fer la guerra contra els qui utilitzaven aquestes paraules amb un sentit diferent. Aquestes paraules existeixen en l'inconscient o en el conscient col·lectiu. En català per acomiadar-nos encara diem *a-Déu*. Si prescindim, però, de la seva component social i ens referim únicament al seu significat per a un ésser individual, ens desapareix de sobte la seva part més negativa i podem contemplar els grans místics de la història que utilitzaven paraules com aquestes o semblants a aquestes, com per exemple Sòcrates, Ramon Llull, San Juan de la Cruz i molts altres, i contemplar també l'extraordinària relació concreta que estableixen amb la *realitat* a través d'aquestes paraules, els seus pensaments, les seves emocions i els seus actes. Escric aquesta nota pensant en tots aquells que només volen admetre una explicació racional de la *realitat*, i recordant que un dels físics més importants del segle XX, Niels Böhr, deia que la *realitat* era només una paraula que hauríem de provar d'entendre què vol dir.

27/05/2016

POPULISME POÈTIC

Jo també m'avorreixo amb la major part de la poesia catalana actual, em passa el mateix que a molta gent. Però la poesia sobreviurà a tres populismes, un és el del gir al *pop* intranscendent, que és el populisme banal, un altre el del simple prestigi literari (la poesia és molt més que això) creat des de les aules universitàries i les editorials, que és el populisme culte, i finalment el que suposa que la poesia sempre és inefable, per dolenta que arribi a ser, que és el populisme innocent. Aquests populismes no tenen en compte que la poesia, per sort o desgràcia, no és com la música *pop* que pot atraure milions i milions d'adolescents amb un soroll que proporciona rendiment econòmic als qui el fan, no és com la pintura, ja que amb la poesia no es pot cometre el frau intel·lectual que s'ha comès amb la pintura al segle XX perquè no és una icona (no es pot comprar per tornar a vendre), i tampoc no és com la religió, que la majoria de vegades dóna un sentit a la vida a canvi de fer-li perdre el seu valor intrínsec, el seu valor econòmicament incalculable. El fet de restar al marge de l'economia fa la poesia molt més dèbil i, al mateix temps, és la seva gran força.

25/06/2016

EL CAGADUBTES

Un amic meu m'explicava que a la seva joventut li costava molt de suportar els discursos dels capellans i els comunistes. Tot allò que deien li semblava interessant, gairebé li semblava que tenien raó en la majoria de coses que deien que anaven malament, a la societat i al món en general. I encara que els trobava una mica pesats, els aguantava sempre fins al final per una raó molt concreta. Ell aleshores estava en un mar de dubtes, en molts aspectes de la vida no tenia gens clar què havia de fer, i no era fins al final dels discursos que els capellans i els comunistes, com a conclusió, deien allò que s'havia de fer en la pràctica. Aleshores els dubtes se li esvaïen, perquè sempre s'adonava que havia de fer exactament el contrari.

05/07/2016

LA INFORMACIÓ

La quantitat d'informació que es produeix actualment en un sol dia i que passa per les xarxes de comunicació es molt superior a la informació produïda durant tota la història de la humanitat des dels seus orígens. I va creixent cada minut. Fa només un segle que ningú no ho podia preveure. Som cecs de cara al nostre futur com ho és l'evolució. Sabem més o menys d'on venim però ningú no sap on anem, aquest és el fet central de l'evolució que la informació progressiva accelera exponencialment.

29/07/2016

LA BONDAT

Tot recordant Confuci

Allò que ens fa millors i col·lectivament més feliços està format per una gran quantitat de realitats, no totes les quals depenen de nosaltres sinó que provenen de la nostra mateixa evolució que ningú, absolutament ningú, no sap cap a on va; diguin el que diguin tots els predicadors que hi ha en aquest món, que hi ha hagut i que hi haurà. Entre les coses que depenen parcialment de nosaltres, al costat de la necessària realització personal i la feina diària, hi ha la influència de la ciència i la tecnologia que hem desenvolupat al llarg dels segles. També hi ha tota la influència de la historiografia, del pensament, de l'art i de la literatura. Tot això ens fa més humans en el sentit que ens fa comprendre millor la realitat que ens envolta i ens proporciona unes eines que ens alleugen el sofriment propi de la vida. La cirurgia, els ordinadors, la comprensió de l'univers, la música... Tot i més. Però sense la bondat que prové en gran part i a petita escala de l'amor dels pares als fills, sense la bondat que es transmet a escala més gran a través de les generacions, sense la bondat que és una necessitat natural per a la nostra felicitat, potser serem menys sofrents i més cultes però no serem millors col·lectivament, no serem feliços des del punt de vista de realització col·lectiva.

28/08/2016

LA FE

De fe en té tothom, en moltes coses, sense la fe els éssers humans no podríem sobreviure com a tals. A vegades penso que també tenen fe els altres animals, els vegetals i, fins i tot, diria que les pedres. Però quan diem que una persona té fe en alguna cosa, usualment ens referim a la consciència de la seva fe, a la

consciència d'una emoció que és impossible d'expressar de manera racional. I aquesta emoció no és mentida. La fe en qualsevol cosa no consisteix en creure's una mentida, com algú va dir (em penso que era Mark Twain), sinó que consisteix en una suggestió feliç que quan es vol explicar racionalment sembla una mentida, un conte, una poesia. Tot l'art.

07/09/2016

EL PREMI PLANETA

Tothom s'adona que la literatura, a tot arreu, està una mica en hores baixes. En part per una gran quantitat de circumstàncies relacionades amb les noves tecnologies de comunicació que ara no tractaré aquí. Però hi ha una altra part que depèn de la societat, de les editorials, dels escriptors i també dels professors de literatura que s'estan quedant sense feina. ¿Algú es pot imaginar que jo em vaig aproximar a la literatura per alguna cosa que té qualsevol remota relació amb el premi Planeta? La gran repercussió mediàtica en el sentit industrial de la literatura que promou el premi Planeta és, per a mi, un dels problemes de fons de la pròpia literatura. La indústria literària, que és tan creativa o tan mediocre, avorrida, erràtica i fraudulenta com qualsevol altra indústria (per la meva feina he visitat moltes indústries diferents), és també part de la literatura i moltes vegades promou una literatura que a mi no m'interessarà mai. I sé que a molta gent que estima profundament la literatura tampoc. I a qui vulgui trobar en la literatura allò que en definitiva pot salvar la pròpia literatura, com és el goig de l'ànima i la comprensió de la vida, tampoc no li pot interessar mai una literatura industrial que porta a dins un avorriment còsmic, però que guanya premis literaris i que s'explica a les universitats. Sé que hi ha una defensa usual contra aquest argument que diu que la literatura (o la música, o el cinema...) és d'una gran complexitat, que hi ha de tot, que hi ha obres comercials esplèndides i obres que no són comercials i que tampoc no són valuoses, que tot és una mescla en la vida, que no es pot destriar, que hi ha coses millors i coses pitjors... i penso que això és cert, l'únic problema és que la invasió mediàtica de la indústria més dura, la indústria com a tal, tenir clients i fer diners amb qualsevol obra, és tan gran que ara ocupa pràcticament tot l'espai social disponible. I encara que aquí em refereixo a un premi concret, el Planeta, en un altre sentit, més en general, també hi ha l'eterna qüestió de l'eficàcia dels premis literaris de qualsevol tipus. No vull dir en absolut que no hi hagi d'haver premis literaris, és una manera de prestigiar les obres, d'estimular els autors, de donar a conèixer les editorials, d'adreçar-se al públic, etc. Per tant, en sóc partidari sempre que es mantingui la difícil objectivitat (premiar la considerada millor obra) i s'eviti el conflicte d'interessos dels jurats i les editorials. Això no passa mai. Ja fa molts anys, de jove, que em vaig presentar al premi Carles Riba de poesia i vaig quedar finalista, em vaig presentar al Ciutat

de Palma de poesia i també vaig quedar finalista, si no recordo malament eren els anys 1980 i 1981. Algú molt ben informat em va dir: podies quedar finalista o ben classificat però no podies guanyar mai, estàs físicament massa lluny dels jurats i de les editorials. Poc després vaig decidir que no em presentaria mai més a un premi literari, ho he incomplert una vegada, però no ho he fet, ni ho faré, mai més. Hi havia una altra raó simple: a poc a poc em vaig anar adonant que no reconeixia els jurats, a més vaig anar sabent que en molts casos mai no es llegeixen les obres. Però a Catalunya, i en català, hi ha una altra raó que encara és més de fons, que és més de casa nostra i que va començar a explotar de veritat amb la democràcia, amb els vicis de la nostra jove democràcia, amb el petit poder de les editorials i amb els nous funcionaris. Va ser quan la literatura catalana va començar a deixar de ser considerada *de resistència* i es va normalitzar la seva percepció; perquè abans, un premi en català sempre havia suposat, en general, un cert sacrifici de l'autor i de l'editorial, havia suposat donar molt més que rebre. De cop i volta es passava, amb la nova Generalitat de Catalunya, a una situació inèdita per als escriptors i les editorials, es passava gairebé de la clandestinitat a l'absència de perill, a un cert reconeixement general de la població i a la contemplació d'uns petits beneficis materials. Es passava a la subvenció. La societat catalana no ho va resistir. Tot es va omplir de premis. Suposo que sabeu, per exemple, que a Catalunya i en català, en algun cas ja s'havia cobrat el premi abans de concedir-lo, entre altres desperfectes molt més grans que ara no són del cas. Però tornant al premi Planeta, que només per ser un premi Planeta en la situació actual de la literatura ja no m'interessa i no llegiré mai, no sé si sabeu una història... És el premi Planeta de l'any 1994, el guanya Camilo José Cela amb *La Cruz de San Andrés*. I Carmen Formoso, una mestra gallega, escriptora de contes infantils que s'havia presentat al premi Planeta d'aquell mateix any amb l'obra titulada *Carmen, Carmiña, Carmela*, va comprar el llibre de Cela premiat a la seva llibreria habitual. No es va creure el que llegia. Era la seva novel·la transformada, canviada i disfressada, allà hi havia la seva novel·la que parlava de la seva vida, amb coses que només ella sabia. Hi ha un registre imprès que indica que ella va presentar la novel·la al premi Planeta el dia 2 de maig d'aquell any i l'obra de Cela, segons va dir l'editorial, es va presentar el 30 de juny que era el darrer dia del termini, encara que en aquest cas no hi ha cap registre que ho acrediti. L'informe pericial elaborat per Luis Izquierdo, catedràtic de Literatura Espanyola de la Universitat de Barcelona, va concloure que l'obra de Cela era "una transformació, almenys parcial, de l'obra original" de Formoso. Després de veure els informes ningú no pot dubtar de la *metodologia* de l'editorial, de l'escriptor i/o dels seus *negres*, que van utilitzar la *novíssima* tècnica narrativa d'anar llegint i canviant la novel·la original de manera fragmentada, i mesclant els capítols i els personatges sense seguir cap ordre, per guanyar el mateix premi ja concedit al qual es presentava la novel·la original. Fa gràcia, eh? Com que pensava que el podrien descobrir, Cela també va introduir en la novel·la el tema de l'escriptor que fa un plagi, amb un personatge femení que també es diu Formoso, de qui l'escriptor rep metafòricament un bloc de marbre en brut i en fa una obra d'art, per així poder justificar-se intel·lectualment de l'apropiació. Un altre escriptor espanyol que no vull anomenar va dir que, en

qualsevol cas, Carmen Formoso havia tingut molta sort perquè Cela havia millorat la seva novel·la. Pel que sé i pel títol, la mestra gallega Carmen Formoso va escriure *la novel·la de la seva vida*. Hi havia invertit anys. Cela ja era premi Nobel. Però tant ell com l'editorial en aquells moments necessitaven diners per determinades circumstàncies. No us vénen una mena de ganes infinites de fer sang? A mi sí. El fill de Carmen és advocat i va aconseguir que l'any 2006 el Constitucional reobris els cas que havia estat arxivat, després que José Manuel Lara Bosch i Camilo José de Cela y Trulock, ara ja difunts, declararessin com imputats. Era un cas claríssim. Es va tornar a arxivar i reobrir el cas més d'una vegada, amb algun fiscal que va fer pràcticament d'advocat defensor i va demanar al jutge l'arxivament. Però ja coneixem algunes de les relacions al nostre país entre el poder i la justícia, els retards provocats pels advocats de l'editorial i l'acció de la biologia que ho va solucionar. I si investigueu una mica i mireu les coincidències entre les dues novel·les en l'informe que el fill advocat de Carmen, Jesús Diaz, va enviar al jutge, és humanament impossible que no s'hagi utilitzat la novel·la de Formoso per crear la de Cela. És segur. El mateix Cela ho va reconèixer, en vida. Però no trobeu que és un cas escandalosament mediàtic i que els diaris no en parlen ni n'han parlat gairebé mai? Ni en parlaran. També he conversat amb molts escriptors que no ho saben. I no us ve de gust d'escriure una novel·la per presentar-la al Planeta de l'any vinent? Ànims!

14/10/2016

ENMIG DE LA GUERRA

Amb la meva dona, quan tenim una d'aquelles lleugeres discussions habituals, al final sempre hi ha un punt de desacord. Ella em diu que semblo un nen d'infantil, de P3. I jo, encara que reconec la seva superioritat en aquesta classificació perquè és professora, ha estat mestra de primària i d'altres nivells, per tant els coneix tots bastant bé, estic completament segur que, com a mínim, sóc de P4.

02/12/2016

COMPARATIVA

L'islam, des del fabulós misticisme sufí fins al wahhabisme, el salafisme i el gihadisme més extrems, va des de la gran poesia fins a la barbàrie, en un increment de ximpleries sense solució de continuïtat. El cristianisme fa el mateix, per exemple, des del meravellós San Juan de la Cruz fins al creacionisme i l'integrisme, encara que actualment amb més moderació en les ximpleries intermèdies i en la barbàrie final.

10/12/2016

LA VIDA, LA MORT I LA FILOSOFIA

Per més que s'hagi repetit tantes vegades al llarg dels segles, per més doctors en filosofia que ho hagin escrit, per més intel·lectuals que ho repeteixin sempre, per més que ho prediquin capellans i frares... No és a partir de la mort que s'il·lumina la vida, no és a partir de la mort que es troba el sentit de la vida, no és a partir de la mort que s'il·luminen els dies de la vida, sinó que és a partir de la vida que s'il·lumina la mateixa vida, és a partir de les emocions de la vida que es troba el sentit de la vida i és també a partir dels breus dies de la vida que es pot il·luminar la mort.

28/12/2016

LA CONSTANT D'ESTRUCTURA FINA

Quan a començaments del segle XX es varen fer experiments escalfant diversos elements químics de manera que emetessin llum (tal com fa el filament de tungstè d'una bombeta quan s'escalfa amb el corrent elèctric o el gas argó dels fluorescents), en fer passar aquesta llum per un prisma transparent, es produïen unes línies espaiades de colors, com la llum del sol quan passa entre les gotes d'aigua que fan de prisma, una mena d'Arc de Sant Martí que no sempre es podia veure directament amb els nostres ulls però que hi havia aparells bastant simples (detectors de freqüència) que el podien representar gràficament. Cada element químic, com el tungstè o l'argó, l'hidrogen, el sodi, el ferro, etc. quan s'escalfa fins a emetre llum, té les seves *línies de colors més intensos* pròpies, separades entre sí a unes distàncies diferents, com si fos una empremta dactilar que l'identifica absolutament; és el seu espectre d'emissió. Quan varen progressar els experiments, varen aparèixer unes línies encara més dèbils. Al voler calcular

exactament les distàncies (energies) que hi havia entre aquestes línies (estructura fina), va sorgir el número 0.00729, que és el valor aproximat de la constant d'estructura fina, o bé, per ser més pràctics, el seu invers, 137, que és el mateix. És un valor que s'obté experimentalment i és adimensional, no té unitats físiques i de bon començament semblava només un número necessari per calcular les energies dels electrons en els àtoms, com el número π (3,1416...) és necessari per calcular la longitud de la circumferència.

Però es va comprovar, entre altres coses, que el valor numèric de la constant d'estructura fina corresponia a la velocitat de l'electró del primer nivell de l'àtom d'hidrògen (en el model atòmic matemàtic de Böhr) en relació a la velocitat de la llum, que és 137 vegades més gran. I per tant, entre moltes altres propietats, semblava posar un límit al número d'elements químics possibles. Perquè? Doncs sembla que per aquest fet només hi podria haver com a màxim 137 elements químics perquè la velocitat dels electrons del primer nivell, en aquell model, es multiplica aproximadament pel número atòmic dels elements (el seu número d'ordre), i a partir de l'element 137 aquesta velocitat ja seria superior a la de la llum (aquest és un càlcul simple i hi ha altres càlculs relativistes que permeten alguns elements més, fins a 170). Encara que la dificultat real sembla que no és aquí sinó en l'enorme inestabilitat del nuclis atòmics més grans. S'ha de tenir en compte, però, que només s'han trobat 94 elements a la naturalesa i, d'aquests, els tres de número més alt són molt radioactius, l'Urani, 92, el Neptuni, 93 i el Plutoni, 94 (els dos darrers molt escassos i s'obtenen per síntesi). També s'han pogut sintetitzar 26 elements més pesats, que no s'han trobat a la naturalesa, fins arribar l'Oganessó, de número atòmic 118, encara que aquests elements són extraordinàriament inestables i es desintegren ràpidament.

Aquest valor, 137, apareix a moltes equacions de la física i ha fascinat tots els físics sense excepció a partir de la seva introducció per Arnold Sommerfeld, l'any 1916. És un valor que faria dir més tard a Richard Feynman, un dels físics més carismàtics del segle XX, que "si aquest número el va escriure la mà de Déu, no sabem com va moure el seu llapis". Perquè no sabem exactament la realitat física que hi ha al darrere. I aconsellava els seus col·legues de gravar-lo a la paret del seu estudi per recordar sempre tot allò que no sabien. Els físics són conscients que és una d'aquelles constants de la física ajustades (*fine-tuned*) per a la vida que, si tingués un valor una mica diferent, per exemple, si fos 143 en lloc de 137, la vida al nostre univers no existiria i nosaltres, és clar, no seríem aquí per poder calcular el número 143 o per explicar que la vida no existia. El motiu és que no es podrien haver sintetitzat prèviament a les estrelles, a partir de l'hidrogen, els altres elements habituals al nostre univers, el carboni i l'oxigen que són els elements essencials de la vida.

Però la constant d'estructura fina continua apareixent a tot arreu. I nosaltres som aquí per poder calcular-la experimentalment. Per exemple, fa pocs anys que s'està industrialitzant un material que serà decisiu per a l'enginyeria. És el grafè. Làmines de carboni del gruix d'un àtom. Entre altres propietats, és molt més lleuger que l'alumini i molt més resistent que l'acer. Sempre s'explica, com a exemple eficaç que algú es devia inventar, que una sola làmina d'un metre

quadrat d'aquest material que pesaria molt menys que un pèl del bigoti d'un gat, si fos tensada pels angles com una hamaca, podria sostenir tot el pes del gat. Doncs bé, la constant d'estructura fina torna a aparèixer. El valor (0.00729) de la constant d'estructura fina, la constant que molts físics consideren la fonamental de l'univers, és pot obtenir experimentalment de manera molt senzilla, podríem dir que *a casa*, només amb un simple detector de lluminositat com els que s'utilitzen en fotografia, observant el tant per cent de llum que es perd quan s'interposen làmines de grafè d'alta puresa entre la llum solar i el detector. La pèrdua de lluminositat és proporcional a la constant. Només cal trobar la pèrdua de lluminositat experimental que es comprova que és del 2.29% (0.0229) per cada làmina interposada i dividir-la pel número π (3.14), per obtenir el valor de la constant.

El número 137, també participa d'una anècdota necrològica molt divulgada. El físic Wolfgang Pauli, introductor a la física quàntica del principi que porta el seu nom, va estar obsessionat durant tota la seva vida amb la constant d'estructura fina i sembla que va arribar a dir que el primer que preguntaria a Déu o al Diable en morir-se seria el significat del número 137. Va fer amistat amb el psicòleg Carl Jung, de qui primer havia estat pacient, el qual estava interessat en la càbala jueva. Hi ha una coincidència extraordinària entre la constant d'estructura fina i la càbala. Entre tots els números de la càbala, precisament el 137 és el número associat a les quatre lletres de la mateixa paraula *càbala* en hebreu, $100+2+30+5$. I quan Jung va anar a veure el seu amic a l'hospital de Zurich on Pauli moriria l'any 1958, es va adonar que era a l'habitació 137.

Per si algú ja està a punt de convertir-se a qualsevol religió, abans li he de dir que el número 137, amb el qual es calcula la constant d'estructura fina, no és exacte, el valor experimental més aproximat que actualment es coneix és el 137.03599913931. A més, sembla que pot variar lleugerament a través de les grans distàncies espai-temporals de l'univers.

10/02/2017

LA TRANSFORMACIÓ DELS DÉUS

Sentir-se part d'una realitat més important i més duradora que un mateix és un pensament/sentiment aconsellable per a la felicitat humana. Es tractaria d'evitar la separació, l'aïllament i la solitud de l'ésser que sembla provocada per la capacitat de pensament abstracte, precisament la capacitat de separar clarament realitats diferents. Els altres animals sembla (sembla, és clar) que la sensació de de separació no l'experimenten d'una manera tan intensa com l'experimentem els humans. Aquesta intuïció humana, aquest intent de recuperar la unitat perduda, sempre acostuma a tenir uns atributs per tal de ser atractiva, atributs intel·lectuals, morals i estètics, que al final sempre són atributs de veritat, bondat i

bellesa. Possiblement la mateixa intuïció també és present en la procreació conscient, l'activitat més necessària per a la conservació de l'espècie. Aquesta seguretat de formar part d'una realitat que va més enllà del propi ésser, aquest sentiment d'unitat i de relació benefactora amb la naturalesa, segurament que és semblant al que experimenten la majoria de les dones quan han tingut un fill. Parlo des de l'explicació que moltes vegades he sentit de les dones sobre la seva experiència maternal, des de la biologia i des de l'antropologia, no des d'una religió ni, és clar, des de la impossible experiència pròpia. Però gairebé totes les religions, per exemple l'Islam, el Comunisme o el Sumo, per dir-ne tres, tenen precisament aquest fet en comú, aquesta realitat atractiva que ultrapassa el propi individu, el propi ésser. Que la majoria de religions derivin en sectes destructives no lliga amb aquesta necessitat antropològica, més aviat seria al contrari, aquesta necessitat antropològica impulsa les religions i per aquest fet, per la seva força interna, poden derivar fàcilment cap a la destrucció de l'ésser individual i dels altres éssers que els surten al pas. Els déus, precisament per haver estat inventats existeixen. Existeixen en l'inconscient col·lectiu dels individus que admeten la seva existència. Si fem un paral·lelisme una mica groller entre inconscient col·lectiu i realitat física podríem dir que és un procés semblant al que fa que els automòbils, per exemple, que no existien al segle XV, existeixin ara en la realitat. No existien i existeixen, precisament perquè han estat inventats. Els déus també. I potser desapareixeran. Quan? Doncs bé, potser quan els homes desapareguin. O potser abans. O potser s'aniran transformant en altres realitats, canviaran de disseny i de finalitat fins que ja gairebé no es reconeixeran com els primers automòbils o els primers déus. Amb la millora de les condicions de vida i l'aparició de les societats laiques, que són dos elements inseparables, les religions i els déus primers s'han anat transformant en altres creences més lleugeres i gairebé no els reconeixem com a tals. S'han dispersat com un perfum. Sembla que ja no existeixen, només existeix el perfum de la seva necessitat dispersa. En el dia a dia, entre els ordinadors, entre els projectes, entre la misèria. A les gotes d'aigua de la pluja, a les herbes que mou el vent, a la respiració dels homes. La necessitat dels déus, la necessitat de sentir-se una part del tot.

19/02/2017

ELS INTEL·LECTUALS I LES GRANOTES

Al segle XX, a banda dels científics que s'han basat en l'experimentació, molts dels anomenats *intel·lectuals* han dit tantes ximpleries amb aparença lògica de veritat incontestable que, per comprendre la vida i la realitat que ens volta, a vegades sembla que és molt millor escoltar allò que diuen les granotes.

25/02/2017

L'ACTOR

En algun sentit sóc, més o menys, el contrari d'un actor. Un actor és qui d'una realitat totalment fictícia en fa semblar una vida una mica real. Jo, en canvi, de la vida que és totalment real en faig semblar una realitat una mica fictícia perquè em sigui més suportable.

09/03/2017

LA COSA

¿Perquè no pensar en la possibilitat que, en els propers mil·lennis, la humanitat pot evolucionar cap a una altra *cosa* que ja no sigui animal sinó una altra *cosa* que no sabem? Sense cap garantia que això sigui així perquè ens podríem simplement extingir i prou, com els dinosaures. En els instants inicials del nostre univers només existia energia, després les primeres partícules de matèria, després els àtoms, després les primeres molècules inorgàniques dels minerals, després les molècules orgàniques de la vida, després els vegetals i els animals fins a la consciència i la capacitat d'abstracció, nosaltres. En cada un d'aquests passos descrits, el salt conceptual és enorme. Cada un d'aquests passos ha necessitat unes condicions específiques per tal de produir-se. Hi ha investigadors que diuen que hi tornarà haver varies espècies humanes, varies espècies del gènere *Homo*, tal com hi havia fa milers d'anys. ¿Però no hi pot haver un altre salt enorme com algun dels anteriors? ¿Per què els passos evolutius de l'home han d'acabar forçosament en un altre animal, en una altra espècie, fins i tot en un altre gènere i no en una altra *cosa*? ¿A aquesta altra *cosa* ara innombrable, per dir-li uns noms semblants a alguns que ja fem servir, en lloc d'un *animal*, potser li podríem dir un *maquinal* o un *espiritual*?

17/03/2017

CIÈNCIES I LLETRES

La ciència contemporània i la filosofia del nostre temps, la poesia, l'art i la música, d'alguna manera sembla que haurien de ser una sola cosa. Les diverses manifestacions del mateix cos, del mateix ésser que somia, que pensa i que fa, que interactua amb el seu món. De fet sembla que havien viscut com a germanes fins als filòsofs presocràtics i sobretot en ells, però després es varen separar molt les unes de les altres. Més aviat s'hauria de dir que les ciències experimentals

gairebé es varen ignorar durant molts segles. El divorci va començar aproximadament des de Sòcrates, amb la idea que l'experimentació amb la realitat era una cosa manual, inferior a l'intel·lecte, i aquella unitat trencada no s'ha recuperat mai completament. Encara hi ha la gran divisió entre *Ciències i Lletres* (faig servir aquests noms per englobar-ho tot), que jo he viscut en la meua educació a la segona meitat del segle XX. I no parlo de la distància deguda a la gran especialització moderna que es també es dona entre un economista i un metge o bé entre un músic i un novel·lista, sinó d'una altra cosa, em refereixo a un distanciament més profund i visceral. Relacionat amb tot això, sempre m'ha fascinat la gran quantitat de científics i tècnics del segle XX que es volien apropar a l'art, a la literatura i a la música, des de l'afirmació prèvia del seu desconeixement, comparada en canvi amb la posició d'una certa distància i diria que prepotència d'alguns artistes i homes de lletres del segle XX, respecte la ciència i sobretot la tècnica. Com si fossin activitats que en realitat no anaven amb ells, perquè ells eren creadors i els altres només tècnics, però de les quals s'aprofitaven com tothom, és clar, en la seva vida diària. I en alguns casos en depenia l'art contemporani, com la fotografia. És cert que ha existit algun gran científic totalment refractari a la poesia, com per exemple el físic anglès Paul Dirac, i també que hi ha hagut alguns homes de lletres com per exemple el poeta francès Paul Valéry, que han estudiat i que han tingut en gran estima la ciència, en aquest cas la matemàtica. Però la resposta al fet que l'energia cinètica d'un cos és igual a la meitat de la seva massa per la velocitat al quadrat, per part d'alguns artistes, més que un "no ho entenc" ha estat un "no em vinguis amb punyetes que això és només una cosa tècnica". Encara que d'aquest fet en depengui el moviment dels planetes. Ara bé, els artistes solucionen aquesta distòpia aplicant la paraula *cultura* només a la seva activitat. La tele-porqueria, el cinema banal de pur entreteniment, moltes obres plàstiques totalment comercialitzades, els best-sellers també comercials i avorridíssims de la literatura, etc. són més del 99% d'aquesta *cultura*. Només un tant per cent molt petit mereixeria realment aquest nom. Aquests *artistes* es guanyen la vida amb la *cultura*, i amb aquesta apropiació del mot, la *cultura* és seva i, a més, moltes vegades subvencionada. És a dir la pseudocultura industrial és seva i subvencionada. No parla ningú de cultura quan es tracta de la medicina o, per exemple, de la indústria química que no necessita subvenció si no és en la investigació pura. Quan es parla de la química en relació amb la cultura és per fer demagògia de la contaminació ambiental. Aquesta actitud moltes vegades no és més que una defensa de les pròpies lleties. Altres vegades és la disfressa d'una incapacitat manifesta per comprendre l'aproximació científica i tècnica a la realitat. Molts escriptors, pintors i músics, possiblement els més intel·ligents, simplement reconeixen aquesta dificultat que, de fet, és molt natural i no té més importància. També és dona en sentit contrari. La vida és infinita, la ciència el seu secret i l'art la seva meravella amagada. I sabem que les capacitats humanes són limitades. Però sempre hi ha alguns, diguem-ne *genis d'allò que en diuen la cultura*, que reaccionen de manera inversa a la usual humilitat de molts tècnics i científics, cap a allò que no poden o no volen comprendre. Em podeu dir que només és una sensació meua, però l'he experimentada moltes vegades a la meua

vida en aquest sentit i gairebé mai a la inversa. Possiblement, a aquests darrers, la seva mateixa professió, amb la seva pròpia dinàmica i rigor intern, amb la constatació diària de la pròpia ignorància, amb la dificultat que representa qualsevol nou descobriment, amb l'absoluta necessitat de treballar en equip, els porta més aviat cap a la humilitat i la tolerància sobre allò que no entenen. Saben per experiència que la creació només pot sorgir a partir de la col·laboració amb els altres. En canvi, molts artistes confonen la creació amb el seu ego. En aquest combat innecessari i estèril, si ens ho mirem com un combat, la derrota intel·lectual de les *Lletres* (que no siguin simplement de divulgació) ja és gairebé completa en front de les *Ciències* i encara ho serà molt més al llarg del segle XXI. A més, a part d'aquesta desgraciada i innecessària separació, en aquest moment històric portem un retard científic i tecnològic per abandonament de les ciències, de gairebé dos mil·lennis que encara farien més visibles aquestes diferències. Són els que van més o menys d'Aristarc (310 aC-230 aC) que és el primer que proposa la teoria heliocèntrica, fins a Copèrnic (1473-1543) que la certifica. Un buit enorme, amb els matemàtics i científics àrabs i altres excepcions pel mig, és clar.

25/03/2017

LA PREGUNTA D'UN NEN

Quan parreu de la bondat, la veritat, la bellesa, la justícia, la llibertat... parreu de déus, oi? O potser deesses?

29/03/2017

AH! LES MATEMÀTIQUES...

Una pregunta sempiterna sobre les matemàtiques és la següent: ¿les matemàtiques existeixen en la realitat física d'alguna manera que és independent de nosaltres o les hem inventat nosaltres per tractar de comprendre la realitat que ens envolta? Per tant ¿les descobrim, les inventem, o fem alhora les dues coses? Aquesta pregunta es pot formular d'una altra manera més concreta i en el mateix sentit: ¿el número " π " (3.1416...), que és la relació entre la longitud de la circumferència i el seu diàmetre, existiria sense nosaltres? I encara d'una manera més general, ara sense números: ¿la relació entre la longitud de la circumferència i el seu diàmetre és independent de nosaltres? A primera vista semblaria que la resposta a la darrera pregunta és que sí, però el problema no és tan simple. A la realitat física no hi ha cap circumferència perfecta i per tant, sense la nostra abstracció, la pregunta anterior no és que no es pugui respondre sinó que sembla

que no es podria ni fer. Encara més: ¿uns altres éssers intel·ligents vius no antropomòrfics (no tindrien perquè ser *animals*, com nosaltres), amb una intel·ligència diferent de la nostra, necessitarien circumferències per explicar la seva realitat? ¿No podrien tenir, per exemple, uns altres sentits diferents dels nostres (no em refereixo a la vista ni a l'oïda dels animals, sinó a uns sentits d'uns éssers vius diferents com els vegetals ho són dels animals), uns sentits desenvolupats que els farien veure o sentir la realitat d'una manera diferent a la nostra i que, per tant, els faria veure o sentir la seva *geometria* (si en tinguessin) d'una manera diferent a la nostra? I així, una circumferència nostra ¿no seria per a ells, per exemple, una entitat que no coneixerien per innecessària o una entitat que no seria convertible a les seves matemàtiques perquè ja es partiria d'una realitat percebuda completament diferent, no equiparable?

Tot això encara pensant que ells, per comprendre la realitat, també necessitessin unes *matemàtiques*. Perquè podria ser que no, podria passar qualsevol altra cosa... podria ser, per posar un exemple, que ells entenguessin directament per *subitació* (comprensió immediata) tot el món numèric que nosaltres hem de provar de comprendre amb les matemàtiques. Que per a ells les matemàtiques fossin inexistents per innecessàries. I aquest argument és irrefutable. Per exemple nosaltres (i altres animals, com s'ha comprovat experimentalment) distingim perfectament l'*u* dels *molts* sense necessitat de saber comptar, per *subitació*, només amb l'observació de la imatge. Si poguéssim fer aquesta distinció sempre i amb qualsevol quantitat, potser no hauríem après mai a comptar i els nombres potser no existirien perquè no haurien estat necessaris. Però sembla que a partir del número quatre ja comencem a tenir problemes per *subitar* a l'hora de distingir quantitats i sabem que altres animals també els tenen. I potser vàrem haver d'aprendre a comptar per comprendre unes determinades realitats de número superior a quatre que hi havia al nostre voltant. O per fer negocis.

Ningú no té la resposta segura a tot això, ningú. L'únic que sembla que podem dir amb una certa seguretat és que les matemàtiques són una manera que hem trobat els éssers humans per comprendre una part de la realitat i poder-hi interaccionar relativament amb èxit. I la relació entre la circumferència i el seu diàmetre és sempre el número " π " en la nostra realitat abstracta convencional, és a dir, que si existissin circumferències ideals tal com les imaginem tots nosaltres, aleshores sí, la relació entre la seva longitud i els seu diàmetre seria sempre aquesta. I saber això ens és útil. També sembla que nosaltres només coneixem algunes de totes les matemàtiques possibles, només les que la tradició científica ha anat desenvolupant. Perquè si s'hagués seguit un camí diferent en l'evolució matemàtica, en les matemàtiques desenvolupades, encara que formessin part del mateix cos únic, potser serien molt diferents. De manera que hi ha crítics amb alguna de les teories que formen part del corrent central de la física contemporània, com per exemple la teoria de cordes, que argumenten que la ciència descriu l'univers d'una manera determinada perquè només fa servir les matemàtiques que hem desenvolupat. I que amb unes altres matemàtiques, que no coneixem perquè no les hem desenvolupat al llarg de la història, entendríem l'univers d'una altra manera i podríem interaccionar amb la realitat física d'una

altra manera. Per tant, comptant que a l'hora de comprendre la realitat física de manera relativament completa a través de les matemàtiques ja estàvem bastant perduts, si això és cert, en aquest sentit encara estem més perduts.

A mi, però, un dels aspectes que m'agrada més de les matemàtiques és la bellesa lògica d'algunes de les seves fórmules, bellesa que acostuma a estar relacionada amb la seva simplicitat, el seu abast matemàtic i la seva simetria. Per exemple, contemplar la fórmula desenvolupada per Leonhard Euler al segle XVIII, la *identitat d'Euler*, la fórmula potser més bella de les matemàtiques segons una enquesta realitzada entre matemàtics. Per demostrar la seva fórmula, Euler va utilitzar només unes matemàtiques que s'estudien a l'escola secundària. Provo de dir la fórmula amb paraules: és el número "e" del càlcul (2.7182...), elevat a la potència del número "π" (3.1416...), també elevat al número "i" (dels nombres imaginaris de l'àlgebra), i si a tot això li sumem una unitat dona un resultat igual a zero. Però aquest darrer paràgraf que he escrit és bastant lleig i les matemàtiques són una simplificació també estètica del llenguatge habitual.

És més fàcil escriure la fórmula:

$$e^{i\pi} + 1 = 0$$

Ara sí, magnífica, simple i única. Però a veure, a veure... com pot ser? El nombre "e", que també va ser definit per Euler, és el més significatiu del càlcul, el nombre "π" és el més significatiu de la geometria, el nombre "i" és el més significatiu de l'àlgebra, i els nombres zero i u són a les bases de l'aritmètica, ja que són els dos elements neutres de les operacions de suma i multiplicació que també apareixen a la fórmula juntament amb l'operació de potència. Aquesta primera aproximació ens dona la visió d'una fórmula compacta que conté alguns dels elements més fonamentals de les matemàtiques. D'altra banda, però, el número "e" és un nombre transcendent del qual ja s'han calculat gairebé un bilió i mig de decimals i que apareix necessàriament en el càlcul d'alguns processos que influeixen sobre si mateixos com, per exemple, l'interès compost dels diners al banc o la velocitat amb la qual es buida per gravetat un dipòsit d'aigua; el número "π" de la circumferència, també és un nombre transcendent del qual ja s'han calculat uns deu bilions de decimals; el número "i" és el nombre imaginari que sorgeix de les equacions algebraïques que tenen com a solució la rel quadrada de menys u, valor que no existeix en els nombres reals... per tant aquests tres números són d'una certa complexitat.

I la pregunta raonable és la següent: ¿com pot ser que fent operacions de multiplicació i potència d'aquests números, dos d'ells sense poder conèixer tots els seus decimals, i un altre d'imaginari que no pertany ni al conjunt dels nombres reals, el resultat sigui exactament un nombre enter? I, a més, que sigui la unitat? Sembla una coincidència impossible. Matemàticament és absolutament cert però és una simplificació tan gran que sembla que viola el nostre sentit comú. I aquest és un dels aspectes de la seva inexplicable bellesa.

Jo no acostumo a creure en divinitats que no siguin inventades pels homes i les dones, ni que siguin divinitats matemàtiques. És a dir, em costa de creure en circumferències perfectes que existeixen en un món sense nosaltres. Ara bé, hi ha matemàtics molt importants, per exemple l'encara viu Roger Penrose i molts altres, que són platònics i que argumenten de manera impecable que les matemàtiques no les inventem sinó que les descobrim. I que no poden ser unes altres perquè són les que conformen tot el món físic, com si aquest món físic obeís a unes matemàtiques que els primats anem descobrint a mesura que augmenta la nostra capacitat d'abstracció. Aleshores obtenim fòrmules, com aquesta, d'una extraordinària simplicitat i bellesa. I si és així, tot fa pensar que potser Algú les sabia abans.

02/04/2017

EL SENTIT

Elaborar la vida, elaborar el dol de viure.

07/04/2017

OPTIMISME VITAL?

Som al segle M (segle mil), d'aquí a uns cent mil anys. La humanitat encara no s'ha extingit perquè, entre altres coses, era la primera espècie que sabia que es podia extingir i, fins ara, ho ha pogut evitar. Però ha evolucionat en poc temps i de manera exponencial cap a altres espècies, primer cap a la *postanitat* i aquesta després cap a l'*esperinat*, cap als *postans* i els *esperins*, espècies que també conviuen amb els humans i altres animals. Aquestes espècies més evolucionades han superat el dolor i la mort. Són gairebé immortals i no tenen cap tipus de dolor ni físic ni espiritual si no els desitgen, encara que a vegades prefereixen sofrir-los lleugerament per plaer o per raons creatives. La pròpia humanitat, molt abans, ja havia iniciat el seu Gran Període Indolor amb hiperestèsia voluntària.

03/05/2017

OFC

Si la part del cervell denominada còrtex òrbito-frontal que està situada just al darrere dels ulls i que té una gran activitat en l'avaluació de la bellesa, resulta que també té una gran activitat en les drogoaddiccions i que al mateix temps els neuròlegs consideren que és la nostra central de presa de decisions, com voleu que el món vagi bé?

10/05/2017

SOBRE L'ANGOIXA DIVINA DEL SEGLE XX

Als meus amics catòlics

Se'm fa molt difícil destriar l'angoixa filosòfica del segle XX, que potser podria estar representada per Heidegger i Sartre com a icones vivents d'aquesta tendència, de l'angoixa d'una societat il·lustrada que ha liquidat, amb bon criteri, les antigues religions del seu cartipàs. És com si una droga que la humanitat ha estat prenent des dels seus mateixos inicis fa centenars de milers d'anys, se li retirés de cop en un parell de segles.

L'escriptor i poeta francès del segle XIX, Gérard de Nerval, es va defensar dels qui el consideraven escèptic o impietós dient que ell tenia, com a mínim, disset religions. El cineasta americà Woody Allen va dir fa pocs anys, en un acudit dels seus, que entre Déu i l'aire condicionat, si havia de triar, preferia l'aire condicionat.

Els déus, tots els déus, existeixen o han existit realment. Són una convenció humana i, precisament per això, existeixen en l'inconscient i en el conscient col·lectiu. Us podeu adreçar a qualsevol d'ells i demanar-li coses. A vegades sembla que les concedeixen. Si em permeteu una altra petita broma, seguint Allen, penso que els déus varen ser fabricats més o menys com els automòbils o els aparells d'aire condicionat, aquests darrers per la necessitat física de desplaçar-se o regular la temperatura i els déus per resoldre unes altres necessitats dels homes primitius. També per ajudar a sotmetre els pobles als tirans que casualment sempre n'eren descendents directes, entre altres coses. Per tant no hi ha cap dubte, ni cap problema de fe, sobre si Déu o els déus existeixen o no. En aquest sentit, existeixen o han existit tots els déus de la història. Aquestes afirmacions que acabo de fer ara mateix suposen unes certes

creences, és clar, no són totalment demostrables, però estan suportades per una infinitat de dades antropològiques.

Els centenars i els milers de déus i divinitats que, al llarg de la història, han format part de les religions i han influït extraordinàriament en la cultura i en la vida humana, a poc a poc, amb el pas dels segles s'han anat secularitzant. Alguns també s'han transformat i s'han anat substituint per uns altres cada vegada més *moderns*. I amb això es tornen a assemblar als automòbils. És raonable pensar que els déus actuals de totes les religions que existeixen, també es secularitzaran. Com la majoria dels anteriors. I també sembla raonable pensar que a les societats desenvolupades, no apocalíptiques, ja no seran substituïts mai més per uns altres déus semblants als de les grans religions del passat. Els automòbils, que no existien i que existeixen des de fa un segle i mig, primer eren de vapor, després de benzina i gasoil, sembla que de moment passaran a ser elèctrics, aviat es conduiran sols, després probablement volaran, després potser ja els direm d'una altra manera i potser finalment gairebé no es podran reconèixer com a tals, mentre aquells grans Rolls-Royce de la memòria seran relíquies que ens recordaran la reina Elisabet II d'Anglaterra. Però d'alguna manera els déus i els automòbils, absolutament transformats, existiran mentre siguin necessaris.

Deixant aquestes bromes comparatives i tornant a les religions, a part dels grans abusos, a part de tota la submissió associada, a part de totes les creences simbòliques convertides en mentides racionals i explicades com a veritats infal·libles, la majoria de creences religioses han provat de donar una solució a l'absurd racional de la vida i de la mort; han estat una manera de respondre a les grans preguntes que cap filosofia no pot respondre, una manera d'afirmar-se en la fragilitat de l'ésser. El segle XX sembla que ha estat la primera vegada a la història que, en alguns països desenvolupats, les religions han reculat clarament. I s'han anat formant societats que se n'ha dit post-religioses, són societats laiques il·lustrades que es miren les religions i creences sobretot des del punt de vista de la seva contribució a la felicitat humana col·lectiva. Però tant en aquestes societats com en qualsevol altra, cada individu cerca la manera d'afrontar la seva vida, com tots, perquè no hi ha escapatòria. Per aquest sol fet, pel fet d'haver d'afrontar de manera conscient la seva vida i la seva mort, tots els éssers humans són profundament espirituals per necessitat, facin el que facin, creguin el que creguin, pensin el que pensin, tant si són monjos com si són oficinistes, paletes o astronautes, mecànics, revolucionaris o estrelles del rock. Tant si són creients, agnòstics o ateus, com si no encaixen en cap d'aquestes categories. Tant si els seus pensaments tenen una important base filosòfica, científica o religiosa, com si no en tenen cap. Tant si són savis com si són ignorants, rics o pobres, bons o dolents, grassos o prims, pallassos o assassins. L'únic que cal és allò que tenen tots, la consciència, que els porta necessàriament a l'espiritualitat sense possibilitat d'evitar-ho.

Qualsevol persona té la seva pròpia manera d'enfrontar-se a la vida i la seva espiritualitat està en aquesta manera de realitzar-se, en els seus valors més conscients o més inconscients, en la manera de cercar la seva felicitat o de provar d'evitar la seva infelicitat. A part de les creences religioses que una

persona pugui tenir, la gran majoria dels seus pensaments habituals també són creences perquè acostumen a formar part de projeccions personals que no són verificables i moltes vegades no es compleixen. L'espiritualitat és un fet humà independent de qualsevol religió i que té una profunda relació amb la llibertat humana perquè és una mena de resposta; una resposta fins a cert punt irracional a la impossibilitat de comprensió racional de la vida i de la mort. Fins a la il·lustració del segle XVIII i amb clares excepcions, aquesta mena de resposta gairebé sempre havia estat completament canalitzada (jo diria segrestada) per les religions, en la majoria de casos amb amenaces, reals o fictícies, o bé amb premis, també reals o ficticis. I és impossible que allò que ha tingut tanta importància i durant tants mil·lennis per a l'espècie humana, que està profundament associat a la seva naturalesa, desaparegui sobtadament en un parell de segles sense deixar rastre i sense causar cap tipus de síndrome d'abstinència. No és irrellevant que, en aquest context, l'angoixa filosòfica hagi estat una constant en el pensament del segle XX, per exemple en Heidegger i Sartre.

Per això, en aquesta transició cap a societats més il·lustrades i laiques, que veig sincerament com un futur desitjable, es guanyen moltes coses però també se'n perden algunes. Poso uns exemples: la pregària cristiana que és una manera de mantenir el pensament ancorat i la seguretat de l'ésser en qualsevol circumstància, sigui aquesta circumstància favorable o desfavorable, o bé la meditació budista que és una manera de sentir-se en harmonia i mantenir la consciència desperta, no acostumen a ser a l'abast, en la vida diària, per als qui no són d'aquestes creences. I tant l'una com l'altra o algunes pràctiques similars, sembla que són beneficioses per al desenvolupament equilibrat de la vida humana. També és evident que els no afiliats a cap religió poden elaborar una espiritualitat pròpia (de fet tothom la té, però ara em refereixo a una espiritualitat conscient, personal i diferenciada), és a dir, una manera conscient d'afrontar la vida i la mort. Em refereixo concretament a aquells pensaments que sempre es tenen en cas de gran felicitat o en cas de gran fatalitat, aquells pensaments que donen valor i sentit a la vida al marge de qualsevol circumstància, que voldríem tenir o sentir de manera volguda i conscient en qualsevol contingència.

Degut a que els humans, com a animals que també som, estem tant o més abocats a l'exterior de forma natural que no pas a l'interior de l'ésser, quan s'altera aquest estat i ens girem cap al nostre interior, apareix l'angoixa perquè només hi trobem preguntes sense resposta. La reacció inconscient per evitar aquesta angoixa és tornar a l'exterior, en lloc d'afrontar una situació que no es pot resoldre racionalment, perquè qualsevol intent de solució és una mena de resposta vital que no pot ser mai formulada completament amb el llenguatge. Si ens quedem a l'exterior podem, per exemple, provar de viure sempre les bondats del moment present i, si de cas, fixar el nostre pensament en algunes coses agradables de la nostra projecció futura com, per exemple, allò interessant que farem més endavant, potser demà, anar a veure un partit del Barça o mirar una gran pel·lícula. O recordar selectivament el passat i reviure aspectes positius de la nostra vida, la nostra ardent joventut, els nostres fills, etc. És una mena de solució raonable, fixar-nos només en la bondat del present i en les coses bones

del passat i del futur, evitar l'angoixa i viure una vida exterior que ens pot semblar magnífica. Però cal exercitar-se bé per evitar els paranys de la consciència. Seria una aproximació humana a la vida d'alguns altres animals intel·ligents que ens semblen feliços i amb una consciència menys desenvolupada que la nostra. Com els dofins, per exemple.

Però si ens mantenim abocats a l'interior per la nostra consciència, al fons del nostre ésser resta sempre l'angoixa que descriu Heidegger, relacionada amb la percepció de la mort i la manca d'explicació racional de la vida. Totes les solucions que es poden provar d'emprendre en aquesta situació, o bé són religioses o s'assemblen d'alguna manera a les religioses perquè no hi ha cap solució racional, més ben dit, no hi ha solució, només hi pot haver una mena de resposta, d'atenuació o de pal·liació. Aquesta resposta també pot ser una afirmació en forma de rebel·lia, un simple cabreig infinit al davant d'aquesta situació d'abandonament de l'ésser. Per exemple, els renecs gairebé inconscients que tantes vegades hem escoltat als camperols o els que alguns de nosaltres proferim en veu alta (sense que ens escoltin, si pot ser) quan l'atzar se'ns gira en contra: “- M...(piiiiiiiiip)... ara només em faltava que la màquina...”, però ja sistematitzats en un gran reneç, degut a la consciència de l'atzar i de l'inevitable augment entròpic universal. Degut també a l'evidència del mal. Aquesta aproximació, aquest gran reneç, també formaria part d'una espiritualitat més o menys conscient, entre altres aproximacions paral·leles més amables i potser més aconsellables. La meditació budista, per exemple, té l'avantatge de poder-se realitzar amb independència de qualsevol creença i només amb alguns senzills coneixements derivats del ioga. La pregària cristiana, presenta més problemes d'universalitat, ja que aparentment requereix *Algú* a qui dirigir-se, *Algú* amb qui parlar i, per tant, una creença religiosa sòlida.

En general, però, aquesta resposta, aquesta tensió de l'esperit cap a la nostra salvació o cap a la nostra felicitat que són exactament el mateix, a part de qualsevol religió, és també una transformació de la realitat que es troba en la majoria de grans autors de l'alba de la història, creients o no en qualsevol divinitat, en els més racionals com Confuci, en els més somniadors com Lao-Tsé i en molts dels fundadors de la filosofia a l'antiga Grècia, des de Tales a Plató. Una tensió benefactora cap a la bondat i cap a la bellesa. També es llegeix en les obres dels grans místics que són històricament més pròxims a la nostra tradició i, és clar, aleshores relacionats amb la tradició cristiana. Per exemple, per escollir-ne dos de molt grans i una mica més pròxims a nosaltres, el meravellós *Llibre d'Amic e Amat* de Ramon Llull i la sublim obra poètica de Juan de Yepes (San Juan de la Cruz). Tant aquestes espiritualitats més individualitzades com totes les altres tradicions, acostumen a tenir alguns aspectes en comú; per exemple, gairebé sempre hi trobaríem una aproximació a l'harmonia universal i una afirmació de la bellesa, de la part meravellosa de la realitat.

Ara bé, sense evitar el llenguatge simbòlic que descobreix una realitat inexpressable i sense necessitat de subscriure completament els grans mites antics que porten associat un llast inacceptable per a les societats il·lustrades, sembla que també s'hauria de poder establir aquesta mateixa tensió en el

pensament laic més actual, aquesta elevació del propi ésser, aquesta afirmació d'una realitat meravellosa que s'amaga en la bellesa, aquesta acceptació conscient del misteri de la nostra vida, del miracle de la vida que tenim i de la tragèdia de la vida que perdem amb tot allò que més hem estimat. Però moltes vegades hem de fugir de les tradicions religioses perquè el nostre llenguatge lògic no ens permet assumir les realitats expressades en llenguatge simbòlic. I formalment aquests dos llenguatges són molt difícils de diferenciar l'un de l'altre ja que les paraules poden ser les mateixes. D'altra banda també semblaria que no cal preocupar-se massa per aquestes coses perquè de forma més conscient o més inconscient, cada ésser humà, degut a que n'està profundament afectat, ja té la seva pròpia resposta espiritual pràctica a la seva vida, que només li serveix a ell mateix i que només pot trobar ell mateix. En aquest sentit gairebé semblaria que no cal fer res, com alguns budistes Zen, simplement no posar-hi impediments i mantenir un cert to d'harmonia psicossomàtica, ja que la resposta espiritual és una tensió que sorgeix naturalment de la consciència, una tensió pròpia dels éssers humans que depèn tant dels seus pensaments conscients com de les seves passions, tant del seu cervell com de la seva respiració, de les seves emocions, dels seus projectes i de les seves hormones.

¿Algú cercava un referent espiritual segur, un lloc on agafar-se? ¿Potser una mena de teoria unificada de l'espiritualitat? Doncs si volem preservar la nostra llibertat, si donem valor a la llibertat intel·lectual que hem conquerit aquests darrers segles, sobretot amb la il·lustració, però també amb el romanticisme, la modernitat i la postmodernitat, la resposta és que no, que no n'hi ha. I no solament que no n'hi ha, sinó que possiblement no n'hi ha d'haver. I si volem seguir el pensament d'Isaiah Berlin en els seus grans assaigs sobre la llibertat i el pluralisme, si ara els apliquem en aquest camp, sembla que tampoc no n'hi pot haver. L'ateisme, per exemple, és antagònic al cristianisme i semblen incompatibles des del punt de vista de la seva exposició lògica, però també és espiritual i poden coincidir en aspectes ètics concrets, com per exemple contra la discriminació de les dones, l'escalfament global del planeta o el maltractament dels animals. És en les accions concretes on es reconeix la força de l'esperit, vingui d'on vingui. En les societats laiques actuals tenim milers i milers d'influències externes diàries que actuen sobre nosaltres, configuren les nostres lleis, els nostres actes, les nostres creences, el nostre comportament moral i les nostres vides, sense ni una sola referència completa i segura. Entre elles, les influències de les religions històriques. I cadascú pot exercir la seva llibertat i pot escollir allò que li sembli millor, pot sentir-se ateu, creure en la reencarnació, en l'Arcàngel Sant Gabriel, en el Déu dels cristians o en cap d'aquestes coses, deixar-se de cabòries i sortir a fer un volt. És probable que si algú escull una resposta semblant a la de la seva comunitat o a la de les persones amb les quals es relaciona habitualment, actualment també a través de les xarxes, tingui menys dificultats pràctiques que si escull una resposta molt allunyada dels seus. Musulmans amb musulmans i budistes amb budistes. No vull dir que sigui millor, això no ho sé, sinó que és més natural ja que es comparteixen els mateixos símbols. En aquest cas, a més d'una resposta individual hi ha una correspondència col·lectiva. Encara que alguns científics comparin negativament

el mapa territorial de les religions amb la lliure circulació de la informació científica, aquestes agrupacions són lògiques i naturals perquè es tracta d'una altra cosa, d'una altra realitat que està situada precisament a l'altre extrem de la ciència.

També caldria preguntar-se què vol dir *creure*. ¿Què volem dir exactament, per exemple, quan diem que creiem en el nostre metge de capçalera, sense saber-ne gairebé res dels seus coneixements reals? Probablement volem dir que el preferim a un altre o a uns altres, en els quals no hi creiem tant, per cuidar de la nostra salut. O una resposta semblant. Per exemple, que fins ara sempre ens ha tractat professionalment com nosaltres esperàvem i que seguim esperant que ho faci en el futur. No són respostes absolutes sinó relatives i en aquest cas semblarien unes respostes prou satisfactòries. I d'això en diem tenir fe en el nostre metge, perquè no sabem l'abast dels seus coneixements. En canvi, per posar un exemple de la religió més estesa al nostre país: la fe d'un catòlic. Un catòlic creu en un sol Déu absolut i no en cap altre. Aleshores, si li preguntem per aquesta creença, sembla que la resposta no pot ser com les anteriors, sembla que no pot ser que només ens digui que hi creu perquè el seu Déu absolut és una mica millor que els altres. Seria com si ens digués que ell creu en un Déu absolut, però només hi creu com qui prefereix les cols a les pastanagues o com si ens digués que ell creu en un Déu absolut però que només hi creu una mica. Més aviat semblen acudits. Sembla que la seva resposta, per ser consistent, hauria d'escapar-se de la lògica. La pregunta completa seria: ¿Què vol dir vostè quan diu que creu en Déu? Animo els catòlics que llegeixen aquest escrit que provin de contestar-la i que acceptin preguntes posteriors o que se les facin ells mateixos. Si es fes una enquesta entre els catòlics (o els musulmans) sobre aquesta qüestió, hi hauria respostes innocents, apassionades, convencionals, divertides, intel·ligents, absurdes i altres. Alguna resposta d'una sola línia escrita i alguna de llarga com una novel·la. És molt probable que el Vaticà ja hagi fet aquesta enquesta o una de similar, i encara és més probable que no en publiqui les dades. Però hi hauria un fet comú que potser, de tant evident, ni s'esmentaria. Seria que la gran majoria de catòlics han estat educats en la religió catòlica. És un fet relatiu i a partir d'aquí tot és més fàcilment comprensible, però quan ens acostem a les vores de l'absolut les coses es compliquen per al nostre cervell que no ha estat prèviament dissenyat per a aquestes competicions. Tornant a l'exemple del metge de capçalera que era molt fàcil d'explicar, tots sabem que la salut i les circumstàncies de la vida són sempre relatives, fins que ens morim. I també sabem que cap creença absoluta no pot donar la felicitat que donen els fets relatius de tenir bona salut, disposar de mitjans per viure i sentir-se estimat. És el que tots voldríem per als nostres fills i no precisament que siguin molt espirituals. Amb tot i això, molts dels éssers humans, probablement de manera equivocada i degut a la nostra consciència, sempre cerquem alguna realitat que ens alliberi de la nostra situació d'abandó intel·lectual, que ens ajudi a comprendre'ns totalment i que, en abstracte, doni un sentit absolut a les nostres vides.

Un gran lògic i filòsof del llenguatge, a començaments del segle XX, deia que "el món" (tota la realitat que ell considerava i que en deia "el món"), eren els "fets" o

“l'estat de les coses”. I que qualsevol valor ètic no pot trobar-se en aquest “món”, només en aquesta successió de “fets” i, per tant, s'ha de trobar “fora del món”. Deia que de metafísica, d'estètica i d'ètica, no se'n podia parlar, que aquestes categories filosòfiques “no es deixaven dir”. I que si algú en parlava, només feia xerrameca perquè, si de cas, només es podien “mostrar”. D'ètica només en va parlar una vegada en una famosa conferència a Londres per justificar precisament que des del punt de vista filosòfic no se'n podia parlar, i una altra vegada que el varen convidar a Viena a una reunió sobre temes metafísics, es va posar a llegir en veu alta poemes de Rabindranath Tagore de cara a la paret. Gairebé reduïa tota la filosofia a l'estudi del llenguatge per tal de poder-nos comprendre i a la ciència. Però també afirmava que, encara que la ciència pogués descriure matemàticament i predir totalment l'Univers (ara ja sabem que no es pot), això no suposaria ni la més lleugera aproximació al tractament de molts dels seus problemes ni dels problemes humans, que eren d'una altra categoria.

Aquests pensaments eren nous a la història de la filosofia i els proposava un jove que encara no tenia trenta anys, que havia estudiat enginyeria i que acabava de lluitar a la primera guerra mundial. Els havia generat a les trinxeres. Es deia Ludwig Wittgenstein. En el “món” dels “fets” i del llenguatge lògic, el camp de treball que li era propi, les incompatibilitats entre les proposicions són absolutes, es poden verificar, són vertaderes o falses, sí o no. Però hi havia un altre camp, el camp que ell havia de deixar “fora del món” perquè no el podia connectar lògicament. Va publicar, en vida, només un llibret d'unes setanta pàgines, el famós *Tractatus logico-philosophicus*, que ell posava a la base de qualsevol filosofia. A part dels ingents estudis que s'han fet sobre aquest llibre que es considera un dels més importants de la filosofia del segle XX, hi ha una clau essencial per comprendre'l, un document únic al qual penso que no se li dona tota la importància que té. Només un parell de línies. Ell va dir en una carta a un amic, a l'època de la seva publicació, el 1921: “El meu llibre consta de dues parts: la que aquí presento i la que no he escrit. I aquesta segona part és la més important”.

En aquesta afirmació, no sé si ja pensava en les seves *Investigacions filosòfiques* sobre el llenguatge, que va anar escrivint durant la resta de la seva vida, que ell no va voler publicar mai i que es varen publicar després de la seva mort. Potser sí. Però a mi em sedueix pensar que aquesta segona part no la va voler provar d'escriure mai perquè la seva proposta ètica era mantenir silenci sobre allò que és inefable, evitar la xerrameca. Potser també era impossible d'escriure. En aquesta segona part, la que ell considerava més important (i a partir d'aquí tot són suposicions perquè ell no en va parlar mai més), potser diversos aspectes antagònics serien totalment compatibles i d'aquí la seva impossibilitat de formulació lògica. Potser aquesta segona part seria la constatació muda, impossible de formular amb paraules, d'una *altra realitat* que només es “mostra” a la nostra intel·ligència i que està situada a l'extrem oposat de la lògica, una realitat meravellosa i cruel, pròxima a la poesia i al somni, extraordinàriament polisèmica i, per tant, amb infinites compatibilitats. En aquesta *altra realitat*, en aquest somni despert i tan completament real que modela les nostres vides,

potser una sola entitat en podrien ser dues de diferents o potser una entitat determinada seria compatible amb la seva antagònica que es podria transformar en complementària, tal com passa en els somnis que tenim adormits. Quin problema hi ha, en els nostres somnis, que un sol personatge en siguin tres? La il·lustració seria totalment compatible amb l'edat mitjana, amb el romanticisme i amb la postmodernitat, amb Nerval i les seves disset religions, amb Allen i l'aire condicionat, amb l'ètica i amb l'estètica, amb tota la metafísica, amb l'humor i amb els automòbils, compatible també amb un cabreig infinit sobre l'abandó dels déus que sofreix la humanitat, amb la presència del mal i l'inevitable augment entròpic, compatible amb l'angoixa de Heidegger, amb l'ateisme, el cristianisme, l'islam, el judaisme, el budisme, el taoisme, el gnosticisme i l'agnosticisme, el confucianisme, l'hinduisme, etc. La casa dels déus. Totalment intractable per a la lògica i probablement també impossible d'escriure, perquè seria escriure allò que és a la base de totes les religions, de tota la poesia i de tot l'art universal. O que potser no cal escriure perquè és en aquestes expressions que ja està escrit de manera monumental. I potser també és a la base d'algunes de les darreres intuïcions de la ciència.

En aquesta *altra realitat*, en aquest somni real i no expressable en llenguatge lògic, en aquest somni que té qualsevol ésser humà només pel fet de tenir consciència (sigui agnòstic, cristià, musulmà, budista, ateu... o encara que res de tot això no l'interessi), en aquest somni tan real que modela la vida dels humans sense possibilitat d'evitar-lo, també hi poden habitar en llenguatge simbòlic i sense contradiccions lògiques totes les grans tradicions espirituals. I també permet que d'alguna manera es puguin viure totes sense contradiccions, potser cada vegada de forma més individual que col·lectiva, atès que la seva edat d'or ja ha passat. Encara que només sigui una petita part de la gran riquesa d'algunes d'aquestes tradicions. I entre elles, potser una de sola, potser dues, tres, disset, cap o alguna de nova, en una societat il·lustrada, laica i comprensiva.

Però, de fet, totes aquestes reflexions les he fet com si parlés amb algun amic meu que es declara catòlic. Els déus existeixen, són grans suggestions humanes individuals i col·lectives com es pot gairebé comprovar amb un mínima recerca antropològica, que han ajudat el humans a compartir destins, a consolar-se de la seva condició i també, la majoria de vegades, han estat utilitzats pels poderosos per reprimir la població.

06/06/2017

LA VISIÓ DEL CONDEMNAT

L'esperit, la força de l'esperit m'ha fet viure com a ésser humà i, per tant, m'ha salvat encara que avui ho perdi tot. Ara ho veig tot més clar, ara que ja no tinc futur i que només puc recordar una estona el meu passat, abans de l'execució. M'ha salvat la força de l'esperit, de tot l'esperit, des de l'esperit dels altres que

m'ha arribat en abstracte, com el goig de la música, de la filosofia, de la ciència i de la tècnica, de les religions, de l'art i de tota la poesia... seguint fins al meu propi esperit més concret i relacionat amb la vida diària, com la visió d'un matí de primavera, la satisfacció del necessari acompliment de la feina, el plaer de la meua pròpia lluita per la vida, la llibertat i la justícia, el fet de sentir-me profundament arrelat en l'infinit i en l'etern només contemplant una nit estelada, els amics, els amors i els éssers estimats. Sobretot ells m'han salvat. Tot el que ara perdo. Però em sento segur. En el seu límit, al centre d'aquesta força de l'esperit sempre hi havia una passió, una mena de desig platònic, un desig que no sé com dir-ne, potser en podria dir alguna cosa com l'*Amor* amb *A* majúscula, una tensió benefactora cap a la bondat, la veritat, la bellesa, la justícia, la llibertat, la creació, cap a la mateixa vida... cap al simple plaer de viure, cap a la il·lusió de viure. A vegades, una certa actitud poètica, per dir-ne així. Era un motor secret. No necessitava res més que aquest desig per provar de viure plenament com a ésser humà en qualsevol circumstància i, en canvi, necessitava moltes altres coses que no tenia per provar de ser una mica més feliç... Però calla, ja vénen. Ara no tinc temps per continuar pensant en tot això i després ja tindrè tot el temps del món. Sóc un innocent davant l'escamot d'execució. Espero que no em facin gaire mal. Sentint el meu alè sonor per darrera vegada, crido sense por: -Respiro l'*Amor!* Foc!

08/07/2017

ESCRIURE BÉ I PINTAR BÉ

¿Per què tants intel·lectuals sempre diuen que el primer deure d'un escriptor és *escriure bé* (fins i tot alguns diuen que és un compromís revolucionari, encara que no se sàpiga de quina revolució parlen) i mai no s'atrevirien a dir que el primer deure d'un pintor és *pintar bé*? De fet, això darrer, que el primer deure d'un pintor és *pintar bé*, els intel·lectuals no ho poden dir a partir de l'impressionisme com a mínim. És impossible. Perquè no hi hagi cap confusió, quan dic *pintor* em refereixo a un artista plàstic que acostuma a pintar sobre una superfície plana, si encara en queda algun. I parlo també de professionals que viuen de la pintura. Hi ha una funció social que ho reclama, en general no cal *pintar bé* o més aviat no s'ha de *pintar bé*, es tracta d'una altra cosa. I els paguen pels seus quadres. El reconegut Antoni Tàpies fins i tot aconsellava no aprendre mai els mètodes usuals de pintura. En canvi, el deure d'un periodista segur que seria, a part d'altres deures, el d'*escriure bé*, sobretot si escrivia per al diari del qual jo fos propietari. I el d'un arquitecte seria *construir bé*, sobretot si fos l'arquitecte que havia de construir casa meua. En els dos casos també hi ha una funció social diferent que ho reclama. I encara continuem parlant de professionals. Però el deure d'un poeta, per exemple, tampoc no pot ser *escriure bé*, ha de ser molt més

que *escriure bé*, tant més que ja no es pot dir que el seu deure sigui *escriure bé*. A no ser que es tractés d'un *poeta professional* que, des del romanticisme com a mínim, tampoc no es podria qualificar així perquè més aviat seria una mena d'oxímoron. I als poetes no els paga ningú. Encara hi ha una certa pulsio social, ja molt feble, que reclama la poesia. Pobres poetes...

Londres, 30/07/2017

UNA VISIÓ DE L'ART CONTEMPORANI

Quan algunes obres absolutament mediocres (*Pollockejants*) de l'expressionisme abstracte americà baixen de preu, n'hi ha prou que algun col·leccionista que en posseeix, en compri un parell a un amic seu a un preu absolutament desorbitat i fora de mercat per tal que les altres tornin a pujar. Aleshores surten a les portades de les millors revistes internacionals d'art i tant aquest col·leccionista com el seu amic poden revaloritzar i vendre a preu d'or les obres que ja tenien. En aquell moment, tothom s'adona del seu gran valor espiritual i de la seva innegable contribució al progrés de la humanitat.

21/04/2018

UNA APROXIMACIÓ A LA DEFINICIÓ DE POESIA

La poesia són les estrelles en la nit del llenguatge.

25/05/2018

ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE CIÈNCIA I POESIA

La ciència i la poesia, considerades essencialment com a tals, no tenen res essencialment en comú, més aviat conformen una antítesi.

Això és el que primer em surt de dins, el primer que he de dir, suposant que parlem de la ciència moderna, no de la ciència medieval ni de la ciència de l'antiguitat clàssica. La ciència moderna es proposa comprendre la realitat a partir de la seva interpretació lògica, en canvi la poesia (l'art) sempre ha provat d'expressar-se a través de les emocions humanes. I quan es parla de ciència, també cal incloure-hi sempre la tècnica, que és anterior a ella en l'evolució, que és necessària per al progrés de la ciència i que conjuntament amb ella conformen la moderna tecnologia que ha canviat profundament les nostres vides i que encara les canviarà més. Sembla que no podem dir que fossin científics els primers primats que varen tallar un pedra per fer-ne una arma de caça, sí que podem dir que tenien la tècnica necessària per a fer-ho. Som fills evolucionats de la comprensió tecnològica i científica de la realitat. Aquesta comprensió ens ha fet humans. Però també som fills de la comprensió emocional associada, sense la qual no seriem éssers civilitzats, no podríem ser com som, no podríem parlar com parlem, no ens podríem entendre.

A l'altre extrem de la ciència hi ha la fe, que moltes vegades és la mateixa poesia transformada en creença. I no estic parlant només d'una fe de tipus religiós sinó també, per exemple, de la fe dels aficionats en el seu equip, la fe en el Barça ¿Per què dic que probablement n'és l'extrem més distant? Doncs perquè aquest extrem porta a conclusions que finalment es poden expressar de manera axiomàtica, però no es pot comprovar la seva coherència lògica ni es poden falsar com la majoria de veritats científiques (Déu existeix! Guanyarem la Champions!). Per tant representen l'extrem més allunyat, aquell extrem que s'afirma emocionalment i que si es vol presentar com una conclusió racional es transforma en una falsedat que cal evitar del tot, aquesta ha estat precisament l'estafa de les religions a la humanitat, a la racionalitat i a la ciència durant tota la història. Això no vol dir que en alguns casos no sigui una *veritat* útil per a la nostra vida, per a la nostra supervivència, encara que moltes vegades només ha estat útil per a perpetuar la dominació dels poderosos.

Aquestes mateixes afirmacions sobre poesia i ciència, també es podrien fer de manera bastant similar sobre tot l'art en la seva possible relació amb la ciència. El filòsof vienès Ludwig Wittgenstein, a començaments del segle XX i en el seu *Tractatus Logico-Philosophicus*, ens parla d'*una realitat* de fets que es poden connectar lògicament entre sí, que es pot estudiar de manera científica, i d'*una altra realitat* que "no es deixa dir" que només "és pot mostrar", d'una importància cabdal en les nostres vides però inabastable per a la ciència i que vindria a ser tota la realitat metafísica, ètica i estètica, les quals ell també desterra de la filosofia. Pràcticament redueix tota la filosofia moderna a la ciència i a l'estudi del llenguatge per tal d'evitar errors en la comunicació i per poder-nos entendre clarament. El *Tractatus* és una obra de joventut, absolutament radical, però precisament per això també traça uns límits del coneixement que sembla que no es poden traspasar.

Ara bé, un cop dit tot això, s'ha de dir immediatament que Wittgenstein, en la pràctica, divideix el coneixement, com si fos amb l'ajuda d'un perfecte estilet, en dues realitats irreconciliables. Però la seva radical interpretació ens fa veure de

cop, com si fos un llamp en la nit, els límits de la ciència i de la filosofia. El filòsof americà Richard Rorty també advertia, ja cap al final del segle passat i seguint el pensament de Wittgenstein, que no trobava cap justificació abstracta que suportés de manera lògica les nostres opcions estètiques o ètiques, per exemple admirar o no una obra d'art, matar o no una persona. Els nostres valors, en el seu darrer extrem, vénen de fora de la lògica. Aquesta part fluida o gasosa de la realitat que no es pot solidificar amb la lògica, que per tant no pot formar part de la ciència (i segons Wittgenstein tampoc de la filosofia si no es vol convertir en xerrameca), és la realitat que provem d'expressar i de comprendre amb l'art i amb la poesia. El seu coneixement, més conscient o més inconscient, conforma el nostre comportament vital, la nostra ètica i la nostra estètica. No cal dir, per tant, que aquest coneixement és de cabdal importància per a la nostra vida però si provem de capturar-lo amb la ciència se'ns escapa com l'aigua que volem pouar amb un cove de vímet.

També hi ha disciplines com la Història que, per més esforços que s'han fet en el darrer segle amb les interpretacions materialistes per convertir-la en una ciència, es manté invariablement en una frontera que no es pot traspassar sense perdre la riquesa de les gairebé infinites ramificacions que hi ha entreteixides en cada lloc i en cada temps concret. Aquest darrer fenomen ja el va justificar detalladament el gran historiador de les idees, Isaiah Berlin, al segle passat. Sembla que la realitat es manifesta de manera massa complexa en la Història per poder reduir-la completament a la ciència i, tanmateix, els historiadors utilitzen metodologies científiques i proven de reduir al màxim possible la distància que els separa d'una hipotètica ciència històrica. També passa amb determinades branques de la filosofia o, per posar un exemple més immediat i totalment immodest, passa en aquest mateix escrit que ara esteu llegint. Per tant caldria convenir que en alguns casos la qüestió és un pèl més complexa. Per exemple, que hi ha disciplines amb una separació gairebé completa amb la ciència i disciplines amb algunes fronteres permeables.

Per poder continuar, hauríem de saber més exactament a què ens referim quan parlem de poesia, que volem dir amb aquesta paraula, *poesia*, que sembla relativament polisèmica. De fet, una manera relativament còmoda és dir que *poesia és tot allò que han escrit aquells que han estat considerats poetes*, més o menys des d'Arquíloc fins a Bob Dylan. Una altra manera és acudir als diccionaris, enciclopèdies o referències de cursos universitaris de literatura on hi ha tota mena de definicions, en alguns casos considerant que *la poesia és un gènere literari que es caracteritza per una determinada organització concreta del material sonor*. Aquí s'hauria d'haver dit *micro-organització* del material sonor per distingir-la del ritme més expandit que sempre acostuma a tenir la bona prosa. I encara que els conceptes sil·làbics de metre i rima hagin desaparegut en molts casos a partir del romanticisme, la sonoritat, el ritme concentrat i el necessari alè curt dels versos són encara unes de les característiques bàsiques de la major part de la poesia contemporània tal com ho havien estat en la major part de la poesia de tots els temps. Amb tot i això, el moviment dels anomenats *language poets* sorgit a la costa Oest dels estats units cap als anys 70 del segle XX, enllaçant amb algunes avantguardes de la primera meitat del segle, obvia de

manera conscient la sonoritat que considera només una rèmora de la tradició oral. Amb aquesta simple decisió s'aparten de tota la tradició anterior de la poesia i envien a fer punyetes definició anterior. Però aquesta definició instrumental ja tenia un altre problema, perquè amb micro-organització sonora també es podria escriure el codi penal. Fins i tot amb metre, ritme i rima. Els antics a vegades feien coses com aquestes, sobretot per tal de memoritzar-ho. Amb una mica d'humor, a vegades penso que hi ha alguns poemes moderns amb una gran èmfasi en l'organització sonora que s'hi assemblen, vull dir que s'assemblen més al codi penal que a la poesia.

Potser una manera una mica més clara d'acostar-nos al que entenem com a poesia en una definició breu seria que *la poesia és una forma literària d'expressió d'idees, sentiments i emocions amb una alta intensitat, amb una gran concentració*. Però adonem-nos que les darreres definicions, tant l'anterior que ja hem desestimat parcialment però que caracteritza la major part de la poesia de tota història, com aquesta que ara estem assajant, tenen en comú el fet de la compressió sonora i/o conceptual del llenguatge, la utilització del qual en aquestes condicions sobrepassa les fronteres de la lògica. En aquesta dimensió algú va dir com una mena d'acudit que *la poesia és l'art de posar juntes unes paraules que mai no hi haurien estat*. I tenia raó. Però si és poesia de veritat, a més, sempre sentim que ens incendia o ens glaça alguna cosa en el nostre interior, ens fa comprendre alguna cosa que no és completament lògica sinó que és fins a cert punt irracional i que, d'altra manera, sembla que no hauríem comprès mai. Aquest és el seu valor real, és clar, no l'expressat en cap definició. La poesia ens mostra unes noves possibilitats en el nostre llenguatge però, també com la filosofia, unes noves possibilitats en la nostra estètica i en la nostra ètica de cada dia, precisament allí on la ciència no hi té cap via d'entrada.

Una definició completament metafòrica de poesia relacionada amb la ciència, pensant en la poesia com en la màxima compressió possible del llenguatge i pensant que la màxima compressió de la matèria a l'univers és deguda a la gravetat en els grans objectes de l'espai, en el cor de les estrelles... que precisament, degut a aquesta gran compressió, la matèria, com també el llenguatge poètic, deixa de comportar-se com ens té acostumats en la nostra proximitat habitual... que tampoc no podem aplicar la nostra lògica habitual de caçadors evolucionats, acostumats a objectes relativament pròxims a nosaltres, de dimensions relativament petites i de velocitats relativament baixes, a objectes gasosos tan distants, tan veloços, tan grans i tan densos... que els efectes quàntics que violenten la nostra experiència lògica es fan més patents en les petites dimensions a les quals la matèria es veu confinada... que a les estrelles, el gas hidrogen, l'element primigeni i el més abundant a l'univers, comença a formar gas heli... que aquest fet és una reacció nuclear de fusió a dins de l'estrella que desprèn enormes quantitats de calor, expandeix el gas, evita el col·lapse gravitatori i finalment emet llum com el nostre sol... que successivament també es van formant a l'estrella els elements més pesats a partir de l'heli... i en altres estrelles els àtoms de carboni, oxigen i nitrogen que juntament amb l'hidrogen formen la *melanina* que dóna el color específic a l'iris dels teus ulls... que aquests àtoms, gairebé exactament com són ara als teus ulls, fa milers de milions d'anys

es van formar a dins d'una estrella llunyana... que aquests mateixos àtoms et permeten viure i veure el cel de la nit... i tu veus les estrelles en la nit, la nit encesa... i aquesta lògica no pot explicar la teva emoció en veure la nit estelada... per explicar-la ho has de provar de fer amb la poesia... la poesia que ho crea tot de nou, com la llum en la nit... la poesia... *la poesia són les estrelles en la nit del llenguatge*. Aquesta definició se'm va acudir fa uns dies entre mil possibles.

És evident que aquesta darrera metàfora l'he construïda des de la poesia, no des de la ciència sinó des de la interpretació poètica d'alguns coneixements de la ciència que m'han proporcionat la plataforma prèvia. La ciència, en aquest cas, només són les interaccions que sabem que hi ha entre les partícules a dins de les estrelles, la ciència és la comprensió i la descripció d'aquests fets, que només són fets. Un fet darrera de l'altre, col·lisions i fusions de partícules, només fets que no tenen res a veure amb la interpretació poètica que acabo de fer. Aquests fets com a tals són anodins. I jo els puc considerar d'una manera o d'una altra. Podria considerar les estrelles com l'infern d'explosions nuclears on tots nosaltres, després de morir, després de ser una capa de fòssils enterrada sota moltes altres capes de fòssils a la Terra, després de milers de milions d'anys, desintegrats en els nostres mateixos àtoms, transformats en partícules de matèria inorgànica i finalment en plasma, potser tornarem a anar a parar algun dia. O potser els nostres mateixos àtoms que ara ens mantenen vius, més feliços o més infeliços però vius, un dia es perdran dispersos en una sopa de partícules elementals en un espai infinit, fosc i completament fred. Aquesta interpretació també seria una altre tipus de poesia que en aquest moment no m'interessa continuar escrivint. Els fets són fets i és succeeixen, reaccions en cadena, res més, la ciència és el seu coneixement, els valors de la vida sempre són en un altre lloc, a fora de la ciència, encara que el progrés de la ciència en pugui fer aparèixer de nous, noves possibilitats de vida i de mort. Qualsevol interpretació en forma de *valor* dels fets descrits per la ciència, és a fora de la ciència. Potser per això escric poesia, perquè cerco la llum en la meva foscor. És una necessitat. Quan més fosca és la nit de la vida, més poesia necessito.

Una altra definició és la del diccionari de l'IEC: "Efecte que hom suposa que té la poesia, com a cosa elevada o emotiva, àdhuc quan no és produït per aquesta art. Per exemple: Unes cartes plenes de poesia. La poesia de les ruïnes. La poesia de la vida." Després de consultar altres definicions en aquest sentit, si voleu fer-ho, veureu que al final n'hauria una que jo us proposo, que és breu i que les engloba totes, encara que també té la mateixa dificultat de totes elles: *Poesia és tot allò que és considerat poètic*.

Aquí també estem atrapats en una definició tautològica com algunes altres que en aquest mateix sentit hi ha als diccionaris, però ens deixa més llibertat per determinar de manera individual i/o social allò que és poètic i que amplia el camp de la definició de la poesia a tot l'art, a la pintura, a la música, etc. però també als valors de la bondat, la veritat, la bellesa, la justícia, la llibertat... i a tota la mateixa vida diària. Ens permet parlar amb propietat, per exemple, de fets que considerem de *justícia poètica*, ens obre la porta al prescindir del llenguatge, a prescindir també en darrer terme dels poetes i a pensar en la nostra mateixa vida

individual i social, en la nostra estètica i la nostra ètica de cada dia. Suposo que us heu adonat que estic evitant la paraula *metafísica*, per les connotacions negatives que podria tenir per a tots aquells, com jo mateix, que odiem la metafísica tal com ha estat plantejada pràcticament en tota la història de la filosofia des d'Aristòtil i sobretot amb el cristianisme, però aquí suposo que tothom m'entendrà si dic que l'expressió exacta seria la nostra *metafísica diària* que també contempla l'ètica i l'estètica. Per què? Doncs perquè la determinació d'allò que és estètic i d'allò que és ètic en les nostres vides, en darrer extrem no ho podem derivar d'una llei física universal. De fet, una altra expressió, que també evito moltes vegades per les mateixes i per altres raons, seria la nostra *mística diària*, entenent com a *mística* la nostra relació individual i sensible a cada instant amb la realitat, també impossible de descriure de manera totalment científica o bé de formular completament amb paraules.

La nostra mística concreta i la nostra metafísica més general, ara sí, limitades i sense por d'utilitzar-les en aquest sentit ja expressat, existeixen en els pensaments i les emocions de tots els éssers humans encara que no en siguin conscients i des d'aquesta perspectiva tindrien relació amb la nostra aproximació poètica a la realitat sense necessitat dels poetes, que quedarien entre bastidors o que també podríem comptar amb ells, però sempre establint una aproximació directa amb la realitat de cada un de nosaltres des del punt de vista del *valor* i del *valor poètic* en la nostra vida. En darrer extrem aquestes aproximacions no poden procedir de la ciència, sinó que depenen de la nostra sensibilitat i de la nostra cultura, de la nostra societat, de les nostres emocions, dels nostres valors que han estat adquirits socialment i que són fins a cert punt canviants i volàtils. Depenen dels milions d'impactes ideològics, racionals i emocionals que cada dia rebem del nostre entorn en les societats que vivim i que sense ser-ne totalment conscients modulen i determinen els nostres valors en l'existència diària i que procedeixen de moltíssimes fonts diferents, de la poesia escrita també, sí, encara que no ho sembli, encara que no l'haguem llegit mai però que ha conformat l'estètica de les elits intel·lectuals al llarg de la història i que ens arriba en l'inconscient col·lectiu, però també de moltes altres fonts, de les restes de les religions històriques que encara persisteixen, dels impactes de la filosofia, de les arts, de la premsa diària, dels comunicacions, dels *mass media*, de la TV, de les xerrades i comentaris amb els amics i amb els veïns... La *poesia de la vida*, la més important de totes sense cap mena de dubte, ens permet apreciar profundament els nostres valors, estimar-los i exercir-los.

I tornant al començament i al tema que ens ocupa, acceptant la hipòtesi de la completa diferenciació de la poesia amb la ciència moderna, allò que també s'ha d'afirmar és que la interacció sí que existeix, sense cap mena de dubte, que la poesia (l'art en general) i la ciència interaccionen tant en les pròpies activitats dels poetes, dels pensadors i dels científics, com en la nostra vida diària. He d'aclarir una altra vegada que estic parlant de la ciència moderna i mai no em refereixo a la ciència de l'antiguitat o de l'edat mitjana, en la qual no és que hi haguessin interaccions sinó que les fronteres de la ciència amb la poesia i la filosofia no eren gens clares, es confonien sempre perquè la metodologia no estava prou establerta. Per exemple, en la majoria dels treballs d'Arquímedes sí que podem

veure una correspondència gairebé total amb la metodologia de la ciència i la tecnologia moderna però no podem fer-ho, per exemple, en moltes afirmacions de Parmènides. No és aquest el cas, estem parlant de la ciència moderna i contemporània, de la seva diferenciació essencial amb la poesia i de les seves possibles interrelacions. Però el coneixement, tot el coneixement que tenim, racional o emocional, tant a través de la ciència, de la filosofia o de la història, de la poesia i de l'art en general, de la pràctica i de l'experiència diària o de qualsevol altra mena, es produeix en els mateixos individus de la mateixa espècie. Només aquest fet ja ens ha de fer pensar que alguna relació hi ha d'haver entre les diferents formes de coneixement, algun tipus de vasos comunicants, ja que es produeixen en el mateix organisme i bàsicament en el cervell. I un cop ben establerta la diferència podem adonar-nos de les múltiples interaccions, en un sentit i en un altre.

Per exemple, podem llegir en algunes publicacions actuals una expressió que s'ha posat de moda: *la ciència és la poesia de la realitat*. Certament, si examinem moltes de les conclusions a les quals ha arribat la ciència moderna, sobretot la física, ens adonem d'una nova i estranya bellesa de la naturalesa que no podríem conèixer sense les conclusions de la ciència, ens adonem de les estranyes propietats de la realitat quan ens acostem a l'infinitament gran, a l'infinitament petit i a l'infinitament complex, ens adonem de l'engany al qual estan sotmesos els nostres sentits al davant d'una realitat que supera tot allò que podríem haver imaginat, ens fa canviar la nostra concepció del món, ens fa desaparèixer de cop la major part de la filosofia anterior i ens fa establir una nova filosofia per poder comprendre la realitat. Ara bé, són els resultats finals de determinats aspectes de la ciència que ens produeixen aquesta profunda sensació de bellesa, però la ciència com a tal és neutra, són només les conclusions a les quals s'ha arribat després d'un llarg camí de suposicions prèvies, d'observacions periòdiques, de comprovacions regulades, de intuïcions fallides, de falsacions inesperades, de casualitats concurrents, de deduccions lògiques, etc. amb molt poca poesia i amb moltíssima feina rutinària que, al final, arriben un resultat que nosaltres des de la posició de *valor*, per tant des de fora de la ciència que cerca escèpticament la veritat de la naturalesa, determinem com a *valor estètic*. Però també hi ha alguns altres resultats de la ciència, concretament de la biologia, els que ens fan descendents d'una mena de mico, que al mateix temps es descendent d'una mena de mofeta, que al mateix temps és descendent d'una mena de cuc... podeu pensar com vulgueu, però a nivell estètic a mi m'hauria agradat més que la ciència hagués descobert allò que pensaven alguns homes antics, que érem descendents d'una parella de déus eterns, infinitament bells i lluminosos. Però aquest fet és intranscendent per tot allò que ara estem parlant i no acosta ni allunya la ciència de la poesia, Baudelaire ja va introduir l'estètica de la lletjor en la poesia moderna.

També hi ha un cas a part que són les matemàtiques, la ciència més abstracta i que en aquest sentit seria com la música de les ciències, potser també la ciència que s'acosta més a la poesia per la seva abstracció i que ha fascinat molts poetes, però d'altra banda és també la que sembla situada en la seva part més distant, en el regne absolut de la lògica. Qui sap també si els extrems poden

arribar a coincidir d'alguna manera perquè l'expressió: *les matemàtiques són la poesia de la raó*, em sembla d'una gran analogia. Tot i així, però, les matemàtiques que en una interpretació romàntica es podrien considerar com una profunda propietat de la realitat que els humans anem descobrint, també semblen una creació de la ment humana que ens és útil per comprendre la realitat des del punt de vista lògic, una eina que hem anat construint degut a les nostres necessitats d'interpretació lògica de la realitat combinada amb altres capacitats de la nostra ment. I, per tant, les matemàtiques, amb unes possibilitats latents de creativitat totalment abstracta i amb una bellesa formal feta de simplicitat i simetria en moltes de les seves construccions, són diferents de la resta de les ciències físiques que acompanyen amb algunes de les seves fórmules. Aquesta bellesa formal percebuda per molts matemàtics en el desenvolupament habitual de la seva activitat i relacionada amb les fórmules utilitzades, sembla que és una guia que molts d'ells mateixos diuen que els mena pel bon camí en les seves investigacions. En aquest sentit, s'han fet proves en el camp de la neurociència utilitzant tècniques de ressonància magnètica i s'ha trobat una zona del cervell (el còrtex òrbito-frontal, situat al centre i immediatament darrera dels ulls) que sembla responsable de l'avaluació de la bellesa i que s'activa tant en els matemàtics al davant de la contemplació de bellesa d'una fórmula com en els artistes plàstics al davant de la contemplació de la bellesa d'una obra d'art, encara que la majoria de les activitats principals en cada un dels dos casos potser es realitzen en regions diferents. De fet, sembla que serà la neurociència i els estudis sobre intel·ligència artificial els que finalment s'aproximaran a treure l'entrellat anatòmic i fisiològic de les nostres interpretacions lògiques i emocionals de la realitat.

També en les investigacions científiques hi ha decisions a prendre que no depenen totalment de la ciència, tant en el moment de decidir iniciar una investigació concreta i no precisament una altra o en el moment de decidir continuar per un camí i abandonar tots els altres possibles a dins d'una mateixa investigació determinada, decisions que tenen a veure amb la ciència però que depenen de molts altres factors, alguns relacionats amb l'ètica i amb l'estètica, exactament com moltes de les decisions importants que prenem a la nostra vida i que, com es diu vulgarment, a vegades es prenen més amb el cor que amb el cap. Per tant, serien decisions a dins del camp científic que podríem relacionar amb les activitats més pròpies de l'*art de viure* o de la *poesia de la vida* en un sentit molt ampli.

D'altra banda, la ciència i la tècnica, per avançar, sempre han fet servir la intuïció i la imaginació a uns nivells extraordinaris. De cap manera no podem considerar que aquesta intuïció i aquesta imaginació siguin manllevades de l'art o de la poesia que sempre les proclama com a pròpies, sobretot pensant que aquest fet en alguns casos seria molt discutible perquè hi ha autors, novel·listes, artistes plàstics, etc. que sembla que no evolucionen mai. La intuïció i la imaginació formen part de les més elementals preguntes que es fa un científic al començament mateix de qualsevol hipòtesi de treball i en el curs de qualsevol investigació, abans de poder-la consolidar, comprovar o demostrar. Són les preguntes que comencen, més o menys: "I si fos que...?" o "I si la realitat fos com...?" o "I si passés que...?" Per tant, la intuïció i la imaginació pertanyen a la

ciència des del seu mateix inici, aquestes capacitats estan integrades de manera completament necessària en el mateix mètode científic. I també, és clar, l'emoció creativa.

Ara bé, continuant amb les influències respectives, si ens guiem per la història, les influències històriques de la poesia i de l'art sobre la tècnica i ciència moderna són infinitament menors respecte de la seva consideració inversa, les influències de la tècnica i la ciència moderna sobre l'art i la poesia, que són espectaculars. Podríem posar exemples més antics, com la influència de la química dels pigments en la pintura del renaixement o la influència de la invenció de impremta en la poesia posterior, però estem parlant de ciència moderna i per tant hauríem de començar més endavant, per exemple a l'inici del segle XX. Només cal pensar en el canvi que es produeix en la pintura a partir del llum elèctric que permet treballar els pintors sempre en bones condicions sense sortir del seu estudi i que tanca l'etapa impressionista, la qual ja havia estat influïda per les investigacions científiques sobre les propietats de la llum. Albert Einstein publica, l'any 1905, el seu *annus mirabilis*, uns articles que canviaran la física moderna, un d'un parell de pàgines sobre l'equivalència entre massa i energia que suposa el descobriment de l'energia nuclear, un altre que desenvolupa la teoria de la relativitat especial, un altre que demostra les propietats quàntiques de la llum i un altre que és l'evidència experimental de l'existència dels àtoms. És una revolució completa. L'any 1907 Pablo Picasso pinta *Les senyoretes del carrer d'Avinyó*, l'obra mestra que trenca tota l'estètica pictòrica anterior i prefigura la gran revolució cubista. Seria absolutament temerari pensar que la pintura de Picasso o simplement l'evolució general de la pintura hagués influït en els treballs d'Einstein, en canvi sense la revolució de la ciència a una velocitat exponencial que distorsiona l'anterior visió més estable de la realitat, sembla molt improbable que hagués sorgit la revolució cubista, el dadaisme, el futurisme, i la resta de les avantguardes. Les tècniques de la fotografia i el cinema no és que influeixin en l'art sinó que inventen unes arts totalment noves que eren inexistents. Marilyn Monroe no existiria sense els treballs anteriors d'uns tècnics moltes vegades anònims que van aconseguir que la fotografia es pogués moure als nostres ulls. Els avenços en psicologia i les conseqüències de la publicació de *La interpretació dels somnis* de Sigmund Freud en el mateix tombant del segle, portaran Guillaume Apollinaire a proclamar molt aviat el surrealisme (ell inventa el nom) i l'escriptura automàtica, que influiran les grans avantguardes posteriors, etc.

No continuarem per aquest camí, és massa evident. Deixo el lector que vagi trobant fàcilment més influències provinents de la ciència i la tècnica cap a l'art i la poesia, que són cabdals en tota la història, que continuen i continuaran amb tota seguretat, per exemple en la intel·ligència artificial que es desenvoluparà en els anys a venir.

Finalment, tornant de manera més estricta a la ciència i a la poesia, no hem de perdre mai de vista que tant l'una com l'altra fan servir les paraules, que les matemàtiques de la ciència són paraules simplificades i transformades en connexions lògiques i de càlcul, que tots els números i totes les fórmules matemàtiques també es podrien escriure amb paraules si no fos que aleshores

resultaria enormement llarg i complicat utilitzar-les. La poesia també utilitza sempre les paraules, a diferència d'altres arts, com la música instrumental o la pintura; i hem vist que precisament la poesia permet tensar les paraules fins al límit, desproveint-les fins i tot del seu significat lògic per tal d'expressar idees o emocions amb la màxima compressió possible. Però les paraules de la poesia és impossible que perdin totalment la seva significació lògica i les fórmules matemàtiques sembla que a vegades també poden conservar l'emoció original experimentada en la seva creació.

Una maduixa dividida entre dos, és igual a... una probable història d'amor.

18/06/2018

GESTIÓ DE L'ABSURD

Que la vida en si mateixa, considerada en abstracte, no té cap mena de *sentit* justificable racionalment, es va percebre emocionalment a Europa a nivell col·lectiu amb la Gran Guerra i es va consolidar després amb l'explosió del nazisme. Varen ser els Dadà i companyia, refugiats a Suïssa, cap a l'any 1915, els qui potser ho varen expressar més clarament. Gairebé al mateix temps també ho va fer Kafka. L'existencialisme és tan sols una de les derivacions d'aquesta percepció d'absurd vital. No és que altres autors, des dels mil·lenaris budistes, no haguessin tractat prèviament el tema de l'absurd, sinó que aleshores, a la relativament culta Europa, es varen donar les circumstàncies socials objectives que varen desfermar la percepció emocional col·lectiva d'absurd vital. Era la gent dels carrers dels pobles i ciutats dels països europeus que vivia l'absurd en veure seus fills morint com a mosques a la guerra, en massa i en nom de qualsevol cosa. I després, uns trenta anys després, tots els optimistes del món es varen tornar nihilistes amb les crueltats nazis, tota la racionalitat metafísica va perdre sentit d'una sola tacada. Ja no hi havia res on agafar-se, de fet no hi havia hagut mai res, però potser col·lectivament ho semblava. Era el vertigen, no de conèixer el precipici que ja es coneixia, sinó de sentir el precipici. Però aquest desastre emocional té una vessant molt positiva. És l'inici de les actuals societats laiques i tolerants, que a mi m'agrada dir-ne *societats comprensives*, dels països europeus i altres països desenvolupats. "Ja ningú no ens tornarà a enganyar", podria ser el seu lema. Els poderosos han provat d'enganyar sempre els ciutadans i encara els enganyen, però ara probablement els costa una mica més perquè els ciutadans en són més conscients. Es tracta de construir societats en les quals no hi hagi objectius que semblen raonables però que porten a la infelicitat col·lectiva, societats en les quals prevalgui la llei de donar suport als més febles, societats en les quals l'objectiu principal sigui evitar la infelicitat innecessària. En fi, societats gestionades amb la finalitat d'evitar la infelicitat dels seus membres i, en canvi, admetre totes les possibilitats que no la provoquen. La felicitat ja és més

particular, és cosa de cadascú. I sabem que ningú, una mica intel·ligent, no la pot tenir mai gaire completa. L'absurd és un dels fonaments intel·lectuals de la modernitat i també és el fonament de l'humor, el fonament de l'esclat del riure. A dins d'aquesta rialla còsmica ens hem de construir, no tenim alternativa.

03/08/2018

EL FINAL DEL CONTE

Una de les frases que em semblen més importants per a la interpretació del cristianisme des de la modernitat il·lustrada és l'expressió que s'acostuma a conèixer com *la quarta paraula* de Jesús a la creu, que apareix en arameu a l'Evangelí segons Sant Marc (el més antic): *-Eloí, Eloí, ¿lemà sabactani?*, que torna a aparèixer en hebreu a l'Evangelí segons Sant Mateu, i que es pot traduir per: *-Déu meu, Déu meu, perquè m'has abandonat?*

22/08/2018

AIXÒ ÉS LA JOIA (Màrius Torres)

*Això és la joia — ser un ocell, creuar
un cel on la tempesta deixà una pau intensa.*

*I això és la mort — tancar els ulls, escoltar
el silenci de quan la música comença.*

Aquests meravellosos díctics de Màrius Torres, ens deixen al final en suspens amb un darrer vers que recordarem sempre i que no sabrem mai exactament què vol dir: "...el silenci de quan la música comença." És el silenci romanent o latent que encara sembla que sentim quan la música tot just ha començat o és es silenci real just abans que la música comenci? Perquè en el text no està aclarit, potser són tots dos alhora en una mena de silenci que comença abans i que es perllonga en la nostra oïda amb l'inici de la música i que, per tant, els engloba. Jo m'inclino per aquesta darrera interpretació. Aleshores, podem adonar-nos, com tots els músics saben, que moltes peces musicals acostumen a començar amb un compàs incomplet que conté un o dos temps febles que tècnicament s'anomenen *anacrusa* i que pel fet de ser febles d'alguna manera encara contenen el silenci previ i preparen l'oïda pel primer temps fort del següent compàs complet de la

composició. El gran Màrius, aquell metge que deia que es va descobrir a sí mateix poeta líric (probablement sense poder fer res per evitar-ho), potser es referia a aquest instant auroral de l'audició. Si fos així, sobre aquest concepte i aquest poema, tot pensant en la necessitat de la mort per a la renovació evolutiva de les espècies, permeteu-me que jo n'escrigui ara un altre, encara molt més breu, d'un sol vers.

TRASPÀS

La mort és una anacrusa de la vida.

08/09/2018

NOU PERSONATGES PER AL TEATRE DE LA VIDA PER ORDRE PESSIMISTA D'APARICIÓ

Horror, Dolor, Odi, Absurd, Humor, Plaer, Amor, Sentit i Meravellós.

20/09/2018

ARA

Val la pena de provar de ser una mica feliços abans de morir-nos perquè després tot fa pensar que serà més difícil.

18/11/2018

L'IDIOTISME

Si la vida ja és "un conte explicat per un idiota" segons la famosa frase de Macbeth a l'obra homònima de Shakespeare: *Life's... a tale told by an idiot, full of sound and fury, signifying nothing* (La vida... és un conte explicat per un idiota, ple de sorolls i de fúria, que no significa res), algunes interpretacions de la vida semblen un conte explicat per dos idiotes.

24/12/2018

NIT DE REIS

Dost thou think, because thou art virtuous, there shall be no more cakes and ale? (Potser penses, perquè ets virtuós, que no hi haurà mai més pastissos ni cervesa?), és una rèplica de Sir Toby Belch a Malvolio, personatges de *Twelfth Nigth* de Shakespeare. Malvolio és el personatge purità en el qual penso que em volien transformar alguns dels jesuïtes que, a l'escola, m'explicaven les normes morals. De fet, alguns d'ells s'hi assemblaven, al tal Malvolio. Sort que amb mi varen fracassar, encara que per desgràcia no puc assegurar que sigui un fracàs total. Però quan ets un nen o un adolescent, tot això encara no ho saps i no tens aquests tipus de rèpliques. Llàstima.

05/01/2019

EL TEMPS DELS MORTS

Què passa amb el seu propi temps quan algú es mor? Per a ell o ella, a partir d'aleshores, ja són el mateix tant un segon com un minut, una hora com un dia o... milers de milions d'anys. L'edat de l'Univers, per exemple. Per a ell o ella, ja serà sempre igual avui que demà, aquest any o el vinent, que passin els segles i que tot l'Univers deixi d'existir. Un mort sembla que és a fora del temps, que per a ell el temps ha desaparegut. I ser a fora del temps, no és semblant a ser a l'eternitat? Sí. Però les roques, que sempre han estat *mortes*, quin temps experimenten? Sembla que els minerals no n'*experimenten* cap, encara que nosaltres veiem com canvien, s'erosionen o es degraden amb el pas dels anys. Per tant, des de la nostra perspectiva d'éssers vivents, sembla que d'alguna manera també el *senten*, que *senten* el pas del temps. I les estrelles, també totalment minerals, en el nostre llenguatge podríem dir que *neixen* per una reunió de gas i pols, s'encenen degut l'elevada compressió produïda per la seva pròpia gravetat, acostumen a *viure una vida* de brillantor més o menys llarga segons el gas combustible que tenen, i finalment s'apaguen o esclaten. I quan deixen de brillar també podríem dir que es *moren*. Per tant, des del nostre punt de vista, també sembla que *senten* el pas del temps. Però és pràcticament segur que no *senten* el pas del temps de la manera que el sentim nosaltres. ¿I si no existíssim nosaltres (que tenim una determinada percepció temporal del dia i de la nit, del plaer i del dolor, de la gana i de la son) existiria aleshores el pas del temps tal com nosaltres l'experimentem? Més aviat sembla que no. Albert Einstein, que va

canviar la física amb la seva nova concepció del temps i de l'espai, que va demostrar que viatjant a una velocitat pròxima a la de la llum, el temps i l'espai pràcticament desapareixerien en la direcció del moviment, també deia que "la distinció entre passat, present i futur és una obstinada i persistent il·lusió". Però gairebé has d'estar mort per entendre això.

24/01/2019

TEORIA ANTROPOLÒGICA MMM

La vida és un misteri, un miracle i una merda. Aquests són els tres únics axiomes d'aquesta teoria, dels quals es poden derivar molts teoremes fent servir els adjectius corresponents, per exemple: misteri primordial, misteri infinit, misteri relatiu, miracle meravellós, miracle transitori, miracle universal, merda considerable, merda absoluta, merda temporal, etc. que només admeten demostració subjectiva. Els teoremes poden ser aplicats a una infinitat de casos concrets de qualsevol persona en diversos moments de la seva vida, dels quals m'estalvio de posar exemples perquè són obvis. En aquest món, es tracta de provar d'evitar la merda, provar de desxifrar el misteri i provar de viure en el miracle.

05/03/2019

LES PREGUNTES

Quan ets jove et fas preguntes, moltes preguntes que penses que algun dia tindran resposta. Per això te les fas. Quan et fas vell t'adones que, en lloc de respostes, només has trobat més preguntes. Però també has trobat una solució més aviat oriental: no fer-te gaires preguntes, només aquelles que et sembla que podràs respondre.

18/03/2019

POESIA DE LA VIDA

Es diu que els poetes creen *el sentit* (potser hauríem de dir *els sentits*) de la vida des del fons de la història. Les mateixes religions tenen moltes vegades un

component d'alt voltatge poètic en el seu origen. I en part és cert, però el sentit de la vida és infinitament més poderós que la mateixa poesia formulada pels poetes i sobretot és erroni atribuir-lo especialment a ells. Els homes corrents, els homes i dones del carrer, alguns que no han llegit ni un sol vers a la seva vida, que no han tingut cap contacte amb la poesia, que simplement diuen que no l'entenen o que la consideren com un fet purament artificial o innecessari, experimenten profundament el sentit a les seves vides. És la poesia no formulada de la vida, sempre superior a qualsevol poesia escrita. I moltes vegades sembla que la gent corrent experimenta més sentit a la vida que els mateixos poetes, alguns dels quals han demostrat al llarg de la història que són experts en la pràctica del suïcidi. Contra això es podria dir que, encara que moltes persones no hagin llegit mai ni un sol vers, també els arriba el sentit de la poesia escrita pels poetes amb la cultura general de la societat, influïda per la poesia al llarg dels segles i a través d'un subconscient col·lectiu. També es podria dir que els poetes són capaços de crear el sentit per als altres i que aleshores, després de crear-lo, precisament enlluernats i encegats per la seva llum, alguns d'ells mateixos no poden resistir la dura realitat de la pròpia vida. Aquest podria ser el cas d'alguns poetes que sembla que no tinguin prou capacitat pulmonar per tornar a la superfície quan han baixat al fons marí en recerca de les perles en forma de versos o que simplement prefereixen quedar-se al fons amb elles per sempre. Però la gent corrent, la gent que no prova de fer aquestes coses, també acostuma a tenir un extraordinari component poètic en la concepció de la realitat que li dóna sentit (sentits) a la seva vida. Sembla una mica arriscat atribuir-lo en totes les cultures a la intervenció dels poetes. També, moltes vegades, sembla que els poetes no creen sentit, sinó que més aviat proven de destruir el sentit creat falsament pel poder però que és acceptat per la majoria. Podríem incloure fàcilment en aquest cas els joves poetes romàntics i post-romàntics. Però si anem més al començament, al considerat per molts el pare dels poetes occidentals, el grec Arquíloc, ja veiem que aquesta pulsó és present a la seva poesia, en contra de les concepcions que dotaven de sentit la vida dels seus compatriotes, en el famós poema on fa befa de la pèrdua del seu escut en batalla i lloa la decisió d'escapar-se i de salvar la pròpia vida. És evident que Arquíloc no va crear, en la societat grega, un nou capteniment generalitzat de llançar l'escut i fugir de les batalles però sí que posava en dubte la moral convencional instituïda. Més aviat sembla que és aquest el paper de la poesia moderna.

04/05/2019

EL FRAU HOMEOPÀTIC

L'homeopatia és un frau escandalós, probablement un dels més grans de la medicina del s. XX. De les moltes medicines que se'n diuen alternatives, n'és un

cas especial perquè es venen molts fàrmacs homeopàtics a preus considerables, que no són més que petites boletes de sucre totalment innòcues. El fet és que no s'ha pogut demostrar mai, en experiments científicament contrastats i publicats en revistes científiques acreditades, que aquestes boletes guarissin cap tipus de malaltia en comparació amb els placebos subministrats, com es fa amb qualsevol fàrmac que surt al mercat. Aquesta és la dada clau. En canvi, les revistes homeopàtiques no contrastades adequadament, per tant, fora del *mainstream* de tota la ciència moderna, publiquen experiències que sembla que els avalen i, a més, diuen que aquests medicaments guareixen una gran quantitat de malalties amb una promiscuïtat meravellosa, perquè un sol medicament serveix per a múltiples i diferents malalties descrites.

No explicaré aquí en detall l'origen de l'homeopatia, que va ser a començaments del segle XIX de la mà del metge alemany Samuel Hahnemann, ni el seu desenvolupament posterior, però per situar el lector cal dir que els preparats homeopàtics es fabriquen des d'aleshores dissolent en un líquid una certa quantitat d'un producte, per exemple, fetge i cor d'ànec en el cas més conegut de l'*Oscil-lococinum* que s'acostuma a receptar pels refredats o la grip. Després es dilueix progressivament una part del líquid obtingut en cent parts d'aigua agitant fortament (*sucussionant* diuen els homeòpates), diluint després una altra sola part d'aquest darrera dilució en cent parts més d'aigua i així successivament fins arribar a la dilució desitjada que, sempre segons els homeòpates, cada vegada dóna més potència al medicament, encara que a cada dilució també cada vegada en resti menys quantitat de substància. Finalment, amb el líquid resultant s'impregnen unes petites boletes de sucre, es deixen assecar i s'envasen. Les dilucions usals poden ser fins a trenta, 30C, o fins i tot, en el cas concret de l'*Oscil-lococinum* fins a dues-centes i per això s'etiqueta 200C.

El cas és que, a aquestes dilucions, no és que quedi poca quantitat de substància sinó que no n'hi ha gens, perquè la disminució de matèria activa és exponencial. Els càlculs són de química de batxillerat. A 200C la probabilitat que t'empassis una sola molècula de fetge o de cor d'ànec en una dosi de l'*Oscil-lococinum* és com una bàrbara loteria homeopàtica en la qual et pot tocar un sol número entre milions de milions de milions... de números... Per tant, qualsevol preparat homeopàtic *potent*, és només el sucre de les boletes i l'agua que no s'ha evaporat. Es pot trobar a les farmàcies aquest medicament de sucre i aigua, *Oscil-lococinum*, en una presentació de trenta dosis per un valor d'una trentena d'euros.

L'empresa de productes homeopàtics Boiron, que és l'única que el fabrica, té uns ingressos d'uns sis-cents milions d'euros anuals, en part degut a aquest famós medicament. Ja ha estat demandada recentment en diversos països per publicitat enganyosa i, en algun cas, sembla que ha hagut de pagar uns quants milions de dòlars. L'any 2011, aquesta mateixa potent companyia, va amenaçar l'indefens *blogger* italià Samuele Riva amb portar-lo als tribunals per manifestar opinions contràries a l'homeopatia i als seus medicaments, més o menys per unes veritats científiques com aquestes que exposo i, en el seu cas, acompanyades d'una foto de la capsa de presentació de l'*Oscillococinum* que jo m'estalvio aquí per

precaució perquè va ser el desencadenant de la persecució. En aquesta reproducció s'agafaven els fiscals de la companyia. Finalment, per pressions internacionals, entre altres les del *British Medical Journal*, la gran companyia Boiron amb tots els seus advocats es va veure forçada a disculpar-se amb el pobre *blogger* i a retirar la demanda. Se'ls enfonsa el vaixell i estan nerviosos, és clar.

A instàncies del govern del Regne Unit, després d'un informe mèdic a la Cambra dels Comuns, l'any 2010 es va canviar el nom i l'activitat del *Royal London Homeopathic Hospital*, un gran hospital homeopàtic públic de Londres, eliminant del nom la referència a l'homeopatia i passant-se a dir *Royal London Hospital for Integrated Medicine*. Per cert, és al barri de Bloomsbury, fa poc hi vaig passar per davant, i encara que s'ha eliminat qualsevol referència a l'homeopatia en el nom formal i en totes les ofertes clíniques, no s'han eliminat algunes referències a l'homeopatia que hi ha gravades en pedra a les parets exteriors, suposo que per un fet més aviat històric i estètic. També es varen tancar els hospitals homeopàtics de Tunbridge (2009) i de Bristol (2015) i des del 2018 al Regne Unit ja només hi ha un únic servei públic d'homeopatia al *Centre of Integrative Care de Glasgow* el qual, com es pot veure, ja té un nom que amaga l'homeopatia i un pressupost públic molt reduït respecte els anys anteriors. Per venir més a prop de casa, en el període del 2009 al 2016 es van anar cancel·lant, per vergonya aliena i manca absoluta de base científica dels ensenyaments, els màsters homeopàtics que es feien a Sevilla, Còrdova, Saragossa i Barcelona. I per anar més lluny, el departament de salut del govern d'Austràlia va elaborar, l'any 2015, un informe demolidor sobre l'homeopatia que va acabar d'alertar molts altres països.

Ja que no s'ha aconseguit demostrar mai allò que és l'únic realment important, a part de totes les teories, que és l'eficàcia de les preparacions homeopàtiques contrastada amb els placebos com es fa amb tots els medicaments de la farmacopea, s'ha provat de justificar teòricament per una altra banda aquest tipus de medicina que en el fons descansa en algunes de les creences vitalistes de finals del segle XVIII. S'ha provat de fer bàsicament amb uns experiments que reporten una certa "memòria de l'aigua" romanent després de l'eliminació de la substància activa, com un cert record de les molècules que hi han estat dissoltes. Però els dipòls de l'aigua es reordenen en una fracció molt petita de temps (picosegons) i l'aigua potable no reté la gran quantitat d'informació de les molècules anteriors que ha contingut en el seu cicle. Si la retinguéssim estaríem ben llestos perquè, degut al seu cicle, l'aigua potable que bevem ha passat per moltes cloaques; per exemple, hi ha una alta probabilitat científica que quan ens bevem un sol got d'aigua ingerim alguna molècula que va passar per la bufeta del rei Jaume I el Conqueridor.

Aquesta teoria de "la memòria de l'aigua" es va exposar en uns articles de Jacques Benveniste el 1988 i de Luc Montaigner (premi Nobel ja molt qüestionat) el 2009, que van ser contestats enèrgicament per la major part de la comunitat científica internacional (Montaigner es va autoexiliar a Xina on semblava que no el discutien i li permetien publicar en una revista pròpia no contrastada) i que no han pogut respondre les crítiques realitzades des del punt de vista estrictament

científic. Benveniste i Montaigner pretenien demostrar que la “memòria de l'aigua” sobre les partícules que hi havien estat en dissolució durava un cert temps després de les filtracions o dilucions, encara que era un temps extraordinàriament curt respecte al temps d'exposició comercial dels productes homeopàtics i per tant també inservible des del punt de vista de la justificació de les durables propietats dels medicaments. Com a mínim, però, hi oferien un dubte. Les demostracions varen resultar finalment fallides. Aquests articles, a part de les nombroses crítiques científiques que ja que varen rebre en el seu moment, semblen totalment espuris, han quedat sense possibilitat de reproducció experimental i, per tant, s'han de desestimar completament. Sembla impossible que algun científic els hagi publicat sense tenir alguns altres incentius inconfessables. Però encara que aquests estudis teòrics fossin certs, què aportarien a la pràctica de l'homeopatia? Res, perquè quedaria l'única pregunta que realment s'ha de resoldre i que correspon als resultats en la comparació cega amb els placebos en pacients. Serien només aproximacions teòriques que, a més, no tenen cap connexió real amb l'heterodoxa clínica de l'homeopatia.

Però en alguns casos concrets tothom ha sentit a dir: "doncs a mi l'homeopatia em funciona", o bé "als meus fills els ha anat bé per al constipat". ¿I com pot ser que acudir a l'homeòpata sigui en alguns casos eficaç, si les boletes de sucre sembla que no poden curar res de res? Els experts diuen que, si de cas i en casos concrets, es tracta de l'eficàcia del procés de la clínica, no de l'eficàcia del medicament. Aquí és on hi ha el problema de concepte. És a dir, els productes homeopàtics no et curen perquè no són efectius, però també sembla que tens una mica més de probabilitats de guarir-te si vas a l'homeòpata que si no hi vas. Com pot ser? La resposta dels és que ens queden per examinar altres coses, altres aspectes de la clínica. Queda el fet que el simple placebo a vegades cura, queda el fet que l'atenció holística (tractant el pacient com un ésser, com un tot) del metge homeòpata també es beneficiosa i també cura, que aquesta visió general ofereix possibilitats específiques de prevenció individualitzada que també curen, que el propi metge homeòpata també acostuma a conèixer la medicina naturalista i a vegades recepta algunes infusions que també curen, que moltes vegades dóna als pacients algunes regles i pautes generals de comportament i de control en la vida diària que també són beneficioses i que curen, que la simple fe que tenen els pacients que es curaran amb l'homeòpata també els cura, que hi ha malalties que amb el temps es curen soles, que els refredats lleugers sense tractament duren una setmana i si es comença el tractament, per exemple, al tercer dia dels símptomes que comencen a molestar, aleshores ja només en queden quatre i sembla que el medicament hagi fet el seu efecte, etc.

Ara bé, hi ha un altre aspecte teòric central, el concepte bàsic de l'homeopatia que està inclòs en el seu nom: "el mateix es cura amb el mateix" i que, a més, el seu efecte es potencia amb les dilucions, no és que no s'hagi pogut demostrar mai sinó que segons totes les evidències científiques, és radicalment fals. Els medicaments homeopàtics no tenen més efecte que el placebo. Per tant s'hauria d'acabar amb la seva pràctica com a mínim en el sistema públic. Però com que l'atenció homeopàtica no és nociva si no s'utilitza de manera excloent i, a més, pensant en la dimensió social, en el fet que no es poden abandonar sobtadament

els pacients que hi acudeixen, s'hauria de restringir a poc a poc del sistema públic, que és el que fan en alguns països. Potser per adequar-la provisionalment es podria substituir la paraula *homeopatia* per obviar el fals principi fonamental (que és el que fan al Regne Unit), evitar també els actuals medicaments homeopàtics i subministrar als creients, si de cas, un placebo, barat i innocu.

Però també hi ha dos altres fets socials que no es poden eludir: la fe i els diners. Segons l'*Homeopathy Research Institute* de Londres que ja podem imaginar quins tipus d'investigació fan, al món hi ha uns 200 milions de persones que són pacients homeopàtics, situats en gran part a l'Índia i a Europa. Quan una persona es vol guarir d'una malaltia va on sigui, a la medicina moderna, a l'homeopatia i a l'infern si l'admetessin. Com se'ls explica tot això als creients en l'homeopatia? I com es gestiona la informació i la pressió mercantil de tots els organismes i els treballadors (fabricants, laboratoris i metges homeòpates) que se'n beneficien? Perquè aquest és el gran obstacle. Probablement passarà que, amb el seu poder i domini de la informació mèdica, aquests metges beneficiaris continuaran privadament amb l'*homeopatia de sempre*. Però també s'hauria de denunciar el frau dels medicaments, encara que fos a la sanitat privada. Hauria de ser des del govern, des de les associacions de metges i els metges de capçalera, que s'haurien d'oferir cada vegada més canals d'informació contrastada a diferents nivells de profunditat intel·lectual, sobre totes les teràpies possibles, sobre les teràpies de la medicina moderna, que a una altra escala diferent també té els seus problemes, i sobre les teràpies de les que es diuen medicines alternatives.

De fet, tot aquest cacau va començar cap al 1796 quan el doctor Hahnemann es va prendre una infusió d'escorça de Cinchona que conté quinina i va experimentar uns símptomes (s'ha escrit que potser eren deguts a una hipersensibilitat seva respecte a la quinina) similars als de la malària, que en aquella època es tractava amb quinina. D'aquí la seva falsa intuïció a nivell mèdic d'una frase amb ressonàncies filosòfiques: "el mateix es cura amb el mateix", que va començar a provar i a provar, primer amb familiars seus... a veure si funcionava. Sort que també va tenir l'altra falsa intuïció del principi dels infinitesimals "a més dilució més potència" i no a l'inrevés, perquè en aquest darrer cas, provant i tornant a provar, el doctor Hahnemann hauria acabat ràpidament amb la seva pròpia vida i potser abans amb la vida de tota la seva família.

21/05/2019

DOS PARÀGRAFS DE KARL MARX

Els comunistes menyspreen d'amagar les seves opinions i intencions. Declaren ben obertament que els seus objectius només poden ser aconseguits amb l'enderrocament violent de tot ordre social preexistent.

Marx i Engels, Manifest Comunista de 1848

...no tinc el mèrit d'haver descobert l'existència de les classes en la societat moderna ni la lluita entre elles. Molt abans que jo, alguns historiadors burgesos havien exposat ja el desenvolupament històric d'aquesta lluita de classes i alguns economistes burgesos la seva anatomia econòmica. El que jo aporto és la demostració que l'existència de les classes socials només va unida a les fases històriques a través del desenvolupament de la producció, que la lluita de classes condueix necessàriament a la dictadura del proletariat i que aquesta mateixa dictadura no representa sinó una transició cap a l'abolició de totes les classes i cap a una societat sense classes.

Karl Marx, Carta a J. Weydemeyer, 5 de març de 1852

Aquests dos paràgrafs, profètics i fallits, són l'essència de la doctrina que va canviar la història mundial del segle XX. La seva simplicitat és espantosa. Però els intel·lectuals varen quedar fascinats.

(Aquesta objecció meva a l'essència de comunisme no té cap relació amb l'admiració que sento pels comunistes que van lluitar contra el feixisme.)

16/06/2019

NOMÉS ERA UNA BROMA

*Life is a jest, and all things show it,
I thought so once, and now I know it.*

La vida és una broma, és veu a tot arreu/
ho pensava a vegades, i ara ho sé del cert.

Trad. Pròpia

És impossible no quedar impressionat per la simplicitat i contundència d'aquests dos famosos versos del poeta i autor dramàtic anglès John Gay (1685-1732)

23/06/2019

EL SAVI

Es va passar tota la vida pensant per descobrir els secrets de la felicitat i quan ja era vell es va adonar que el gran secret de la felicitat era no pensar gaire.

22/07/2019

UNA INNOCENT PROPOSTA ANTROPOLÒGICA

Tots els homes, germà Gal·lió, volen viure feliços, però per veure ço que fa benaurada la vida, tenen la vista entelada.

Sèneca (Trad. Carles Cardó)

Ningú mai no ha sabut essencialment d'on ve, on va, ni que hi fa en aquest món, però durant segles hi havia relats que semblava que ho explicaven, alguns en forma de filosofies però sobretot en forma de religions més o menys consolidades. Ara mateix, als països més desenvolupats, aquells relats ja no se'ls creu gairebé ningú i les religions estan cada vegada més desprestigiades per les seves immenses enganyifes i pels seus grans abusos històrics, encara que conserven una certa adhesió superficial o banal d'una part de la població. Però aquestes societats, que en podríem dir post-religioses, també evolucionen a través d'idees no demostrables o no totalment demostrables, és a dir, de creences més o menys justificades. A més, en molts pocs anys, la capacitat de compartir immediatament qualsevol informació de banda a banda del planeta, ha transformat el nostre món, les nostres relacions socials i el mateix concepte de societat comunitària. A partir d'aquests fets, suposant que la recerca de la felicitat és l'axioma bàsic de l'existència humana i que les creences són inevitables, he provat d'establir de manera esquemàtica les bases d'una antropologia laica i global, amb intenció de proposta. Sense justificar-ho racionalment com una metafísica (que ho és i, per tant, és injustificable), sinó simplement mostrar-ho com una possibilitat:

MISSION PRIMORDIAL: felicitat individual i col·lectiva. A nivell individual és la recerca personal inevitable de tots els éssers humans, bons i dolents, pobres i rics, savis i necis, generosos i malvats. El goig de viure. Probablement s'haurien de millorar molt els codis civils i penals, encara que en aquest sentit s'ha progressat en els països amb democràcies consolidades. Caldria establir de manera formal les maneres de crear les condicions perquè una certa felicitat fos possible, com a missió universal, centre de la vida humana i dels éssers vius, dels animals i les plantes. Una felicitat que hauria de ser necessàriament austera i pràctica, en la qual probablement hi serien presents algunes de les idees de Confuci, Epicur i Sèneca. També les d'activistes moderns defensors dels animals i les plantes. Per simplificar, potser seria la mena de felicitat que un pare o una mare desitgen per als seus fills.

VISIÓ PRIMORDIAL: fraternitat i compassió universal. Una visió sempre apunta al futur global. La fraternitat i la compassió acostumen a ser virtuts espontànies individuals en els éssers feliços. Però calen accions col·lectives per eliminar estructuralment les grans causes d'infelicitat en aspectes com la pobresa extrema, les malalties evitables, laopotència dels poderosos, la discriminació

de les minories, la violència de gènere, la contaminació mediambiental, el maltractament animal, etc. Hi ha recursos per a fer-ho, però caldria un canvi individual de consciències i un govern global que volgués aplicar la política planetària d'una esquerra no demagògica. Ara mateix sembla impossible, no hi ha un horitzó temporal per realitzar aquesta visió que pertany, entre altres, a les cultures derivades del cristianisme i del budisme.

NECESSITATS PRIMORDIALS: salut, diners, amors. Són un clàssic popular de la felicitat en totes les cultures. Salut (integral, física i mental), diners (economia i treball) i amors (sexe, família i entorn social). Aquestes necessitats humanes bàsiques essencials s'haurien de poder facilitar per a tothom en compliment de la missió descrita. En la gestió sanitària col·lectiva s'ha avançat molt en alguns països europeus i s'hauria d'exportar a totes les societats. En canvi, totes les facultats d'economia i escoles de negocis haurien de canviar radicalment d'orientació per poder transmetre els valors propis d'una economia productiva, distributiva, solidària i sostenible a tot el món. Els amors i les relacions humanes, en una societat lliure, són cosa de cadascú i les estructures socials no haurien d'interferir gaire en els comportaments més directament lligats al codi genètic de l'espècie.

VALORS PRIMORDIALS: fortalesa, intel·ligència, bondat. Sense la fortalesa interior de l'ésser, la seva intel·ligència i la seva bondat no són mai efectives. D'aquestes dues darreres, una de sola sense l'altra no porta a la felicitat col·lectiva i, en canvi, totes dues són necessàries. Aquests valors primordials haurien de ser reconeguts formalment en totes les cultures, potenciats sobretot pels pares i pels mestres de l'escola infantil i primària, amb especial atenció a la gestió de les emocions i al desenvolupament dels talents innats.

OBJECTIUS PRIMORDIALS: veritat i bellesa, justícia i llibertat. La veritat i la bellesa, els fonaments la ciència i de l'art, són contingències ontològiques que tenen un gran impacte social. La justícia i la llibertat, que han de ser garantits pel dret i la política, són contingències també socials amb un gran impacte sobre l'ésser individual. Totes incideixen profundament en la felicitat humana. L'educació humanística, la filosofia, la història, la música, l'art i la literatura, haurien de ser una important part obligatòria de totes les branques de l'ensenyament mitjà i superior, que serà cada vegada més científic i tècnic. També la política, amb l'ajuda de la tecnologia, hauria d'evolucionar cap a democràcies molt més directes i aprofundir al mateix temps en els dos sentits geogràficament oposats: la gestió local, la gestió provincial, la gestió nacional, la gestió regional i la gestió global.

ACTITUD PRIMORDIAL: suggestió poètica, en el sentit de provar de cercar la felicitat o de provar d'evitar la infelicitat, de manera *poètica*, entesa en el sentit més ampli possible. No hi ha cap solució racional per a l'angoixa de l'ésser que va provar de descriure Heidegger, no hi ha cap manera racional i efectiva d'evitar les tragèdies de l'existència humana, de la vida i de la mort, presents a la nostra consciència. La suggestió poètica pot ser exultant i/o pal·liativa. Viu també segrestada al fons de la majoria de religions, en els grans místics. Porta inscrit a foc l'Amor amb A majúscula, l'amor a la bellesa, a la veritat, a la bondat, a la

justícia, a la llibertat... a la vida i als éssers estimats. Es pot sentir en qualsevol de les activitats humanes habituals de creació o potser també només en distreure's conscientment en la il·lusió de viure, en el simple plaer de viure. És una actitud natural en l'ésser que vol ser feliç, una actitud que porta sempre a la celebració de la part meravellosa de la vida des del fons de l'ésser i com a conseqüència a la seguretat interior en les inevitables catàstrofes.

Sóc conscient que aquesta proposta és molt abstracta i simplificada, relativament romàntica i lamentablement naïf, però una certa innocència sembla inevitable pel seu mateix propòsit. També es pot comprovar que alguns dels conceptes abstractes utilitzats anteriorment coincideixen amb divinitats de l'antiguitat clàssica; en aquest escrit es resolen en unes línies però es podrien actualitzar en textos inacabables que no escriuré, que per això són divinitats. Però jo mateix, en relació al conjunt de la proposta, hi trobo a faltar el reconeixement de la presència inevitable de l'absurd i de la seva parella indestriable, l'humor, que se'm fa cada vegada més necessari per afrontar la vida diària.

30/07/2019

ELS ANIMALS

Si al darrere de qualsevol filosofia, de de qualsevol política, de qualsevol antropologia, de qualsevol intent de comprensió de la humanitat com a entitat diferenciada, hi hagués hagut la profunda constatació implícita de la nostra condició animal, de la nostra extrema proximitat amb els animals, amb els mamífers que neixen d'una manera semblant a nosaltres, que s'alimenten d'una manera semblant a nosaltres, que es reproduïxen d'una manera semblant a nosaltres, que es moren d'una manera semblant a nosaltres i que, durant tota la seva vida, cerquen el plaer i fugen del dolor per necessitat de la mateixa manera que nosaltres també cerquem la felicitat per necessitat i fugim de tot allò que ens fa infeliços, si aquest hagués estat el punt de partida ineludible de qualsevol aproximació intel·lectual a la vida humana, estic completament convençut que la història de la humanitat hagués estat molt més pacífica i saludable.

16/09/2019

ESTIMAR LA VIDA

Pràcticament no es pot viure sense estimar la vida d'alguna manera, sense estimar tot allò que ens fa feliços i que ens ajuda viure. Però quan sento dir aquesta obvietat a alguna persona, afirmar-la conscientment, sempre penso que en el seu interior hi habita la felicitat o que, com a mínim, hi habita alguna espurna de felicitat anterior o algun bri d'esperança. I que així ho expressa. I sempre li diria, en redundància: felicitats, ésser feliç! Encara que sigui tan sols en el seu pensament, encara que sigui en els moments més difícils. Només cal recordar el final de la famosa ària *E lucevan le stelle* de l'òpera *Tosca* de Puccini, on Cavaradossi, condemnat a mort, reviu el record de la seva estimada Flòria i acaba dient: *E non he amato mai tanto la vita!* Jo també ho he dit (o m'ho he dit a mi mateix) moltes vegades. Però quan diem o pensem això de manera espontània ens referim quasi sempre inconscientment a aquella part lluminosa i feliç de la vida, no a la seva part més dolorosa i obscura, que inevitablement també hi és. A mi m'agrada dir, perquè no hi hagi cap dubte, que estimo la part meravellosa de la vida, aquella part que em sembla meravellosa perquè em fa feliç que existeixi. Simplement que existeixi. Encara que jo, com un Cavaradossi devastat, no hi pugui participar. També sóc molt conscient que odio alguna part de la vida, algunes de les injustícies i les calamitats immanents de la pròpia vida, sobretot odio profundament les ignomínies de la humanitat, la infàmia de la història de la humanitat. I hi ha moments en els quals, totalment confús, jo mateix no sé quin dels dos sentiments és el més fort. Però en el fons de tot, l'amor a la vida és un alè que ens embolcalla contra la mort.

22/09/2019

DEFINICIÓ DE RELIGIÓ

Sistema col·lectiu de suggestió i d'autoajuda psicològica, generalment utilitzat pels poderosos per reprimir la població.

19/10/2019

OPTIMISME

Hi ha gent que em diu, a vegades, que sóc optimista. Suposo que no és una ironia. Però en el cas que potser hi hagi una mica de veritat en aquesta afirmació, probablement no saben que és de rebot, probablement no saben que no tinc més remei de provar-ho de ser per tal de fer front a la tragèdia de la vida humana i que, si de cas, ho sóc per la necessitat de salvar tot allò que penso que té valor enmig del gran naufragi.

21/11/2019

UN DESACORD AMB BLOOM

All bad poetry springs from genuine feeling. To be natural is to be obvious, and to be obvious is to be inartistic. Oscar Wilde

Art is useless because its aim is simply to create a mood. It is not meant to instruct, or to influence action in any way. It is superbly sterile, and the note of its pleasure is sterility. Oscar Wilde

Reading the very best writers -let us say Homer, Dante, Shakespeare, Tolstoy -is not going to make us better citizens. Art is perfectly useless, according to the sublime Oscar Wilde, who was right about everything. He also told us that all bad poetry is sincere. Had I the power to do so, I would command that these words be engraved above every gate at every university, so that each student might ponder the splendor of the insight.
Harold Bloom

Wilde diu que “Tota la poesia dolenta sorgeix (brolla) de sentiments genuïns”. I Bloom, citant-lo, encara ho empitjora perquè diu exactament que: “Tota la poesia dolenta és sincera”, a part d'una altra citació de Wilde que hem sentit moltes vegades: “l'art és perfectament inútil”.

Però Wilde era un escriptor que tenia dret a dir el que creia més convenient sobre l'art i la literatura, la primera afirmació està extreta d'una prosa en forma de conversa titulada *The critic as artist* i la segona és al començament d'una carta escrita a mà en resposta a un *fan* que li havia escrit. En canvi Bloom és un dels teòrics de literatura més influents del segle XX i aquestes paraules estan extretes de la introducció al seu famós *The Western Canon*. La diferència és abismal, en el sentit que Wilde adverteix de dues possibles equivocacions freqüents en els aspirants a artista o a escriptor que potser tenen una certa ingenuïtat i en canvi Bloom ho diu des de la teoria. I per reblar-ho, acaba dient que aquestes paraules les posaria a la porta de totes les universitats. No cal, Bloom, de tant repetir-les ja hi són a dins. A Bloom potser li hauríem de demanar alguna cosa més.

Sobre la inutilitat de l'art, idea que he sentit repetir moltes vegades pels crítics més conspicus, per tant segur que no és només una idea de Wilde i de Bloom, fa un parell d'anys que vaig escriure, el següent extracte:

"Quin cansament, quin cansament cansat, quin cansament espantosament cansat em produeix llegir com encara es defensa des de les universitats i des dels estudis artístics la idea de la inutilitat de l'art, afegint-hi sempre, és clar, el concepte de la misteriosa bellesa d'allò que és inútil. Des de sempre. És fals, és simplement fals. Ras i curt, l'art no és inútil, no ha estat mai inútil i mai no serà inútil. Quan sigui inútil, si ho arriba a ser, desapareixerà. L'art ens ha servit durant tota la història per comprendre i per comprendre'ns, que és potser la seva funció més important, ens ha permès comunicar-nos d'una manera insubstituïble, ens ha obert al món de la imaginació i del somni, ens ha portat a descobrir universos interiors que, sense ell, mai no haurien existit, ens ha fet més suportable la vida, etc. Encara en voleu més d'utilitat? I des del punt de vista científic de l'evolució també seria impossible, si fos inútil, que un conjunt tan espectacular com és el que formen la música, la literatura, la poesia, el teatre, la dansa i les arts plàstiques, s'hagués produït amb aquesta força que ha tingut i que té, ja a l'inici de la nostra història. I que hagués sobreviscut."

I sobre la "poesia dolenta", l'afirmació teòrica penso que no fila prim i per tant també penso que és falsa. Bloom ratifica teòricament que: "Tota la poesia dolenta..." La paraula clau és "tota" i, tal com diu ell mateix, la frase de Bloom és la citació de Wilde. Però, realment, algú pot creure que tota la poesia dolenta és sincera, natural o genuïna? Que no hi ha poesia dolenta falsa, artificial o artificiosa, per fer servir antònims possibles?

Que tota la poesia dolenta és de font genuïna o sincera, dit per Wilde no tindria importància, fins i tot és un bon avís per a navegants innocents, però en té molta més al ser utilitzada per Bloom en un dels textos teòrics més importants de la literatura del segle XX. I aleshores penso que no és acceptable perquè, a més, és extensible a tot l'art, a la pintura, a la música... dels quals potser la seva meta-sinceritat o la meta-genuïnitat siguin els valors suprems.

Sí, sí... ja comprenc que Wilde i Bloom es refereixen a aquell pobre noi o noia (senyor o senyora) que escriu amb una certa ingenuïtat i que no és conscient de la mala llet que s'amaga rere les obres d'art i literatura. Sí, sí... Però si en lloc de "tota la poesia dolenta...", que ja es veu que no pot ser, només haguessin dit per exemple "la major part de la poesia dolenta...", o encara menys, que haguessin dit només "una gran part de la poesia dolenta...", l'afirmació teòrica també seria molt, però que molt discutible, tan discutible que jo els obligaria tots dos, Wilde castigat entre àngels als llimbs i Bloom castigat severament a l'infern, a llegir sense fi una gran part de la literatura dolenta, sobretot romàntica o neoclàssica, que no és gens sincera, gens genuïna, gens natural i, en canvi, molt artificial i artificiosa... I quan l'acabessin, tornar a començar, com dos Prometeus cultíssims que eren.

23/01/2020

L'EDAT DE LA MÚSICA POP

Hi va haver bastants anys del segle XX, cap al començament i amb moltes diferències segons el país, que els joves escoltaven, una mica de lluny, aquella música que semblava pensada per a gent més gran. Després, amb la generalització i la gran difusió del disc, hi va haver un període que això va començar a canviar, gairebé a tot arreu la majoria dels joves podien escoltar una música que semblava realment pensada per a ells. Però més endavant la majoria dels joves van començar progressivament a escoltar una música més aviat pensada per a adolescents i després les masses juvenils ja van començar a escoltar globalment una música pensada per a nens incultes i malcriats. L'edat de la música pop va baixant...

28/06/2020

ACTITUD POÈTICA

L'actitud poètica, la suggestió poètica com una intuïció recurrent, com un saludable estat d'ànim, es podria provocar amb alguna tècnica concreta, potser amb algun record, alguna imatge, algun somni despert, alguna invocació, alguna frase benèfica, com un mantra... Potser per no oblidar mai o fer reviure en nosaltres la presència de l'infinit i la bellesa. Com per exemple, el famós: *M'illumino / d'immenso*, d'Ungaretti o el darrer vers de la *Divina Commedia* de Dante: *l'amor che move il sole e l'altre stelle*, molts altres versos o unes altres paraules. Potser varies possibilitats en diferents moments, potser el darrer poema o cançó que tu recordes... O cap. No es tracta de cap frase o paraula, que pel seu objecte probablement sempre semblarà cursi, sinó que és una suggestió conscient, una actitud, una predisposició a experimentar la unitat essencial de l'ésser o potser només el simple plaer de viure, que aquesta frase provaria de recordar. Com una meditació o una pregària, com una tècnica per provocar, recordar i sostenir l'actitud poètica en sentit molt ampli que practiquen sense saber-ho una gran majoria dels éssers humans (menys alguns distingits filòsofs!), aquella mena de saviesa positiva primordial que consisteix en evitar, algunes estones, els paranys de la consciència lògica per provar de ser una mica més feliç.

06/07/2020

LA SAVIESA

Es necessita tota la vida per acabar descobrint la sopa d'all.

09/08/2020

PERIODISME

Els mitjans de comunicació tradicionals, en paper, TV i alguns digitals, tots subvencionats pels poders fàctics, sempre es mostren molt preocupats per les *fake news* de les xarxes socials perquè saben que els autors de les grans *fake news* que es consoliden en l'imaginari col·lectiu són ells.

23/08/2020

QUÈ FARIES SI TORNESSIS A TENIR DISSET ANYS?

No ho has pensat mai? Aquesta pregunta innocent em sembla que no és fàcil de respondre. Jo no sé què faria. Et proposo que ho pensis, com una experiència interior. Si ho penses seriosament i amb totes les conseqüències, probablement t'adonaràs que la resposta no és fàcil. A vegades em sembla que jo potser tornaria a provar d'estudiar química tal com ho vaig fer, però ara ho faria d'una manera diferent, amb molta més dedicació vocacional, prestant també més interès a les derivacions cap la física i cap a la biologia, els dos extrems. O potser ja em saltaria la química i aniria directament cap a les matemàtiques i la física o cap a la farmacologia i la medicina, extremant aquests extrems. Potser faria el doctorat que aleshores no vaig fer. I després... la veritat és que no ho sé. El més curiós del cas és que, després de tota la vida i en unes altres circumstàncies molt diferents, em sembla que estaria igual de perdut que vaig estar aleshores, tal com ho estic ara mateix que només he de decidir què vull fer demà. Estic segur que també tindria el mateix problema que vaig tenir, perquè el fet d'especialitzar-me totalment en algun camp concret amb tot l'esforç i el temps necessari per triomfar se'm feia difícil, em costava perquè em feia allunyar de moltes altres coses que m'interessaven. Potser provaria de fer-me astronauta. No sé si escriuria poesia.

04/09/2020

LA VERGE MARIA

La clau de tot l'embolic s'explica, en part, per un error de traducció. Sembla que els hebreus anomenaven Maria com una *almah*, que significa "noia jove". Però a la famosa *Septuaginta*, o Bíblia dels Setanta (que va ser traduïda al grec per setanta-dos savis jueus a les ordres del rei grec d'Egipte Ptolomeu II), el mot hebreu *almah* va ser traduït com a *parthenos*, mot grec que és polisèmic i també vol dir "verge". I d'aquí ja podeu començar a circular per més de dos mil anys de discussions, concilis i sínodes per acabar directament a les execucions a la foguera, que és on haurien d'anar a parar sempre tots els traductors.

06/09/2020

LA SÀVIA NATURALESA

La naturalesa ho té tot previst perquè durant la vida vagis fent les coses sempre al seu dictat però pensant que les decideixes tu mateix i que no te n'adonis fins que ja ets massa vell i no hi pots fer res.

11/09/2020

LES CREENCES

Jo tinc moltes creences com tothom, algunes més fonamentades i altres menys. La majoria de les meves creences estan basades en la probabilitat, però també en podria tenir algunes, diguem-li suggestions, sense cap probabilitat contrastada i que simplement em fessin més feliç. Qui m'ho podria prohibir? Sense creences no podríem viure, de fet sense creences no pot viure cap ésser humà com a tal. Les decisions més importants de la nostra vida inclouen sempre alguna creença. Escollim una professió perquè ens agrada, perquè hem vist altres que ho fan o perquè no trobem una altra sortida, però sobretot perquè creiem que en el nostre futur ens anirà bé, que ens anirà més bé amb aquella professió que amb una altra o com a mínim que ens anirà millor que no pas quedar-nos a l'atur amb tot el temps del món per filosofar. Ens aparellem, ens casem o no ens casem potser perquè ens enamorem o ens desenamorem, potser perquè veiem que els altres ho fan i ho han fet, però també pel fet que creiem de manera més o menys conscient o inconscient que el nostre futur serà millor d'aquella o d'aquella altra manera. Les nostres decisions no poden ser completament contrastades, no poden ser totalment decidides amb criteris racionals, científics o tècnics. Jo, com tothom, estic ple de creences. Però quant a creences religioses, les veig com a

sistemes d'autoajuda col·lectiva, aprofitades històricament pels poderosos per controlar i per reprimir les poblacions, aproximant-les des del poder a realitats més o menys contrastades. Però també són immenses cultures històriques, grans suggestions que ha elaborat sempre la humanitat per a la seva salvació, que vol dir simplement per a la seva felicitat, encara que a vegades n'hagi resultat el contrari. Penso que tots els déus són inventats (i aquí podria ser ateu), però precisament per això mateix, afirmo que existeixen. No existien, però han existit i encara existeixen, a vegades disfressats en diverses formes més lleugeres, inventats pels homes i clavats en el seu conscient i en el seu inconscient col·lectiu com a intuïcions salvadores, la majoria de vegades per cobrir necessitats d'interpretació de la realitat o necessitats de consol. I, en essència, deixant de banda els seus grans abusos, les religions ens aboquen a les profunditats inabastables de l'existència humana. Penso que els déus han estat per a la consciència, per posar un exemple brutal però aclaridor, com les primeres impremses per a la comunicació, amb els seus micos que disposaven les lletres i els óssos que premien les planxes. No existien abans, van existir inventades pels homes i han deixat d'existir, substituïdes per altres mètodes de comunicació més eficaços. Però la necessitat de comunicació hi era, la necessitat hi és. Mirat així, com a ficcions acceptades per la humanitat que apareixen constantment en el llegat cultural i en les nostres emocions, que moltes vegades subsisteixen en altres formes més lleugeres i difícils d'identificar, puc acceptar per a mi mateix moltes de les suggestions poètiques de diverses religions, filosofies o sistemes espirituals. Per tant, des de la meua immensa heterodòxia podria convertir-me ara mateix a qualsevol religió o a varies al mateix temps, si em vingués de gust o si em fessin més feliç. Però no és el cas.

02/10/2020

ROSA DE TARDOR

Al meu petit jardí, una mica descurat i malmès després de l'estiu i d'algunes pluges de tardor, hi ha florit una rosa. De quin color podria ser? Vermella? No. Blanca? No. Groga? No. Fins i tot se m'ha fet una mica estrany que fos una rosa de color... rosa. Ara mateix podria escriure un poema d'aquells que diuen, més o menys, que enmig de la desolació sempre hi resta un alè de vida i de bellesa. És un tema recurrent de totes les literatures, perquè és el tema de la vida, de la mort i de l'amor. Però en lloc d'escriure un poema, admiro una llarga estona el meu petit jardí amb el seu petit miracle. Poesia de la vida, que és la més important, la pot fer tothom, encara que alguns poetes es pensen que només la poden fer ells. I surt més a compte.

09/10/2020

VIURE

Com si fos una bella cançó d'amor, amb la tornada dolorosa.

15/10/2020

L'OU O LA GALLINA?

Haurem de convenir que Kant era una mica més fi que nosaltres per provar de dir el mateix, perquè a *El conflicte de les facultats* diu, amb una bonica metàfora sobre el conflicte entre la filosofia i la teologia, que a vegades no se sap si "la serventa precedeix amb la torxa la graciosa dama o bé la segueix portant-li la cua."

04/11/2020

ENTRE FILÒSOFS

Kant: *L'home és un animal que necessita un amo.*

Herder: *L'home que necessita un amo és un animal.*

18/11/2020

SET MANERES DE SALVAR-SE DE LA VIDA

1. Morir-se.
2. Dormir.
3. Distreure's.
4. Estimar.
5. Crear.
6. Pensar en alguna cosa meravellosa (recordar, somiar despert, etc.).
7. Suprimir el pensament en plena consciència (provar de viure en l'etern present, fer ioga, resar, etc.).

06/12/2020

CONFIANÇA EN ELS INTEL·LECTUALS

Ben aviat vaig aprendre que la majoria d'intel·lectuals tenien una relació amb l'ètica una mica inferior que la majoria de lampistes. I també ben aviat vaig aprendre una altra cosa a favor dels lampistes, com que els intel·lectuals en molts casos viuen del que diuen i no del que fan, era probable que en qualsevol moment m'expliquessin un sopar de duro mentre els lampistes m'arreglaven l'aixeta. Després, encara que confesso que em va costar una mica més, vaig aprendre que molts dels que es deien o es deixaven dir intel·lectuals tampoc no eren gaire intel·ligents.

18/12/2020

MENTRE LLEGEIXES

Una lectura et pot angoixar molt quan et descobreix una realitat del teu passat que depenia de tu, que tu no sabies i que ha estat la causa d'un fracàs important de la teva vida. T'ho mostra amb tots els detalls, t'ho fa reviure, t'ho fa veure clar i et fa pronunciar la frase terrible: Aleshores no ho vaig saber veure! Quedes interiorment destrossat. Després ets una mica més savi.

30/12/2020

UN FET QUE ES REPETEIX

Sempre he pensat que era d'esquerres, sempre he estat d'esquerres i em sembla que sempre seré d'esquerres, és una convicció que necessito sentir per fer una societat millor, penso que s'ha de partir del pensament pròpiament d'esquerres per provocar el canvi de la societat cap a millor, fins i tot s'ha de partir de la ideologia antisistema. Però no precisament de l'esquerra institucional ni del que convencionalment se'n diu esquerra. Sempre he provat de no ser massa idiota a l'hora de valorar els partits polítics i les seves estratègies, encara que no sé si ho aconseguixo del tot, més aviat moltes vegades em sembla que no ho aconseguixo i que continuo sent tan idiota com sempre. Hi ha partits que es diuen d'esquerres que són de dretes, n'hi ha d'altres que fan propostes d'una esquerra demagògica de fireta i hi ha partits de centre polític que en certs

aspectes fan propostes socialment beneficioses o innovadores que els partits que són oficialment d'esquerres descarten immediatament, perquè qualifiquen aquella proposta per la seva procedència corporativa, *de dretes*, que per a ells és la pitjor qualificació possible, amb independència del seu valor real i de les seves possibilitats concretes d'èxit. Aquesta darrera tàctica és habitual en els partits d'esquerra i en els seus votants, de tal manera que per tenir raó moral o per conservar el poder, simplement han de dir que qualsevol proposta que no els agrada és *de dretes*, de manera que ells mateixos es veuen forçats a anar-se escorant falsament cap una esquerra virtual fins que, a vegades, alguns van donant la volta i treuen el cap per l'altra banda, per l'extrema dreta. Degut a això, alguns dels que es diuen d'esquerres a vegades pensen que jo sóc *de dretes*. Hi estic acostumat i els ho agraeixo.

15/01/2021

D'ON VINC, ON VAIG? VINC DE CASA I VAIG COMPRAR PA

Els pensaments, tant si son certs com si no, formen una part central de la nostra vida. Molts d'ells són creences expressades més o menys racionalment. Els pensaments recurrents, per si sols et poden canviar la vida. Et poden fer feliç o infeliç. És molt diferent pensar amb convenciment "vinc del no-res, visc la vida que ho és tot i torno al no-res", o bé pensar "vinc del Tot, sóc part del Tot i torno al Tot", o bé pensar "no sé d'on vinc, no sé què faig aquí i no sé on vaig", o bé pensar "vinc de Déu, sóc en Déu i vaig a Déu" que em sembla que deia Sant Agustí, o bé pensar "tot és buit, vinc del buit, sóc al buit i vaig al buit", o bé pensar "no vinc d'enlloc, no sóc enlloc ni vaig enlloc, perquè tot és una il·lusió". I n'hi ha molts més. Es pot escollir. Hi ha una altra manera: no pensar en aquestes coses, distreure's. Però no pensar en res és molt difícil, els monjos budistes ho proven des de fa segles i sembla que calen anys d'experiència per distreure's sense estar distret o bé per pensar sense pensar. Per tant, una solució és pensar en altres coses, com per exemple, que la fleca de més enllà té el pa més bo que la de davant de casa, però és més car i he de caminar molt més; potser hi podria anar un parell de dies a la setmana, que no em faria tanta mandra com si fos cada dia; ara bé, com que les voreres són prou amples potser valdria la pena agafar la bici, però aleshores potser ja no em faria tanta mandra i hi podria anar cada dia. També hi ha altres raons, com per exemple que la dependenta és molt bonica... I ara sí que ja no sé d'on vinc, ni on vaig, però em sembla que tinc gana. Agafo la bicicleta i surto a comprar pa del bo. Tot això té relació amb la filosofia de Heidegger. T'ho explicaré un altre dia.

24/02/2021

CONFUSIÓ

La llibertat sempre acaba guanyant! La democràcia sempre guanya! Ho podeu escoltar en molts mítings. Són desitjos, pregàries. Mentides, des del punt de vist empíric. La democràcia i la llibertat han estat continuadament destruïdes en la ignominiosa història humana. Contra això lluitem.

05/03/2021

RETROVISOR

A la vida, encara que triomfis o que siguis feliç en alguns aspectes, sempre acabes sumant tants fracassos que saber elaborar el propi dol és totalment necessari per a sobreviure.

16/03/2021

AVENÇOS TÈCNICS

Els sacerdots de l'antiga Mesopotàmia adoraven uns déus dels quals sobretot sentien temor, com Enlil, que va enviar el Diluvi als homes perquè feien soroll i no el deixaven dormir. No tenien por de les seves accions morals, de ser bons o dolents a l'hora de ser castigats per aquells déus en les seves pròpies vides, sinó d'equivocar-se en els rituals pensats per apaivagar-los, de cometre errades simplement tècniques en la realització dels rituals i despertar les ires dels déus per aquest fet. Potser aquest pensament s'hauria de tenir una mica en compte a l'hora de planificar el futur de la humanitat de del punt de vista tècnic.

25/04/2021

REFLEXIÓ PER A UN JOVE SOLDAT

Tu estàs en un exèrcit petit, jugant-te la vida a primera línia contra un gran exèrcit ben armat, contra el qual gairebé no hi ha res a fer. Amb la mica de metralla dispersa ja has perdut un ull per sempre més. I al teu darrere, a la rereguarda, tot són baralles entre els teus propis líders per aconseguir una mica més de poder abans de la rendició que ja estan pactant. Així, després, quedaran en més bona posició social i econòmica, quan s'hagi perdut la guerra. El pitjor de tot és que la

majoria de gent del teu país dóna suport als líders més submisos, als qui més es rendeixen, encara que aquells líders sempre ho neguin per tal de seguir obtenint suport i que tu segueixis lluitant. A tu et diuen que has de continuar defensant la primera línia amb la teva vida. Com et sents... digues?

20/06/2021

L'AMOR DE LES NOIES

L'amor ha estat representat moltes vegades en la mitologia com una mena d'angelet amb un arc que llança les seves fletxes amb els ulls clucs o embenats. És una representació admirable però potser excessivament masculina, perquè l'amor de les noies sempre m'ha semblat que mira per algun forat i que veu el futur.

12/07/2021

QUAN ESCRIUS?

Només quan tinc alguna cosa confusa a aclarir-me a mi mateix, que encara no sé ben bé com formular-la i que penso que pot interessar algú altre.

07/09/2021

SIMPLIFICANT

Fa molts anys vaig sentir com una noia enamorada deia: "Com m'agrada de viure!" Ho he recordat sempre. És evident que ella no era conscient que estava enunciant d'una determinada manera el principi fonamental de totes les filosofies vàlides de la humanitat. I no només de les filosofies sinó el principi fonamental de tota la humanitat. I alguns filòsofs i poetes de tota la història, quan els llegeixes, fan pensar que no el sabien, ni el saben.

26/09/2021

JOCS D'AMOR

Dels vint als trenta o trenta-cinc anys, en els jocs d'amor i sexe, una majoria de nois es diverteixen i una majoria de noies es juguen la resta de la seva vida.

04/10/2021

INSPIRACIÓ

La inspiració poètica, si existeix, s'assembla a l'emoció de l'amor, a l'emoció d'un inesperat descobriment científic, és la certesa d'alguna cosa nova i meravellosa al fons de l'ànima.

12/11/2021

LA LLIBERTAT

Mentre un ésser pugui escollir de forma conscient i sense ser forçat per un altre entre algunes possibilitats reals, per exemple entre menjar patates o menjar mongetes, menjar-ne de les dues o no menjar-ne de cap de les dues, hi haurà metafísica.

23/11/2021

ÈTICA 1

Faig allò que fa la majoria de la humanitat, cerco la felicitat i l'alegria de viure, però no sóc gens original, faig allò que m'agrada. No faig res de tot allò que molts filòsofs, escriptors, pensadors, religiosos, poetes... etc. diuen d'alguna

manera que s'ha de fer. Entre altres coses, diuen moltes ximpleries. Sí que escolto els científics, per si de cas, que són els únics que toquen os.

12/01/2022

ÈTICA 2

Cerca l'alegria de viure i procura no menystenir mai ningú... perquè qualsevol ésser humà s'assembla molt a tu. I no calen gaires filosofies.

24/01/2022

AUTORITARIS I DEMÓCRATES

Són les dues categories en les quals hauríem de dividir tant els partits polítics com els estats moderns, si ens volem entendre una mica a l'hora de classificar-los i acabar d'una punyetera vegada amb la manipulació del binomi dreta-esquerra, que sobretot a partir de la segona meitat del segle XX ha estat un refugi de demagogs intel·lectuals i de polítics vividors, sense que una cosa no exclogui l'altra. Cap de les dues categories, tant l'autoritarisme com la democràcia no són mai pures, sinó que l'autoritarisme va des del feixisme més salvatge fins a les democràcies més imperfectes i les democràcies poden ser de bastant bona qualitat o bé a l'inrevés, només simulades i pròximes a règims completament autoritaris i feixistes, però amb una gradació de qualitat entre elles que és verificable, només amb uns quants paràmetres adequadament establerts i relacionats amb la possible qualitat de vida dels ciutadans. Es podria discutir si els paràmetres són els més apropiats, però no els resultats. Ni més ni menys, és allò que fa periòdicament la revista *The Economist* amb tots els països, que hauria de ser extensible als models de país que defensen els partits polítics i, per tant, directament extensible als mateixos partits polítics i als diputats de cada partit i de cada país. Per exemple, *The Economist*, per a l'any 2021, situa Noruega com el país amb més qualitat democràtica i l'Afganistan com el país més autoritari del món. Podeu consultar la revista amb dades numèriques contrastades, però amb una mica d'imaginació i també per jugar una estona, potser podríeu anar situant entremig d'aquests dos extrems i de manera purament intuïtiva molts dels altres països. I si després de fer-ho consulteu els resultats a *The Economist* també podríeu tenir alguna sorpresa. Però s'ha d'acabar per sempre més amb la collonada política del binomi demagògic dreta-

esquerra que en les condicions actuals no és mesurable de cap manera i que només serveix per a la desqualificació mútua, la baralla interessada dels vividors dels partits i la desinformació de la societat.

03/03/2022

SINGULARITATS

Hi ha esdeveniments que només t'han passat una vegada, que han estat cabdals per a la teva vida, que aleshores ni te'n vas adonar i que no et tornaran a passar mai més.

01/04/2022

ESPIRITUALITAT ANIMAL

L'espiritualitat que tenim tots els éssers humans pel simple fet de ser-ho, tant si som savis com rucs, ateus, creients o sense cap creença religiosa (encara que històricament l'espiritualitat més natural ha estat sempre segrestada per les religions i es confon amb les seves pràctiques) és la resposta a la simple pregunta: “¿Com t'ho prens tot això de la vida (de l'amor i de la mort)?” És, en definitiva, l'actitud de fons. Aquesta resposta que no es pot expressar del tot en llenguatge lògic sinó en actes, moltes vegades està relacionada amb el sentiment d'unitat amb els altres éssers i amb tota la naturalesa (la mística que també tenim pel sol fet de ser humans i que podria ser la nostra comunicació sensitiva conscient amb la *realitat* viscuda o somiada), també amb la poca metafísica que encara resisteix l'èxit de la física moderna, amb l'ètica i amb l'estètica. I amb les *coses de la vida...* Res d'això no es pot reduir al pensament més abstracte ni a la ciència.

06/04/2022

LA INTRANSCENDÈNCIA HUMANA

Si penses en temps còsmic, d'aquí a mil anys, d'aquí a deu mil anys, d'aquí a cent mil anys, d'aquí a un milió d'anys... què en serà de la humanitat. És possible que ens haguem extingit. I si no, què és allò que en quedarà de les nostres accions actuals? Que n'haurà transcendit als nostres descendents, a part de la descendència pròpia? Hi ha una mena de transcendència humana que està arrelada en les nostres accions. Per exemple, tenir fills i educar-los és transcendent en la mesura que ens ultrapassa a nosaltres mateixos i a la nostra pròpia vida. En aquest sentit material i en molts camps diferents, hi hauria éssers més transcendents que uns altres. Ho podríem veure en totes les arts, ciències i oficis humans. Podrem dir, per exemple, que Isaac Newton és molt transcendent en el món de la física, Michelangelo Buonarroti en el món de la pintura, William Shakespeare en el món de la literatura i, en canvi, com a contrast, la majoria de pintors, físics o literats són menys transcendents en el seu camp. També podríem comparar la transcendència política de Hitler amb la de cada un dels soldats alemanys anònims que van morir en la segona guerra mundial del segle XX, etc. I en aquest sentit la majoria de la humanitat ens podria semblar poc transcendent si no fos per la seva descendència mateixa i l'amor als fills. Aquest concepte de transcendència que en podríem dir material o animal, fonamental en l'evolució humana i en la nostra vida diària, ha estat des de sempre una aspiració dels éssers humans. És el fet d'aportar alguna cosa de la seva vida a les generacions futures, deixar com a mínim alguna cosa per a la generació següent. Sembla inscrit als nostres gens, com ho és la necessitat de la descendència per a la supervivència de l'espècie. Aquest fet de pensar en les generacions futures, que transcedeix la pròpia vida al mateix temps que l'afirma, ha de tenir una connexió profunda amb la felicitat humana. L'astrònom danès del segle XVI, Tycho Brahe, reconegut per les seves grans aportacions a l'observació telescòpica dels astres, en la seva agonia repetia la frase: *Non frustra vixisse vidcor (Que no hagi viscut en va)*. Però què en quedarà de Brahe, de Newton, de Michelangelo o de Shakespeare en la cultura d'aquí a mil, deu mil, cent mil o un milió d'anys... si hi arribéssim? Potser només una mena de minúscula retícula en un immens mosaic, gairebé infinit? O res, en el cas que la humanitat s'hagi autodestruït o extingit per diferents causes. Però hi ha una altra transcendència que és la dels místics, l'experiència íntima de l'infinit i de l'eternitat com una meravella del propi ésser, que supera qualsevol dimensió espacial i temporal. Aquesta extraordinària transcendència que experimenten els místics de totes les èpoques, potser també necessita sentir com a contrast per produir-se, la intranscendència material humana en el cosmos, el *no res* de la humanitat perduda en la realitat còsmica.

22/04/2022

DES DE LA GLÒRIA

Ah, si! La vida! Aquell joc on el premi és el goig de viure, ser una mica feliços o no ser massa infeliços... Siguis qui siguis, quan neixes ja comences a jugar aquest joc, no te'n pots escapar, siguis ric o pobre, ric o savi, brutalment malèvol o esforçadament benèfic. A vegades guanyes, a vegades perds... i al final acabes perdent, encara que ho haguessis guanyat sempre tot.

06/05/2022

SUGGESTIÓ POÈTICA

Sentir l'infinit i estimar la vida. És com morir-se de nit, estirat a terra, mirant el cel amb totes les seves estrelles, sempre a punt per alçar-se l'endemà matí.

10/05/2022

L'ABSURD

L'absurd és tan absurd que a més de portar-nos a la desesperació intel·lectual és la font del riure.

22/05/2022

ABSTRACCIÓ

Allò que als humans ens fa diferents de tots els altres animals, és la nostra capacitat d'abstracció. Abstracció és la capacitat d'aïllar conceptualment un objecte d'un altre o unes propietats d'un objecte d'unes altres, que també comporta la possibilitat d'identificar els components fonamentals d'un fenomen per damunt dels secundaris. Naixem, vivim i morim com els animals. Som animals, amb aquesta capacitat de més i amb moltes altres capacitats de menys.

18/06/2022

EL DESTÍ

En la realitat més física i brutal som uns contenidors de gens, com tots els éssers vius, que els transmetem i els hem transmès, perquè si no fos així, qualsevol espècie ja no existiria. Tot passa com si hi hagués aquesta "finalitat" biològica inscrita als cromosomes i transmesa ja al nàixer cada individu: replicar-se, encara que no sigui exactament una "finalitat" des del punt de vista biològic, però és una manera molt aproximada i fàcil d'explicar-ho. Sense ser-ne pròpiament conscients, tota la nostra vida es va preparant prèviament per satisfer aquesta necessitat biològica i més tard, passat el període reproductiu, s'hagi donat o no la reproducció, resta sempre romanent en el nostre capteniment, en els nostres costums i en la nostra vida diària, en la qual tot està modelat per complir aquella "finalitat" i, per tant, perdura i no es pot canviar... Potser podríem pensar en la manera de no ser massa infeliços en aquest context i, ben conscients de tot això, desenvolupar, si és necessari a la contra, totes les altres possibilitats de felicitat que ens ofereix la vida. També ens equivocariem, com sempre, però potser podríem partir d'una essencial informació complementària a l'hora de prendre qualsevol decisió.

26/10/2022

VIDA (*Definició*)

Qualitat de l'ésser que té la il·lusió de viure.

02/11/2022

CARÀCTER

Si et diuen d'algú que té molt de caràcter pensa que probablement es tracta d'un imbècil.

02/12/2022

EL PRIMER LLIBRE

Fa anys que, degut als meus estudis de ciències, vaig donar classes de química per al laboratori. Era una formació professional d'Anàlisi i Control al Laboratori Químic, en horari de vespre. L'alumnat era molt variat, des dels qui seguien la formació reglada i tenien uns divuit anys, fins altres de més grans que ja treballaven i volien un títol per trobar feina en empreses de química. Entre aquests n'hi havia un, d'una vintena llarga d'anys, que no estava gaire equilibrat psicològicament, que seguia un tractament psiquiàtric i que faltava sovint a les classes, però quan venia es veia dotat d'una magnífica intel·ligència. Un dia em va dir que, a part del mínim que necessitava per a les classes, no llegia res i que no havia llegit mai cap llibre complet, però que el psiquiatra li havia recomanat de llegir i que seguint el seu consell havia llegit sencer el primer llibre de la seva vida que havia escollit ell mateix. Li vaig preguntar quin llibre era i la resposta va ser la següent: “-No recuerdo ahora el nombre del libro però me ha gustado muchísimo, es de un tío del qual no sé si has oído hablar: se llama Nietzsche.”

10/01/2023

ELS PERILLS DE LA FÍSICA TEÒRICA

La va perdre definitivament una nit que, després de fer l'amor, ell li va dir: “-Mai no t'adonaràs que la distància entre tu i jo podria ser cada vegada més gran”. Ella es va alçar del llit, es va posar les calces amb una revolada, es va vestir, li a clavar dues plantofades i va sortir amb un gran cop de porta. Ell no va tenir temps de dir-li res més, ella no li va deixar explicar tot allò de la constant de Hubble, de l'expansió constant de l'espai que només és produeix a gran escala i que els astrònoms poden veure molt bé en les galàxies llunyanes, que a gran escala la distància entre dos punts que semblen fixos augmenta amb el pas del temps, que l'espai es dilata acceleradament, que no saben a què es degut i que s'han inventat el nom d'*energia fosca* per explicar-ho d'alguna manera... Després no va tenir temps de res més. Ni d'explicar-li que a la nostra escala humana, a escala del nostre planeta, de la nostra galàxia i del nostre grup local de galàxies predomina l'atracció gravitatòria produïda per la distorsió de l'espai-temps i, per tant, la disminució de la distància i l'aproximació, res. I només per voler-li explicar la veritat física de l'Univers amb aquella mentida en forma d'acudit estúpid, la va perdre per sempre.

02/02/2023

UN PETIT PROBLEMA

La naturalesa ens ha fet exclusivament per a la reproducció i nosaltres insistim en voler ser feliços.

27/02/2023

S'HA DE LLEGIR, S'HA DE LLEGIR!

Si has llegit *Hamlet*, *Machbet*, *El rei Lear* i *El somni d'una nit d'estiu*, ja pots anar pel món llegint només instruccions tècniques.

05/03/2023

CONTRA LA METAFÍSICA?

Només de pronunciar la paraula “metafísica” ja em trobo més bé, sobretot em sento menys marxista, encara que jo no n’he estat mai però gairebé tots els que es deien intel·lectuals al paísos llatins ho eren i els més joves en sentíem la influència, fa només cosa de mig segle. I també eren metafísics d’arrel, per més que ho neguessin i es declaraessin materialistes. Perquè tothom, al seu nivell, fa metafísica, la seva metafísica, la seva interpretació de la realitat. A més de la gent del carrer, tots els filòsofs sempre han fet, fan i faran metafísica, perquè en són els especialistes al nivell més intel·lectual i racional possible. Ja en feien, abans que la paraula metafísica fos utilitzada per Aristòtil amb un propòsit bibliotecari, totalment diferent al seu significat actual. En va fer Tales de Milet, en va fer Parmènides, en va fer Heràclit, en va fer Pitàgores i tots el presocràtics, en va fer Sòcrates, en va fer Plató, en va fer Aristòtil... perquè aleshores gairebé tot era metafísica. Però alguns d’ells, com el mateix Aristòtil, també els altres abans i després el gran Arquímedes, havien començat un camí una mica diferent a partir de l’observació i l’experimentació de la realitat. Era la física, cada vegada més relacionada amb les matemàtiques. D’aquest camí, les religions no en volien saber res i predicaven (no pensaven, només predicaven) metafísica “pura”. Ara encara ho fan. Després la física va anar prenent el terreny a la metafísica, de manera que, fent un gran salt de segles per tota la metafísica de Spinoza, Kant, Hegel, Marx (encara que els seus deixebles ho neguin)... ens plantem a començaments del segle XX on apareix la filosofia analítica amb Russell i el

positivisme amb el cercle de Viena, que es volen apartar definitivament de la metafísica. I un filòsof absolutament genial, Wittgenstein, escriu a la seva joventut un breu llibre de metafísica, el *Tractatus Logico-Philosophicus*, per dir que la metafísica s'ha acabat i que només hi ha problemes de llenguatge. També dóna una única conferència sobre ètica i estètica a Londres, de la qual només en resten els apunts d'algun assistent, per dir també que d'elles no se'n pot parlar, perquè no "es deixen dir". Aquesta conferència fa empenyar Russell, perquè si ja has dit que no se'n pot parlar, aleshores no en parlis per acabar dient que no se'n pot parlar! Al mateix temps, la física ja havia aportat la relativitat i la quàntica. Els esforços posteriors de Heidegger i Sartre només serveixen per fer, no ja una metafísica sinó una antropologia de l'angoixa. Després, acabant el segle XX, la majoria de filòsofs sembla que abandonen i comencen a provar de ser una mica més feliços amb la suau postmodernitat de Lyotard i amb la psicologia positiva de Seligman. I la física actual quan "interpreta" l'Univers, és a dir, quan fa una interpretació probabilística de l'Univers amb totes les teories i dades actualment disponibles, que són d'una precisió i d'un volum espectaculars, mai vistos ni imaginats, també acaba fent metafísica. Què voleu més?

14/05/2023

CONTRA LA REALITAT?

La relació intel·lectual que mantenim amb la realitat que ens envolta i amb nosaltres mateixos no és completament racional sinó que és més aviat... què? sensorial, fenomenològica, immersiva... El físic Niels Böhr ja va advertir a començament del s.XX que hauríem de començar a aprendre què volem dir quan diem "realitat". A mi m'agrada més de recuperar una paraula més antiga que ja va fer servir Wittgenstein per dir que aquesta relació és de naturalesa mística. Per això mateix penso que en l'extraordinària filosofia del seu *Tractatus Logico-Philosophicus* i en tot el seu pensament radical de joventut, va tenir el gran encert poètic i al mateix temps, des del meu punt de vista, l'error pràctic de dir que "D'allò que no se'n pot parlar, s'ha de callar" (*Wovon man nicht sprechen kann, darüber muss man schweigen*), que és la frase final del llibre i una de les seves expressions més esplendoroses i més citades. Aquest "callar" sembla que l'hauríem d'entendre relacionat directament amb la lògica, la seva disciplina. Perquè hi ha aspectes com l'ètica i l'estètica, en definitiva tota la metafísica, que no es poden expressar totalment de manera racional i segons ell "no es deixen dir". Però és un error de joventut que conté una gran veritat, perquè talla amb un estilet la lògica i la ciència de la xerrameca metafísica, però sense tenir en compte que només tenim el llenguatge per fer aproximacions que ja som prou grans per saber que no són completament consistents. Després, encara que sense publicar res més en vida, va suavitzar el seu pensament de joventut en aquest sentit en els anomenats "jocs de llenguatge" que es produeixen en la comunicació humana. Tota la metafísica que ha existit, existeix i existirà, és

només l'intent maldestre de superar l'afirmació de Wittgenstein que és insuperable, d'expressar aquesta relació mística amb la realitat de manera impossible. Impossible sí, però que ens deixa veure algunes de les seves clarors i ombres en el llenguatge de la poesia i de l'art, on es pot només "mostrar" tal com hi estaria d'acord Wittgenstein, però també en el llenguatge més racional que compartim habitualment quan escrivim un assaig o quan ens diem bon dia i parlem al carrer. Perquè potser, al final, si volguéssim ser estrictes, hauríem de callar del tot.

15/05/2023

A L'INFERN AMB EN LLUÍS

Per a Lluís Urpinell i Jovani, poeta i amic

Quan el Lluís va arribar a l'Infern, jo ja feia un cert temps que hi era i penso que el vaig poder ajudar, per experiència, en algunes coses molt simples que sembla que no tenen importància però que allí són fonamentals, per exemple, saber protegir-se dels homes bons que hi han anat a parar, que tenen una mala llet de l'hòstia i la descarreguen sempre sobre aquells que consideren que han fet mèrits més que sobrats per ser a l'Infern, com era el cas del Lluís i com també ho era el meu, que en podíem presumir davant d'ells. És un cas de pura enveja, perquè ells pensaven que anirien al Cel. Però després d'una vida plena de privacions i de temors, al final, Sant Pere els va enviar a l'Infern per alguna cosa de la qual no s'havien confessat. A ells l'Infern no els agradava gens i, sobretot, no s'ho esperaven perquè sempre havien somiat estar entre angelets i bambolines de cotó fluix. No s'esperaven que, després de molts dubtes i de judicis universals plens d'irregularitats, Sant Pere els enviés allí, amb aquella calor. Per a aquests casos dubtosos, hi ha un jurat format per Sants de totes les èpoques passades, que són una colla de fills de puta que dicten sentència i no hi ha dret de defensa ni d'apel·lació. En canvi amb el Lluís i amb mi, Sant Pere no va dubtar gens, només ens va veure treure el cap per damunt del primer núvol i ja va dir amb una veu de tro: "-A l'infern! A l'infern, *titolalocus!*" Allí fotia una calor de mil parells de collons i havies d'anar sempre despullat per suportar-la, però d'altra banda estava ple de pastissos de maduixa, de putes i també de barrils de cervesa de doble malta i amb un llúpol meravellós, traginat des del Cel per àngels subornats. A més, si els pagaves quatre quartos més, se n'emportaven un barril cap amunt i te'l baixaven *extra-cold*. Nosaltres ens hi trobàvem bastant bé, si no fos perquè arrossegàvem les xacres dels anys i, encara que allí els anys ja no passaven, portàvem a sobre tots els passats fins a arribar-hi, que aquests sí que comptaven. Tot això és una punyeta, maldes per no morir-te i quan més vell et mors, més vell ets durant tota l'eternitat perquè el temps ja no passa més. L'únic avantatge és que ets una mica més savi. És a dir, que allí hi havia tant jovenets i jovenetes com

vellards i vellardes, pengim-penjam. També vellardis... però també vellardos i vellardus, que no és que fossin políticament correctes com ases, sinó que havien estudiat les declinacions llatines de petits i ara recordaven alguna cosa. I s'ho deien entre ells, perquè també hi havia els de la Secció Filològica de l'IEC que els ho deixaven dir, però aquests estaven obligats per ordre directa de Satanàs a escriure eternament a la pissarra tots els diacrítics catalans que van eliminar. També hi havia molts arquitectes, d'aquests que dissenyen edificis i objectes que només els pots mirar, són relativament bonics però si hi proves de viure o de fer-los servir quedes atrapat en les infinites incomoditats que provoquen i que les han dissenyat expressament per això, per fotre't, després de cobrar una morterada. A l'Infern hi havia de tot, metges i dictadors, assassins i jutges, idiotes i intel·lectuals (a més dels intel·lectuals idiotes, d'aquests molts), assagistes i predicadors, cambrers, paletes, savis, músics, bojós, Papes de Roma, etc. Però era un bon lloc per a l'amistat i per als records. Com que ja no podies anar més endavant ni més enrere i només podies veure-ho tot darrere del vidre de l'Infern sense poder-hi intervenir, podies adonar-te de les ximpleries que vas fer i de l'absurd de tot plegat, finalment per acabar on has acabat. I encara sort, perquè tinc notícies que el Cel és pitjor, allà dalt fot sempre un fred que pela i està ple de polítics que, demostrant que eren tan bons previsors de la seva eternitat com dels seus sous, al darrer moment es varen confessar de tot i varen obtenir indulgència plenària, com si haguessin guanyat unes eleccions. Però m'han dit que allí encara s'esbatussen, se les foten i esquitxen tothom de merda, no s'hi pot viure al cel, en realitat no s'hi ha pogut viure mai. En canvi, a l'Infern que ens havia tocat, si t'ho prenies bé com el Lluís i jo, despullats i en aquell clima més que tropical, ventant-nos una mica per treure'ns la calor de sobre i fotent-nos de tant en tant alguna *Guinness* del congelador de dalt, podíem parlar, fins i tot pel *wapp*, d'una mena de somni que ens feia feliços. Les altres coses, les dolentes de cadascú, ja havien passat, no existien. I aquest somni que teníem, penso que començava un vespre, a la barra d'un minúscul bar d'un carrer del barri de La Ribera on només servien copes de xampany molt fresc, amb un cambrer argentí que se les donava d'intel·lectual i que dialogava amb els clients. Aleshores érem prou joves, sobretot molt joves per dins, encara que ja passàvem ben bé dels trenta anys. I escrivíem poesia, és clar! Però ¿què cony pots fer quan t'adones clarament de tot, si no és escriure poesia? Alguns intel·lectuals deien que després de Mauthausen ja no es podia escriure poesia. No és veritat, és un fet contrastat, el poetes han continuat escrivint poesia. Una prova més que dels intel·lectuals no te'n pots fiar. Molts tampoc no han pensat mai que Mauthausen vol dir alguna cosa com "casa de peatge". Aquell peatge, però, que va ser el més criminal que la humanitat podia imaginar no incloïa la poesia, mai no va incloure la poesia perquè aleshores sí que ho hauríem perdut tot i del tot. Va quedar malferida, però va sobreviure per pura necessitat nostra, no per res més, sinó per necessitat, per necessitat humana. I acabo de dir que nosaltres dos escrivíem poesia, que és correcte però pot induir a error. Perquè es pot escriure poesia com es pot tocar a estones el piano o es pot anar cada cap de setmana a l'Empordà. Hauria d'haver dit que érem poetes, que ens sentíem poetes. I és molt diferent. Ho demostra una petita anècdota que ara recordo. I és que el Lluís també feia d'editor i va editar un

esplèndid llibre de gran format que és una col·lecció de *La Llumanera de Nova York* en facsímil. Me'n va regalar un. En veure-l, vaig quedar tan impressionat que em sembla que vaig dir a algun amic comú que seria millor que el Lluís es dediqués a l'edició i no a la poesia. Ho va saber i recordo que es va enfadar una mica. Ara penso que jo potser també m'hauria enfadat. Perquè ell podia fer d'editor o no fer-ne, jo podia fer d'enginyer químic o no, ens podien agradar o no aquelles feines, però tots dos érem poetes, escrivint tots dos millor o pitjor, això ara no ve al cas, simplement érem poetes. I a mi, el fet de ser poeta, de sentir-me poeta, de poder mirar el món amb ulls de poeta des de l'anonimat total, sense que ningú no se'n pugui adonar, sense que ningú no pugui saber si el miro amb ulls de poeta, és de les millors coses que m'han passat a la vida. Estic segur que al Lluís també. No cal ni escriure. En aquest sentit, no puc més que recordar Màrius Torres, metge, que poc abans de morir de tuberculosi l'any 1942 deia: "sóc aquesta cosa absurda: un poeta líric". És molt diferent de dir: "sóc metge i escric poesia", encara que també sigui així. I d'aquelles copes de xampany en van venir d'altres... i d'aquells vespres van venir algunes nits... i d'aquelles nits van venir algunes matinades... No parlaré ara de cap dels altres amics d'aquelles nits de gresca i algunes també de rigor conceptual; no és el moment i segur que després de tants anys, me'n deixaria algun o alguna, potser els més importants. Encara que aleshores tots ens vèiem sovint i després gairebé no ens vam veure més, sento molt d'afecte per alguns d'ells. Parlaré només d'en Lluís Urpinell i Jovani i de mi, de l'Infern on ara som, ventant-nos contra la calor que no ens podem acabar de treure de sobre i d'alguns records que aquesta alta temperatura ens provoca, sobretot marcats pel fet de no poder tornar-hi mai més. He de dir que el Lluís no veia la poesia exactament com jo. I a la inversa. Encara que en molts casos compartíem l'admiració pels mateixos poetes. Potser hauria d'haver dit que no vèiem de la mateixa manera la poesia escrita per nosaltres o per usar una frase polisèmica una mica més bèstia, la poesia executada per nosaltres. *Put it simple*: el Lluís partia d'una concepció una mica més pròxima a alguna mena d'avantguardisme: Tzara; jo partia d'una concepció una mica més pròxima a alguna mena de super-romanticisme: Rimbaud. D'altra banda, jo em guanyava la vida amb una feina totalment diferent i ell estava immers en un món més pròpiament literari. Això es traduïa en el fet que jo escrivia versos, però em dedicava a una altra cosa i no sabia que més endavant i que sobretot ara, a l'Infern, de la meua poesia escrita me'n fotria vitalment com va fer Rimbaud (a vegades encara n'escric només per vici), mentre el Lluís, que també escrivia versos, prenia constantment altres iniciatives que tenien algun impacte poètic i feia, potser també una mica com Tzara, unes altres innovacions constants amb aproximació social, algunes de les quals ja eren un fracàs abans de començar. Era l'impuls poètic allò que tenia valor, no l'èxit, que a vegades no acabava d'arribar. I l'impuls hi era. Tot això, des de l'Infern on som ara, amb tanta calor al cervell, encara es veu més bé. A vegades, allò que ell editava per gust, valia uns diners difícils de recuperar. Penso en l'edició, en cartolina, d'uns esplèndids pòsters de poetes catalans, pensats per a ser emmarcats, amb fons de diversos colors, prou grans i estèticament impecables. També en seva iniciativa de les *Tovalles Poètiques*, unes tovalles de paper d'un sol ús per als restaurants on hi

havia poemes d'autors catalans que podien ser llegits i comentats mentre la gent menjava. I recordo la presentació d'aquelles tovalles, feta pel Molas, on hi vaig anar acompanyat del Palau i Fabre, amb qui vàrem baixar expressament a l'estiu des de la bonica platja de Grifeu, tots dos molt colrats pel sol, fins al restaurant més abstrús que es podia trobar en un parador d'autopista. Sobretot tinc a la memòria la imatge gairebé fotogràfica de la diferència de color de la nostra pell i la pell blanca de la majoria d'assistents. També recordo molt bé la idea del Lluís de presentar un recull de poemes al premi Carles Riba, però que fos un recull no habitual sinó de poemes sobre articles de consum, màquines d'afaitar, rentadores, etc. cada un d'ells fet per un autor diferent. Deia que a la poesia catalana s'havia d'acabar amb tot allò dels *caminois* i dels *corriols*. Em sembla recordar que vam decidir entre tots dos que el nom del col·lectiu fos *Elektra Blus*, escrit exactament així. Aleshores ell va demanar col·laboració a diversos poetes catalans per a aquest projecte i a mi també em va encarregar un poema, que vaig fer i que vaig titular *La Yamaha*, una mena de paròdia del magnífic poema *La Sardana* del Maragall, oferint al traspassat poeta les apropiades excuses. No cal dir que el llibre no va arribar ni a la consideració del jurat, perquè va ser desqualificat abans per no complir les bases, que exigien que fos d'un sol autor. Apart d'aquests i altres intents relacionats amb la poesia, també recordo vivament algunes anècdotes que no hi tenen res a veure, anècdotes de caràcter personal relacionades amb aspectes que per a ell eren desagradables com, per exemple, l'exercici físic. Un dia vàrem anar a la platja, que ell no ho podia suportar, va venir amb americana fosca que no es va treure de sobre i es va passar tota l'estona en una taula jugant a escacs amb un amic comú, assegut en una cadira d'esquena al mar. Un altre dia, en un viatge que vàrem fer a París, quan caminàvem per la ciutat sempre anava molt de pressa, a mi m'estranyava i li vaig preguntar per quin motiu ho feia, si teníem tot el temps del món. Em va respondre: "-Perquè no m'agrada gens de caminar i així acabo més aviat". París... d'aquell viatge, ara que ja som l'Infern, recordaré per sempre algunes coses. Per exemple, que al viatge d'anada, en Lluís va acceptar la meua dèria de fer uns quilòmetres de més per veure el castell de Noves a Provença, el castell on potser va viure Laura de Noves, la musa del Petrarca, en aquell temps meravellós on els músics cantaven per a les grans senyores dels castells que els acollien i cardaven amb les joves criades. Vàrem arribar en cotxe enmig d'una negra nit i, en cercar el castell, que imaginàvem fastuós (per exemple, pensàvem en l'imponent castell de La Rochefoucauld), vàrem anar a parar sense voler a l'Auberge de Noves, de quatre estrelles, pensat per a una elit econòmica i situat en un promontori privilegiat. Hi havia una mena de maître recepcionista amb posat de general prussià que només en veure'ns arribar, amb el nostre cotxe i el nostre vestit, va desconfiar immediatament de nosaltres i després d'una breu conversa, dirigint-se directament a mi i mirant-me fixament, em va dir: "*Qu'est que vous cherchez exactement, monsieur Noves*". Al davant del meu desconcert, el Lluís em va salvar immediatament dient-li: "*Il cherche ses ancêtres*". No estic interessat en cap relació familiar amb aquesta senyora del s.XIV que va tenir un munt de fills, casada amb el marquès Hugo de Sade (aquest sí que va ser ancestre del famós Marquès de Sade del s.XVIII), però hi ha una certa possibilitat geogràfica i

estadística al llarg dels segles i els creuaments generacionals, ja que no és un nom excessivament comú i la família del meu pare prové del Pirineu. Res... que al final de la història, on hi havia d'haver el famós Château de Noves, al poblet d'uns cinc milers d'habitants al costat d'Avinyó, no hi havia sinó una mena de petit altiplà turístic amb arbres, amb un aparcament pels cotxes i un parc per a les criatures... Poc després, passejant junts per París, van nàixer, d'una conversa informal amb el Lluís, els *Tankes de París*, uns *tankes* que degut a la diferència abismal entre la seva llengua original de concepció i una llengua llatina com el català, no havien de seguir el patró gairebé imposat sense voler pel mestratge del Riba, sinó que es podien escriure en iambes, podien rimar i tractar qualsevol temàtica, conservant només un número de versos i de síl·labes que els identificava. Allí mateix en vàrem escriure uns quants, s'hi va afegir després el Vintró, que no era a París amb nosaltres, i els va publicar el Lluís en format *plquette-pòster* a les seves *Edicions Anglo-Catalanes*. Sí, anglòfil medul·lar. Jo potser diria anglosaxó medul·lar d'adscripció, per diferenciar-lo encara més dels llatins. Ara i aquí, a l'Infern, és fa més evident la diferència. Apart d'això, ja fa molt de temps que ell es va autoanomenar *ex-poeta*, però el malparit, a l'Infern on som, encara escriu poesia o quelcom que s'hi assembla. I encara en la seva vida temporal, no fa gaire que va escriure un llibre de poesia, prologat pel Medina, *Contra l'amor, contra natura...* que només per això ja es mereixeria mil anys de foc viu a les graelles de Belzebú. Perquè hi toca i, al nostre país, qui hi toca, a les graelles! I, a més, ara, de tant en tant, encara m'envia per *wassap* a les tres de la matinada de l'Infern, on no hi ha temps, que és com dir a les trenta-tres i mitja del dia que es van inventar els rellotges, uns *Contracants* amb versos monosíl·labs escrits a raig. I m'han fet pensar, més del que a ell li pot semblar. I m'han fet pensar en Bloom, sí en el gran Harold Bloom, aquell del *Cànon*, el mateix. Estrany? No. Ara ho explico. Però abans deixeu-me dir que hi havia un poeta (no recordo d'on he tret aquesta anècdota) que constantment llegia i rellegia els seus propis versos antics i quan li van preguntar per què ho feia, va dir: "-Per saber com era". Per tant algun tipus de sinceritat interior hi havia d'haver en els seus versos. Harold Bloom, ja ho vaig explicar algun dia, blasma en el seu *Canon* tota la poesia que en diu "sincera". Ja aleshores em preguntava si, realment, algú pot creure que tota la poesia dolenta és "sincera", si no hi ha poesia dolenta que no és gens sincera i, en canvi, molt artificial i artificiosa. I també em preguntava si la meta-sinceritat o la meta-genuïnitat, no són precisament els valors suprems de la poesia. El Lluís amb els seus *Contracants* meta-sincers, alguns de bons i d'altres que ell mateix desestimaria pel fet de ser escrits a revolades, com una escriptura *gestual* per utilitzar un terme extret de la plàstica, m'ha fet pensar en tot això. Ara, a l'Infern, sé que els llegeix i rellegeix d'amagat... per saber com era. I m'han dit que el Bloom finalment ha anat a parar al Cel per intercessió de tota la colla que surten al *Cànon*. Però allí es veu que sempre es fot de fred i que també hi ha categories, mana qui mana. Hi ha un arcàngel dels que porten espasa que diu que ell també és un gran escriptor però que ningú no el coneixerà perquè no el va posar al *Cànon* i, com a càstig, al Bloom li fa recitar sense parar els poetes neoclàssics més dolents de tota la literatura. De fet, al Lluís i a mi ens agrada més ser a l'Infern, encara que tots dos també tenim una preocupació lògica,

perquè de moment encara estem prou bé i ens hem adonat que aquest Infern on som s'assembla una mica a la nostra vida dels darrers anys, però ens han dit que hi ha molts altres inferns pitjors. I mai no se sap què passa aquí, perquè et poden traslladar sense temps, no hi ha temps, sempre és ara mateix. I no hi pots fer res. El pobre Cantor, aquell matemàtic i filòsof alemany que es va tornar mig boig barallant-se amb majoria de matemàtics de l'època amb els nombres transfinitos, a les darreries del segle XIX, va demostrar sense cap mena de dubte que hi ha infinits més grans que l'infinít, per dir-ho d'una manera simple. I no només això, sinó que hi ha un número infinit d'infinits més grans que cada infinit. Imagina't, ara, els Inferns possibles, Lluís... Són pensats per a tots nosaltres, per a tots els humans. I vivim només per reproduir-nos, tant en el temps de la infantesa i abans de fer-ho, perquè tot és una mena de preparació en forma de joc, com en el mateix temps que tenim per fer-ho, que és per allò que en realitat existim (com els altres animals perquè si no cap espècie no subsistiria) i també després d'haver-ho fet (o no), perquè conservem l'enorme resiliència de tots els costums i tots els *tícs* adquirits, necessaris per a aquesta causa fonamental. Nosaltres dos no ens hem reproduït (vaja, jo no, tu no ho sé i tampoc no ho sabem amb certesa) potser perquè no ens ha vingut bé, però ningú no s'escapa d'aquest destí. I després, els qui no tenen la sort com nosaltres de estar en un Infern com aquest, o bé van a uns altres Inferns molt pitjors que s'assemblen al de Dante, o bé Sant Pere els envia a uns Cels que m'han dit que gairebé tots estan ocupats per VOX. Per tant, siguis on siguis, es tracta de resistir. I per fer-ho, també saps que l'actitud poètica és essencial. No cal ni l'escriptura, només l'actitud. En aquest sentit, ara que a l'Infern el temps ens vaga i recordant totes les teves iniciatives poètiques anteriors, no has pensat mai en obrir un petit CAPP, un *Centre d'Atenció Poètica Primària*?

07/07/2023

L'EXTENSIÓ D'UN TREBALL ACADÈMIC

Albert Einstein, l'any 1905, el seu "annus mirabilis", va escriure quatre articles que varen canviar la història de la física per sempre més. Per qui hagi estudiat física elemental, són articles sobre el moviment brownià de les partícules en un líquid, l'efecte fotoelèctric, la relativitat especial i l'equivalència entre massa i energia. Hi ha un altre text important d'aquest mateix any, la seva tesi doctoral, que és un mètode per determinar les dimensions moleculars i que va ser refusada en primera instància per un dels revisors de la tesi per ser massa curta, ja que no arriba a una vintena de pàgines en l'original alemany i l'únic exemple que proposa, per poder fer càlculs amb dades concretes, és una dissolució de sucre en aigua, allò que de petits molts hem begut alguna vegada. Es veu que Einstein després ho explicava rient perquè, en ser-li retornada la tesi per la seva poca extensió, deia que només hi va afegir una frase i ja ningú no es va queixar més. També va rebre el premi Nobel de física de 1921, pel seu article de 1905 sobre

l'efecte fotoelèctric, que tampoc no arriba a la vintena de pàgines. I val la pena recordar que un dels articles citats de 1905, on Einstein explica l'equivalència entre massa i energia, article essencial per a la comprensió del nostre univers i que descriu l'energia atòmica que va ser utilitzada posteriorment tant en les bombes atòmiques com en les centrals nuclears, en l'original alemany té una extensió de només tres pàgines! Jo sempre ho tenia present, sobretot quan algun dels meus alumnes em preguntava quantes pàgines hauria de tenir un treball que feia sobre qualsevol cosa. La resposta podia ser, per exemple: -Tu mateixa, ves fent, ja ho valorarem...

02/09/2023

PRIMERA LÍNIA DE RESISTÈNCIA

Tens un modern *bazooka* antitancs i un dipòsit de municions. El tancs enemics arriben un a un, cada dia, de cara a tu, cap a les vuit del matí. Van en línia, un darrere l'altre amb un decalatge de vint-i-quatre hores clavades. Tu, cada matí, molt abans d'arribar ja els veus de lluny estant amb els teus prismàtics i mentrestant penses en tot el que has de fer, en la bellesa del dia i en les coses que faràs per ella. Això és així, totes les teves accions són per ella, encara que no en siguis sempre conscient. Quan el tanc arriba al teu abast, dispaes i el destrueixes, sempre amb un sol projectil. De tant en tant recomptes el projectils que encara et queden al dipòsit de municions.

05/10/2023
